

**EL VERKOJ
DE
E. LANTI**

.3.

★ ARTIKOLOJ

★ PAROLADOJ

★ LETEROJ

(1937 - 1946)

SAT-BROŬURSERVO

Cercle espérantiste de l'Agenais
"Laùte!" * F 47340 Laroque Timbaut
1985 * 20 FF

Presis : Baudé, F 47340 Laroque Timbaut

**EL VERKOJ
DE
E. LANTI**

.3.

★ A R T I K O L O J

★ P A R O L A D O J

★ L E T E R O J

(1937 - 1946)

SAT-BROŝURSERVO

Cercle espérantiste de l'Agenais
"Laûte!" * F 47340 Laroque Timbaut
1985 * 20 FF

EL VERKOJ DE E. LANTI

Enhavo de la tria volumo

*

For la idismon ! (25.Okt.1937)	9
Ĉu idismo ? (respondo de Karlo Minor, 25 Nov.1937)	10
Quandoque bonus dormitat Homerus (25.Jan.1938)	12
Ne ankoraŭ ekzistas mondlingvo (25.Dec.1937)	13
Vi do eksciuj... (25.Nov.1938)	15
Vivu la neŭtralismo ! (verŝajne 1936)	16
El la notlibreto de Alfesto (25.Apr.1939)	19
Ĉu prave ?... (25.Maj.1939)	24
El la notlibreto de Alfesto (25.Aŭg.1939)	27
Aforismoj (Jun.1946)	29
Amare (Aŭg.1946)	31
For la dogmoj!... el SAT (Aŭg.1946)	31
Oni povas bedaŭri esti esperantisto (Sept.1939)	33
Trompo, nebulo, ekbrileto (Apr.1940)	37
Viva lingvo artefarita : Esperanto (29.Apr.1940)	40
El letero al kdo L. (26.Apr.1939)	51
El letero al parizaj SAT-anoj (5.Feb.1940)	52
El letero al kdo D. (15.Sep.1940)	53
El la notlibro de Li-Ŝi (29.Maj.1941)	55
Parolado ĉe radiostacio X.E.W.I. (31.Maj.1941)	56
El la notlibro de Alfesto (13.Sep.1941)	62
Monologe (12.Nov.1941)	64
Mielpipe (Nov.1941)	65
Metafizike (Nov.1941)	66
Pri Japanio (15.Dec.1941)	67
Parolas fama virino ĉina (14.Maj.1942)	71
Letero de F. Azorin (1.Nov.1942)	73
Respondo de E. Lanti (5.Nov.1942)	74
Ĉu lingvumi ?... (24.Feb.1944)	81
La sinsugesto faras "miraklojn" (komp. de Lanti)	83
Letero al E., Sydney (11.Maj.1944)	88
El letero al kdo D. (23.Jul.1944)	92
Letero al J.A., Buenos-Aires (25.Dec.1944)	93
Nacia honoro (Maj.1945)	95
Pravis Hitler...! ? (Jul.1945)	97

K-do Lanti rakontas pri Meksikio (Sep.1946)	99
Kiel naskiĝis kaj disvolviĝis la faŝismo ?(Sep.1946)	103
Letero de k-do Lanti (13.Okt.1945)	104
Letero de Herezulo (5.Maj.1946)	108
Letero al k-do G. Waringhien (14.Maj.1946)	110
Budaismo (Nuraj ideoj) (komp. de Lanti)	114
Mi fariĝas imperialismema... (26.Sep.1946)	117
Komento de k-do Valo	119

BIBLIOGRAFIO

* havebla ĉe SAT, 67 av.Gambetta, F 75020 PARIS

** havebla ĉe Cercle espérantiste de l'Agenais, F 47340 LAROQUE
elĉ. = elĉerpita

VERKOJ DE E. LANTI :

- * For la neŭtralismon ! (broŝuro) *
 - * La laborista esperantismo (broŝuro) **
 - * Manifesto de la Sennaciistoj (broŝuro) *
 - * Naciismo (libreto) reeldonota ĉe ** *
 - * Vortoj de Kdo E. Lanti (libro) * kaj **
 - * El Verkoj de E. Lanti (unua volumo) **
Absolutismo - Herezulo - Herezaĵo - El leteroj - Adamaĵoj
 - * El Verkoj de E. Lanti (dua volumo) **
Tri semajnojn en Rusio - Epiloge - Diskutejo -
Tro Plena Gramatiko
 - * Fredo (en "Vivo de Lanti" de Borsboom) *
- Kunlabore kun Ivon :
- * Ĉu socialismo konstruiĝas en Sovetio ? **

--

- * Leteroj de E. Lanti (libro) elĉ.
- * El Verkoj de E. Lanti (tria volumo) **

TRADUKOJ DE E. LANTI :

- * Tri Verkoj de Volter elĉ.
- * Skizo pri filozofio de la homa digno (Gille) *
- * La Veraj Interparoladoj de Sokrato (Han Riner) **
- * Por nia medito (Alain) (broŝuro) **

PRI E. LANTI :

- * Vivo de Lanti (E. Borsboom) (libro) *
- * Artikoloj en "Sennacieca Revuo" :
 - Pri Lanti (Waringhien) (nº80) elĉ.
 - Vojaĝo tra la pensomondo de Lanti (Bartelmes) (nº99) *
 - E. Lanti, la homo kaj la pensulo (Bartelmes) (nº100) *
 - Lanti post du generacioj (Lagrange) (nº104) *

FOR LA IDISMON !

Tial ke s-ro K. Minor tradukis la verkon **Natan la Saĝulo**, tio ne pruvas nepre, ke li mem fariĝis pro tio tute saĝa. Almenaŭ lia rezonado prilingva en la julia n-o de **La Lernanto*** (Kompatindaj lernantoj!) emigas min pensi, ke lia saĝo estas kelkrilate mankohava.

"Oni ne uzu a-vortojn substantive..." ordonas nia honorinda L.K.-ano**. Ĉu vere ? Tia ordono estas tro aplomba kaj eĉ ofenda al la aŭtoro de nia lingvo. Zamenhof ja multfoje uzis a-vortojn substantive. Pri tio mi estas tute certa, kvankam nun mi ne havas ĉemane la verkaron de nia Mastro por kontroli kaj ĉefe cite ĉerpi ekzemplojn (1). Kaj insistas Minor klarige : "Oni ne diru ekzemple "la riĉaj estas enviindaj". Se tiel oni volas instrui al la lernantoj, necesas ankaŭ aldoni : "**Ne legu Zamenhofajn verkojn ; ne imitu la stilon de la aŭtoro de esperanto...**"

Kvankam tia Minora instruo sur la paĝoj de SAT-gazeto estas vere incita, tamen ni sobre ekzamenu la aferon. Kial s-ro Minor havas tian komprenon pri nia lingvo ? Senhezite mi respondas : tial ke li estas ido-ema. Kio karakterizas idiston, tio estas lia logikemo, - lia deziro importi sur la lingvan kampon disciplinon, kiu taŭgas nur en matematika fako. Evidente, pli logikas diri : "La riĉuloj estas enviindaj" ol "la riĉaj estas enviindaj". Tamen ambaŭ formoj estas tute klaraj, tial ke eĉ la plej etcerba leganto kapablas scii, ke en la dua formo la vorto **homoj** estas subkomprenata.

Jes ja, s-ro Minor rezonas kiel la idistoj ; li volas, ke nian lingvon regu la absoluta logikeco, la matematikeca spirito de Kutura (Couturat), kiu taŭgas nur rilate abstraktaĵojn, sed ne estas allasebla en la lingva fako, tial ke en ĝi la **sento** vole-nevole ludas rolon. Lingvo ne estas io abstrakta kiel ciferoj, nombroj kaj matematikaj signoj. En la funkciado de lingvo la emocio, la pasio efikas ne malpli forte ol la racio.

* Monata aldono por lernantoj, kiu aperis en **Sennaciulo** antaŭ 1940.

** **Lingva** Komitato (Notoj de la komp.)

(1) La aserto de la aŭtoro estas tute prava. Ni mem ne havas tempon por trafoliumi la verkaron de Zamenhof, sed almenaŭ la legantoj notu, ke en **Plena Gramatiko** de Kalosĉe kaj Varingjen troviĝas pluraj ekzemploj cititaj. Noto de la red. de **S-ulo**.

Kiam oni ekkomprenis la konscian aŭ nekonscian idomon de K. Minor, tiam oni facile klarigas al si, kial li ekbatalas kontraŭ la formoj **aliel**, **aliam** ks. Logike ja devus esti "aliiel" ks. Sed li ŝajne ne scias, ke en tia kazo la leĝo de **minimuma peno** efikas. Se sufiĉas uzi la plej simplan formon por esti komprenata, nenia logikeca, teorieca konsidero povas en la praktiko kontraŭpezi sukcese la simpligemon.

Rilate al la alpreno de tiuj ŝajn-neologismoj efikis alia lingva leĝo, nome, tiu de **analogio**. Kiu funde lernis kaj asimilis la tabelon de korelativaj vortoj, - miaopinie ĝi estas la plej genia elpenaĵo el nia lingvo, - tiu tute nature kaj senkonscie eldiras frazojn kiel ekzemple jenajn : **Ne tiel rapidu, aliel mi ne povos akompani vin plu! les mensogo ne pravigas alies trompon. Ne ĉiam ni estis amikoj, tamen iam kaj aliam ni servis al ni reciproke. Ĉi tie estas malagrabla, ni iru alien.** K.s.

Jam ekzistas en Esperantio kelkaj homoj, por kiuj esperanto ne estas "helpa lingvo", sed la ĉefa, la hejma esprimilo. Mi opinias, ke tiaj esperantistoj konsistigas pli bonan fundamenton por la estonto de nia movado ol teorumado logikeca. Almenaŭ mi havas la firman konvinkon, ke la lingvaj rezonaĵoj de K. Minor ne devus aperi en **La Lernanto**. Ili neniel povas helpi lernantojn kompreni kaj ŝatitan lingvon.

Prefere oni instruu pri diversaj manieroj, formoj, por eldiri la saman penson ; oni kritiku la pezajn esprimojn kaj malklarajn frazojn, tro ofte renkonteblajn en la gazetaro kaj libraro. Oni provu konvinki la novan generacion esperantistan pri tio, ke nia lingvo entenas latente trezorojn, kiujn Zamenhof mem ne povis elfosi. Esperanto ne venkos per la komercistoj kaj turistoj. Tiu kampo jam estas okupita de la angla lingvo. Esperanto sin trudos per sia literaturo, kiam troviĝos geniaj homoj, kiuj, ensuĉinte la esencon de l' Zamenhofa iniciataĵo, verkos **sennaciece** por tutmonda publiko. Kaj pro tiu konsidero ankaŭ oni devas elkrii : **For la idismon**, ĉar la aŭtoroj de tiu abortaĵo ne volis, ke artefarita lingvo estu literatureca.

Esperable s-ro Minor pruvos al mi "substantive", ke li estas **saĝulo**, ne sentante sin ofendita per ĉi tiu mia senpretenda skribaĵo.

E.L. ITANŜA.

(En "Sennaciulo", 25 oktobro 1937)

Ĉu idismo ?

Leginte la artikolon "For la idismon!" en n-ro 458, mi povas trankviligi s-ron E.L. Itanŝa : mi ne sentas min ofendita. Sed li estas malprava, nomante miajn vidpunktojn Idismo. Ili estas nur la rezulto de Esperanta Fundamentismo.

S-ro Itanŝa ripetas la malnovan aserton, ke "lingvo ne estas matematiko". Tiu aksiomo estas ĝusta tute ĝenerale, sed mia opinio estas (kvankam mi ne estas matematikisto kaj eĉ ne havas specialajn matematikajn inklinon kaj kapablon), ke en aglutina lingvo, kia estas esp-o, la vortfarado funkcias matematike, algebre.

Se la sola aŭ ĉefa gvidilo en esp-o estus la klareco, oni povus - ekzemple - uzi la akuzativon (kiu ja faras tiom da malfacilaĵo al la plimulto da esp-istoj!) nur en tiuj okazoj, en kiuj neklareco rezultus el ĝia neapliko. La konsekvenco estus lingvo plena je esceptoj. Kaj jen la ĉefa kialo de mia (laŭ kelkaj s-anoj troa) logikeco rilate la vortfaradon en esp-to : Mi volas defendi kiom eble plej longe kaj ĝis la maksimuma eblaĵo la sen-esceptecon de esp-o, kiu estas unu el niaj plej gravaj bataliloj. "Predikante" ĉiam kaj ĉie nepran (aŭ maksimuman) logikecon, mi tion tamen ne faras kredante, ke pleja logikeco kaj senescepteco povus iam esti atingita ĉe ĉiuj esp-istoj. Mia vera idearo estas la jena :

Preskaŭ ĉiuj esp-istoj neatentas unu el la ĉefaj diferencoj inter esp-o kaj ĉiuj "naciaj" lingvoj : En la "naciaj" lingvoj la parolata lingvaĵo estas tio unua, baza, primara, kaj la skribata (literatura) lingvaĵo estas tio konsekvenca, sekundara. La aŭtoroj skribas siajn "nacilingvajn" verkojn kva-zaŭ sur la bazo de la parolata lingvaĵo, kaj la poetoj plibonigas kaj plibeligas la parolatan lingvaĵon en kaj per siaj verkoj. - En esp-o la skribita lingvaĵo estis (kaj estas) tio unua, baza, primara, kaj la esp-istoj, kiuj parolas nian lingvon, imitas kiom eble plej bone la skribitan literaturan lingvaĵon de Zamenhof kaj aliaj bonaj aŭtoroj. (Tial mi malaprobas la klopodojn de kelkaj el niaj literaturistoj, kiuj volas krei "literaturan esperanton", kredante, ke la afero estas sama en esp-o kiel en la "naciaj" lingvoj, kaj tute forgesante, ke - krom en kelkaj partoj de la Zamenhofa Proverbaro, La Gimnazio kaj La Revizoro - al esp-o preskaŭ tute mankas famili-parola lingvaĵo.) La esp-istaro, imitante la lingvaĵon de niaj verkistoj, same facile (aŭ same malfacile) imitus la maksimume logikajn formojn, se la aŭtoroj klopodus (laŭ miaj kaj aliiies rekomendoj) eviti la neologismajn nelogikaĵojn, kiuj estas esceptoj en nia lingvo. Eĉ se ĉiuj aŭtoroj kaj bonaj oratoroj nur uzus tute logikajn, do tute fundamente regulajn, formojn, la komencantoj kaj mezspertaj parolantoj ne povus perfekte imiti tiun senesceptan, tute logikan esp-on ; ili sekvus la leĝon pri "minimuma peno" kaj uzus la nematematikan esp-on, kiun E.L. Itanŝa ŝajne aspiras. Mi ne diras, ke tio estas terura afero, ĉar iom post iom pli kaj pli multaj esceptoj eniĝos en nian lingvon, kaj neniu kaj nenio povas tion malhelpi. Sed

ni povas fari ĉion eblan por konservi la maksimuman regulecon de esp-o kiom eble plej longtempe, ĉar unu el la plej efikaj varbiloj por esp-ostas, ke ni povas diri : "Esperanto ne havas esceptojn!" Kaj tion ni ne povas diri, se ni aprobas la nelogikajn, neregulajn formojn ; tion ni povas diri nur, se ni kontraŭbataladas ilin kiel malkorektaĵojn.

Charles Minor, L.K.

P.S. - Ĉar mi rekomendis, ke oni ne uzu adjektivan substantive, vi akre riproĉas min, indigne rifuĝante malantaŭ la dorso de Zamenhof. Tamen, en la sama artikolo vi senhezite parolas pri "la estonto de nia movado", kvankam Zamenhof klare diris (Lingva Resp. 46), ke "la vorto **estonto** povas signifi nur **estonta persono**, sed ĝi ne povas signifi **estonta tempo** aŭ **estonta afero**". Strange !

("Sennaciulo" de 25. novembro 1937)

Quandoque bonus dormitat Homerus (1)

*La samon oni povas diri pri Zamenhof. Sed la aŭtoro de esperanto estis tolerema kaj nemalofte diris, rilate al tiklaj demandoj el nia lingvo, ke oni lasu al la vivo mem la zorgon ilin respondi. Se la vorto "estonto" povus signifi nur : "estonta persono", la aldono de **ec** ne donus al ĝi tempan sencon. En "Plena Vortaro" ambaŭ formoj (estonto kaj estonteco) estas allasataj por la senco de venonta tempo. Sekve la kunteksto kaj P.V. certigis, ke mia penso estos komprenebla de ĉiu esperantisto...*

*Se en viaj klarigoj al **lernantoj** vi estus dirinta : "kvankam Zamenhof k.a. bonaj aŭtoroj ne malofte uzis adjektivan formon kun substantiva signifo, tamen mi ne konsilas imiti ilin tiurilate...", mi ne kaptus skribilon por eldiri mian proteston. Ĉiaokaze via rimarko neniel povas refuti mian artikolon, kiu celas montri, ke en la vivo de lingvo ĝenerale venkas la plej simplaj formoj kaj ne pedanta logiko.*

E.L. Itanŝa.

(1) Tiu latina diraĵo signifas, ke eĉ bona aŭtoro ne estas ĉiam egal-kvalita. Respondo al la postskriba noto de Ch. Minor.

("Sennaciulo", 25. januaro 1938)

NE ANKORAŬ EKZISTAS MONDLINGVO

Ĉe lego de tiu ĉi titolo verŝajne kelkaj legantoj skuetos la kapon, pensante, ke la subskribinto de ĉi tiu artikoleto estas malsaĝa aŭ, en la plej bona kazo, malsprita ŝerculo. Tamen la faktoj ĉiutage pruvas, ke esp-o, kia ĝi estas uzata en la praktiko, ne tute solvis la problemon pri tutmonda interkompreniĝo.

En nia esp-ista vivo tra multaj landoj mi plurfoje havis la okazon konstati, ke ne sufiĉas elparoli la nomon de **objektoj** per la samaj sonoj por atingi kompletan interkompreniĝon. Necesas ankaŭ fari la samon pri propraj nomoj. Mi citu nur unu tipan ekzemplon. Foje oni demandis min pri "K-do Bo-u-bo-u" (prononcata en 4 silaboj), kaj mi respondis, ke tiun personon mi tute ne konas kaj eĉ la unuan fojon aŭdas tiun nomon.

- Vi ne konas ? mirigite aldonis la demandinto, sed li estas via samlandano kaj tre aktiva en la movado...

- Bonvolu skribi tiun nomon, mi petas.

Tiam mia kunparolinto elpoŝigis sian krajonon kaj skribis : "Boubou".

- Nu, jes, mi konas, sed vi devus elparoli : "bubu".

Kompreneble ni ambaŭ ridegis ĉe la konstato, ke naci-lingva ortografio kaj ĝia esp-a prononco povas tiom malsimili...

Estus malsaĝe kredi, ke tia demando estas neniel grava kaj nur amuza. Fakte en la estonto propraj nomoj pli kaj pli estos uzataj en nia lingvo. Kaj jam nun, okaze de la "incidento" (jure milito ja ne ekzistas!) ĉino-japana, disaŭdigejoj spertas grandajn malfacilojn, rilate al propraj nomoj. Ateston pri tio mi trovis lastatempe en anglalingva ĵurnalo. Jen ĝi estas :

"... La informistoj de B.B.C. havas siajn proprajn premsonĝojn pro la ĉin-japana konflikto. En la komunikoj por ĉiu nova bulteno ili devas elparoli la nomojn de japanaj kaj ĉinaj urboj kaj vilaĝoj, tiujn de generaloj, ŝtatestoj ktp. kaj ili konstatas, ke tio estas ekster ilia kapablo. Ĉefe la japanaj nomoj kaŭzas la plej grandan ĝenon, tial ke la informistoj ne estas famili- araj kun la japanaj vokaloj kaj ne komprenas la simplan fakton, ke la silaboj ne estas akcentataj. Specialaj atentigoj estas faritaj al la ambasadorejoj de ambaŭ landoj koncernataj kaj ankaŭ al kompetentuloj..."

Tiurilate la esp-istoj havas nenion konkretan por proponi. La problemo pri tutmonda interkompreniĝo restos nesolvita - eĉ principe - ĝis la propraj nomoj estos esperantigitaj kaj

publikigitaj kun aldonaj mapoj koncerne la geografiajn. Dume la SAT-anoj povus instige helpi al la solvo de tiu problemo per la esperantigo de sia propra nomo. Estas plorinde ke en Esperantio troviĝas ankoraŭ tiom da homoj, kiuj trudas sian naciecon per tabueca respekto al nacia ortografio. Sendube tiaj naciistoj emos tuj rebati, ke en esp-o mankas literoj por transskribi tute **precize** sian nomon. Nu, sed tiu precizo tute ne necesas. Sufiĉas, ke en Esperantio ĉiu sciu, ke tiu aŭ alia persono nomiĝas per tia aŭ alia kombino el esperantaj literoj aŭ sonoj.

Evidente Esperantio ankoraŭ ekzistas nur pli-malpli ideale, kvankam troviĝas jam esp-istoj en ĉiuj partoj de l' mondo. Ne eblas ignori la realaĵojn, la naciojn kun iliaj leĝoj ktp. Ne eblas malatenti la impostkolektiston... Sed en neniun lando estas malpermesite havi "plumnomon", pseŭdonimon. Tiajn havas multaj verkistoj. Volter laŭleĝe sin nomis Arue (Arouet). Se esp-istoj sennaciecigus sian propran nomon, tio estus signo, ke ili celas konduki esperantiste en Esperantio. Ĉu tio estas troa postulo ?

Respekto al la nacia formo de sia propra nomo tio estas signo pri konscia aŭ nekonscia naciismo. Propra nomo ja pensigas pri familio, kio estis la unua formo de patrio (1), pri regiono, lando, tradicio kaj ĉio cetera, kio premŝvebas super la popoloj kaj konsistigas la spiritan atmosferon, kiu ebligas militojn.

Bagatelaĵo ! kredeble pensos oportunistoj. Eble ! Sed la vivo ĝenerale konsistas el malgravaĵoj. Kiu ne kapablas rilati racie al bagatelo, tiu ankoraŭ ne povos konduki saĝe en grava okazo. Kiu povas elporti pezan ŝarĝon, tiun ne ĝenas malpeza. Sed la samo ne estas direbla en inversa propozicio

"SAT-anoj celas al sennacieca sent-, pens- kaj agadkapablo", estas dirite ekde la fondiĝo de la Asocio. Tiu moto ne devas esti nura surpaperaĵo. Ni ĉiam kaj ĉiarilate agu racie kaj konsekvence : ni montru per nia sinteno antaŭ "malgravaĵoj", ke ni penadas senĉese por formi nian menson konforme al la celo. Tion farante ni helpas laŭpove al la estiĝo de reala mondlingvo.

Narazu Mono.

(1) Pri tio oni legu en **Naciismo** de E. Lanti.

("Sennaciulo", 25. decembro 1937)

VI DO EKSCIU...

K-do Ŝiranu Henĵin ŝajnas tre naiva ; sed lia sciemo estas certe laŭdinda. Tial mi kompleksas doni al li kelkajn klarigojn.

La marksismo estas scienco kaj kiel tia ĝi atentis nur **faktojn**. Kaj estas konstatebla **fakto**, ke en la rilatoj inter la homgrupiĝoj decidas la forto. Konkrete, moralaj principoj ne ekzistas ; eĉ idealistoj konsentas pri tio. Sekve, ĉu do ne estas ridinde preni fikcion kiel konstruan bazon ? La celo ja pravigas, sanktigas la rimedojn. Kaj mi ne havas eĉ iom da dubo, ke nia genia gvidanto Stalin havas bonan celon, nome konstrui socialismon sur unu sesono de l'mondo

La **fakto**, ke vi baldaŭ sentas kapdoloron, kiam vi cerbumas pri sociaj demandoj, pruvas klare, ke etcerbuloj kiel vi bezonas la gvidadon de fortvolaj homoj, kiuj montras la irendan vojon. La vorto "stalin" en la rusa lingvo signifas **ŝtalon**. La **fakto**, ke nia Gvidanto alprenis tiun nomon, pruvas klare, ke li estas la kapabla homo por gvidadi la Bolŝevistan Partion kaj per ĝi la Proletaron el la tuta mondo.

Via demando, kial Zinovjev, Buĥarin k.a. famaj bolŝevistoj fariĝis perfiduloj, havas nenian sencon. Nur ili mem povus klarigi la motivojn, kiuj instigis ilin opozicii al Stalin. Ili estas elmondigitaj ; sekve ridindas starigi nerespondeblan demandon.

Kio faras la forton de nia Partio, la bolŝevista, tio estas la **fera disciplino**, kiun ĝi postulas de siaj anoj. Kiel mi jam diris, la marksismo estas scienco kaj ĝi esploras **faktojn**. Nu, estas **fakto**, ke antaŭ 404 jaroj Ignaco de Lojola fondis la **Societon de Jezuo**, kiu ludis en la Historio treege gravan rolon. Malgraŭ persekutoj en diversaj landoj, malgraŭ tio, ke la papo Klemento la Dekkvara eĉ malstarigis ĝin dum kelkaj jaroj, malgraŭ ĉio, neniu neas, ke ankoraŭ nun la jezuitoj tre efike agadas por la prospero de la katolika eklezio. La forto de la Societo de Jezuo kuŝas ĉefe en tio, ke ĝiaj anoj kadavre obeas (**perinde ac cadaver**). Tia **fakto** kredeble inspiris Lenin-on, kiam li starigis nian Partion.

Kompreneble la jezuitoj eraras en sia celo, tial ke ili kredas je la neerarpoveco de l' papo, kiu estus inspirita de Dio, kiam temas pri dogmaj aferoj. Sed ni, bolŝevistoj,

armite de l' scienca doktrino de Marks, ne povas erari. Se necesas, ni do mortigas, malliberigas kaj kalumnias kun tute pura konscienco, tial ke sankta estas nia celo - kaj tial ke ni posedas la veron.

Ĝ estas tute ridinda konsidero atenti pri la ebla sincero kaj honesto de niaj kontraŭuloj ; la **fakto** estas, ke **objektive** ili estas ĝenuloj, malhelpuloj, fuŝuloj. Scienco ne konas sentimentalajojn, sed nur **faktojn**. Kiu ne estas kun ni, tiu estas kontraŭ nin kaj sekve estas nia devo iel aŭ aliel senpovigi ĉiun kontraŭulon. Ĉio, kio baras sur la vojo al nia celo, la superregado, tio devas ĉiel esti forigata ; ĉiun opoziciulon oni devas ekstermi...

Mi ne volas fini ĉi tiun tro koncizan respondon,, ne rimarkigante, kiom ridinda fakte estas via sciemo. Ni, bolŝevistoj, ne rompas al ni la kapon por ekscii, ekzemple, kial niaj gvidantoj iajoje ŝanĝas la agitvortojn. Hierau ni akre kritikis aferon kaj hodiaŭ laŭdas ĝin fervore. La ŝanĝo estas nur taktiko kaj ne konvenas, ke simplaj soldatoj, kiuj iras al batalo, pridiskutu la ordonojn de la stabo. Nia Partio estas armeo kaj nia fera disciplino faras ĝin forta.

Cetere ni neniel dubas, ke per la marksisma dialektiko laŭ tezo, antitezo kaj sintezo oni povas facile pravigi sciencen ian ajn ŝajnan kontraŭdiron.

Espereble vi, ho! kompatinda Ŝiranu Henĵin, ne plu cerbumados pri tiaj problemoj kaj tiel evitos kapdoloron. Vi simple aliĝu al nia Partio kaj ĝuadu kun ni la volupton obeadi al nia genia Stalin, la ŝtala homo, la gvidanto de l' mondrevolucio.

Tomodaĉi.

("Sennaciulo", 25. Novembro 1938)

VIVU LA NEŬTRALISMO !

Laŭstatute SAT devas rilati lojale kaj akcepteme al ĉiuj tendencoj, ekzistantaj en la laborista movado tra la tuta mondo. Tial mi ne dubas, ke ĉi tiu artikolo trovos bonan akcepton sur la paĝoj de "S-ulo". La tendenco, kies esencon mi elmontras per prikonsidero super faktoj kaj aŭtentikaj dokumentoj pli kaj pli fortiĝas kaj eĉ nun tute regas en la komunistaj partioj diverslandaj.

Kiam Lanti ekkriis sian faman : "For la Neŭtralismon!", tiam ne ekzistis en la revolucia movado la tendenco, pri kiu mi parolas. Nenial do mi intencas kritiki lian tiaman

vidpunkton. Sed la SAT-anoj ne estas dogmuloj, ĉu ne ? Ili sekve ne devas rilati al tiu verketo kiel al ia biblio. Dek kvin jaroj ja forpasis de kiam ĝi aperis. Kaj la fakto, ke preskaŭ 10 000 ekz-oj en tri eldonoj estas disŝutitaj tra la esp-a mondo, ne povas forigi la fakton, ke la ideoj esprimataj en tiu broŝuro ne plu estas taŭgaj por la nuntempa situacio...

En 1922, kiam Lanti verkis sian tezon, tiam revolucia spirito ardis en la laborista movado. Tiam Lenin, Trocki, Zinovjev k.a. gvidistoj de la **Oktobra Revolucio** direktis siajn akrajn kritikojn al ĉiuj kapitalistaj registaroj kaj precipe al la **Ligo de Nacioj** - tiu "kaverno el kapitalistaj bandidoj". Sed jam de tri jaroj, Sovetio aliĝas tiun institucion, en kiu K-do Litvinov ludas gravan rolon. Kaj ĉu necesas rimarkigi, ke Trocki kaj Zinovjev fariĝis "kontraŭrevoluculoj" ? La unua devis esti ekzilita kaj la dua per pafado elmondigita. Sufiĉas menciigi tiujn faktojn, por ke ĉiu bone komprenu, ke multo aliĝis en la mondo. Necesas do prikonferi novan situacion kaj ne dogmece rilati al la diritaĵoj Lantiaj...

Cetere antaŭ dek kvin jaroj Sovetio estis malamata kaj atakata de ĉiuj kapitalistaj landoj, dum nuntempe ĝi rilatas amike kun pluraj el la plej potencaj kaj eĉ pli-malpli sekrete alianciĝis kun Francio kaj Ĉeĥoslovakio. Plej evidenta pruvo pri la forto de la **Proleta Ŝtato** ! La Ruĝa Armeo ja estas nun respektata ; ĝiaj marŝaloj kaj generaloj eĉ estas ordene honorataj. En la Lenina tempo la burĝa patriotismo estis de la gvidantoj de **Komintern** konsiderata kiel reakcia ideologio kaj la socialistoj nomataj "perfiduloj", "renegatoj" k.s., tial ke ili ne konsentis al tiu vidpunkto. Nun socialistoj kaj komunistoj kamaradece partoprenas en unuecfrota agado kaj la patriotismo de la lastaj eĉ superas tiun de la unuaj.

Por pruvi, ke ni staras antaŭ tute nova situacio, mi povus menciigi multe da aliaj similaj faktoj (1). Sed mi volas ŝpari la lokon en nia gazeto kaj fidas al la memorkapablo kaj observemo de ties legantoj. Se iuj forgesis aŭ volas kontroli, tiuj bonvolu relegi tekstojn, publikigitajn de **Komintern** ĝis la jaroj 1928 proksimume.

Ni do staras antaŭ nova tendenco, antaŭ tute nova situacio kaj sekve necesas fari en nia Asocio la necesajn aliigojn. Ne estus normale kaj saĝe, se la spirito, kiu gvidis la plumon de Lanti, kiam li verkis "For la Neŭtralismon!" ankoraŭ gvidus nian movadon, ĉar la cirkonstancoj

ne plu estas la samaj. Hodiaŭ la ĝusta signal- kaj batalkrio devas esti : **Vivu la neŭtralismo!** Tial ke kompartianoj fariĝis tre bonaj patriotoj ; tial ke Sovetio aliĝas al la **Ligo de Nacioj**, estus tute nenormale, se ni ankaŭ ne kunlaborus kun la neŭtralaj esp-istoj. Unue ni devas senprokraste alten levi la standardon de la "Unueca Fronto" kaj voki ĉiujn esp-istojn, ke ili kunariĝu. Poste ni faru la necesajn preparojn por la kunfandiĝo de SAT, de IPE, de UEA kaj de IEL. Gvidantojn por tia granda unueca organizo ni certe trovos taŭgajn. Generalo el Francio, episkopo el Hungario, kelkaj grandkapitalistoj el aliaj landoj kune kun, ekz-e, unu policisto el Sovetio kaj unu el Japanio kaj ni havas stabon, kiu certe kondukos nin al venko...

Karaj K-doĵ! mi petas, ke cetere vi prikonsideru kaj pri-meditu jenajn tri gravajn kaj karakterizajn faktojn : 1) Nia majstro Zamenhof estis judo ; 2) Hitler malamas judojn kaj persekutas ilin ; 3) esperanto estas malpermesita en Germanio. Sekve estas nia sankta devo esp-ista fariĝi pretaj por entuziasme partopreni en milito kontraŭ tiun landon. Heroe kaj sen ia konscienciproĉo ni buĉu, ekstermu Hitleranojn. Certe la ruĝarmeanoj sovetiaj ne lasos sin venki de la germanoj, kiel tio okazis kun la caraj soldatoj dum la lasta milito...

Al la naivaj, bonkoraj pacistoj mi simple diru : Vi devus honti pro via pretendo pli bone, ol kristanaj pastroj kaj budaistaj bonzoj, klarigi la sanktajn instruojn de Jesuo kaj Budao. La sperto ja montris jam de jarcentoj, ke kristanoj kaj budaistoj estas bonaj soldatoj kaj heroe kondukas dum militoj. Tamen Jesuo kaj Budao ankaŭ malaprobis perforton. Teologoj el ĉiuj religioj facile klarigas la kontraŭdiron, kiu ŝajne ekzistas inter la dumilita konduto de eklezianoj kaj la instruo de la religi-fondintoj. Ni, marksistaj dialektikuloj, same facile povas klarigi pri la neceso partopreni militon por akiri la pacon. Cetere jam kelkfoje la gvidanto de l' Monda Proletaro, nia genia kaj amata K-do Stalin, tre bone sukcesis konvinki la sovetian popolon, ke la restarigo de novaj klasoj - ne ĝusta vorto - **kategorioj** da homoj en la socio tute akordiĝas kun la principoj elmetitaj de Marks kaj Lenin. Neniu ortodoksa katoliko pretendas esti pli saĝa ol la papo. Ĉu ni, revoluciuloj, havu la pretendon esti pli komprenpovaj, pli kleraj ol la Gvidanto de l' Revolucio ?

For la dogmojn ! Nova situacio postulas novan taktikon.

Forpasis la tempo, kiam necesis fari skismojn en la esp-a movado. Mi ne dubas, ke la IPE-anoj estos la plej fervoraj batalantoj por la rekuniĝo de ĉiuj esp-istoj en unu solan vere neŭtralan Asocion tutmondan.

Vivu la neŭtralismo !...

Arigato Gozaimasu

(1) Ekzemple, en "Popola Fronto" (N-o 11) oni bone konscias pri la nova situacio, skribante : "...oni neniel devas resti naive katenataj al niaj ĉiamaj, ŝablonaj, apartaj programoj de partioj, sindikatoj aŭ organizoj kun multaj kvereloj inter si, tro ofte nur pro simplaj eksteraj detaloj. Ni uzu ankaŭ novajn procedojn por lukti... ni estas firme certaj, ke la kunfandiĝo de la laboristoj kun la liberalaj intelektuloj sen forgeso pri la progresemaj, kvankam hezitemaj, etburĝoj en ampleksa Popola Fronto favoras la kontraŭfaŝisman lukton... Nur blindaj dogmemuloj rajtas ne kompreni la aperton de tiuj sociaj fenomenoj en la aktuala situacio. Krome, la teorio pri dividiĝo de la homoj en du solaj klasoj ricevis, laŭlonge de la tempo, fortan skuon..."

(verŝajne 1937)

EL LA NOTLIBRO DE ALFESTO

*En Hindio la naskiĝo de filino estas konsiderata kiel malfeliĉo. Tio rezultas de la rito **sati**, laŭ kiu vidvinoj ne rajtas reedziniĝi kaj devas esti brulmortigitaj sur la ŝtiparo kie la kadavro de la edzo cindriĝas.*

Estas bone konata fakto, ke la imperialistoj ĉiam celas limigi la liberon de l' konkeritaj landoj. Ne mirige do, ke la angloj faris ĉion eblan por ĉesigi la praktikadon de tia rito.

Kiam la hindoj estos sukcesintaj forpeli la anglojn el sia lando, tiam tiu interesa moro povos denove esti praktikata tute libere kaj ne senmotive kiel nun la naskiĝo de filino estos konsiderata kiel malfeliĉo.

*Almenaŭ estas tre notinde, ke ideoj efikas longe post kiam ili ne plu havas konkretan bazon. Komprenige mi aldiru, ke la rito **sati** estis praktikata dum dudek jarcentoj. - Kaj malgraŭ tio ne mankis malsatantoj en Hindio...*

*

La tuta anglolingva gazetaro protestas, kiam aviadistoj bombe mortigas virinojn kaj infanojn en Ĉinio kaj Hispanio.

Sed pri tio tre notinda estas la opinio de la "Pandit Nehru", eksprezidanto de la **Hindia Kongreso Nacia**. Antaŭ ne tre longa tempo li diris interalie :

"La protestoj de l' britoj pri bombĵetado estas konsiderataj kiel fia ŝerco tra la tuta mondo. Mi vidis la rezultaĵojn de tia bombĵetado kaj verŝajne ne forgesos pri ties teruraĵoj. Sed ne ekzistas esenca diferenco inter bombĵetado en Katalunio kaj tiu ĉe la nord-okcidenta limo de Hindio fare de britaj aviadistoj..."

Ne senmotive oni parolas iafoje pri la brita hipokrito.

*

Kiel ĉiu scias, Hitler "liberigis" 3 500 000 da germanoj, kiuj restis dum dudek jaroj sub la ĉeĥoslovaka "jugo". Li tiel aplikis la saĝan principon de Lenin, Uijlson k.a.s. famuloj pri la rajto de l' popoloj al sindispono. Sed tio kaŭzis, ke s-ro Benes ekŝiĝis el sia posteno. Lin anstataŭis generalo Sirovi.

Tiam koleris kaj tre ĉagreniĝis la ĉefaj patriotoj pro la mallongigo al la limo de sia lando (1). Generalo Sirovi saĝe kvietigis ilin, dirante, ke ne utilas ĝemi kaj protesti ; li konsilis, ke ĉiuj simple sin dediĉu al la defendo de la nova, plimallonga landlimo.

Kio gravas por generalo ? Nur tio, ke estu limoj kaj ne ilia longo. Evidente, se mankus landlimoj, por kio utilis generaloj ?...

*

Nekontraŭdireble Ĉeĥoslovakio ne estis konstruita laŭ la nacieca principo, pro kiu ĉiu konsekvenca internaciano devas esti preta mortigi kaj morti. Sed ankaŭ Hitler perfidas tiun sanktan principon, ĉar kelkaj centmiloj (1) da ĉeĥoj nun troviĝas sub lia regado.

Malica babilulo povus argumentadi, ke la britaj imperialistoj sekrete ĝojas pro tio. Kiam Britio estos diplomatie kaj armile preta por militi, tiam ĝi trovos en tiu fakto trafan pretekston por postuli, ke Ĉeĥoslovakio restu bufro sur la vojo Berlino-Bagdado.

Sed mi konfesas, ke Chamberlen estas prudenta homo. Nur malsaĝuloj ja konsentus militi, kiam tre dubaj estas la ŝancoj venki.

*

Kiam homoj konsentas soldatiĝi kaj discipline obei, tiam

pli-malpli frue ili fariĝas simplaj iloj en la manoj de siaj estroj. Bona pruvo pri tiu aserto troviĝas en letero de Indalecio Prieto al Ferdinando de los Rios, "socialista ambasadoro en Vaŝingtono" (2) :

"... Finfine solviĝis la plej grava demando pri la purigo en nia ariergardo. En Katalunio la aparato de F.A.I. (Iberia Federacio Anarkista) kaj de C.N.T. (Nacia Konfederacio de l' Laboro) estas nun malorganizitaj ; iliaj plej danĝeraj elementoj estos mortigitaj aŭ malliberigitaj... La purigo tamen ne estas ankoraŭ kompleta. Sed, ĉar la plej forta rezisto jam cedis, estas al ni facile praktiki senperfortan kaj senpenan, sed vere efikan subpremon tiel ke tre baldaŭ la faraĵo estos plenumita... Cetere, ni decidis fari ĉe diversaj frontoj serion da ofensivoj, en kiuj ni utiligos unue la elementojn de F.A.I. kaj de C.N.T. kiel trupojn por la unuaj atakoj. Plie, ni decidis transloki tiujn elementojn al la plej danĝeraj lokoj. Tiele la ribelemuloj mem helpos por kompletigi la purigadon..."

Tia cinika, senkora konfeso de fipolitikulo estas vere naŭza kaj ne indas eĉ komenteton.

*

*Inter la esperantistoj estas multaj poliglotoj, kiuj venis al nia movado nur pro lingva intereso. Se tiaj troviĝas inter la legantaro de "S-ulo", ili do eksciis, ke jam de pluraj monatoj ekzistas en Filipino oficiala lingvo, nomata **tagalog** Kiam prezidanto Manuelo Kuezon (Quezon) faris tiun decidon, li prave emfazis : "Nacia lingvo estas necesa rimedo por firmigi nian nacian unuecon."*

Tiu naciisto agas konsekvence kun siaj principoj. Same Hitler, kiu malpermesas la instruadon de esp-o en Germanio. Sed kion oni devas pensi pri la internaciistoj, kiuj jam de preskaŭ unu jarcento pretendas labori por unuigi la proletojn el la tuta mondo kaj tamen neniam faris ion pozitivan por forigi la lingvajn barojn kaj daŭre ignoras nian esp-an agadon ?

Pri tiu demando oni nepre staras antaŭ dilemo : ili estas ĉu perfiduloj aŭ sentaŭguloj. Se lab. gvidistoj konscias pri la granda signifo kaj valoro de mondlingvo kaj tamen faras nenion por ties efektivigo, ili ja perfidas, kaj kiuj ne komprenas la neceson de komuna lingvo por unuigi la proletojn el ĉiuj landoj, tiuj estas vere tro etcerbaj kaj sekve absolute ne taŭgas por gvidado.

Sed ne malpli etcerbaj estas la esp-istoj, kiuj fidis kaj obeas al tiaj gvidistoj.

*

Ho ! mi scias, ke K-do Ortodoksulo povus rebati : "Vi misprezentas la demandon. Gvidantoj de l' mondrevolucio konigis sian opinion pri la lingva problemo. Nia majstro Lenin diris kaj lia mildanima, bonkora kaj genia disĉiplo Stalin ripetis, ke iun belan tagon la lingvoj kunfandiĝos. Vi rememoru jenan eldiron de Stalin ĉe la 16-a Kongreso de Tutsoveta Komunista Partio :

"Rilate al la pli malproksima perspektivo pri naciaj kulturoj kaj lingvoj, mi do ĉiam akceptis kaj daŭre akceptas la Leninan koncepton, laŭ kiu en periodo de mondskala venko de l' socialismo, kiam ĝi firmiĝos kaj eniros la moraron, tiam la naciaj lingvoj neeviteble devos kunfandiĝi en iun komunan lingvon, kiu, kompreneble, estos nek rusa, nek germana, sed io nova."

Mi tute ne forĝesis kaj do bone konas tiun Stalinan eldiron. Sed ties pravigojn mi vane serĉis. Mi ne povas kontentiĝi per asertoj sen pruvoj. Kial kaj kiel okazos tia kunfandiĝo ? Ŝajne per ia miraklo !

La diro de Lenin kaj ties ripeto de Stalin estas samvaloraj kiel la bibliaj profetaĵoj. Fakte estas, ke nenia signo pri ebla estonta kunfandiĝo ekzistas. Male, oni ĉie povas rimarki tendencon al apartiĝo. En Irlando oni revivigas la gaelikan lingvon. Norvegoj klopodis dum la lastaj dekoj da jaroj por atingi, ke ilia lingvo pli kaj pli malsimiliĝu al la dana kaj sveda lingvoj. Kemal Ataturk instrukiis, ke la turka lingvo estu "purigita" per elĵeto de ĉiuj arabaj, persaj, grekaj, francaj kaj aliaj fremdaj vortoj. Ĉie estas rimarkebla tendenco al pli kaj pli pura lingvo.

*Sekve la antaŭdirita kunfandiĝo lingva povos nur **mirakle** okazi. Mi ne kredas je mirakloj kaj ne timas diri, ke malgraŭ tio, ke Lenin havos 40-metran statuon ĉe la supro de l' projektita 400-metra palaco de l' sovetoj, tamen tio neniel povos forigi la fakton, ke rilate la lingvan demandon, li eldiris egan sensencaĵon.*

La plej lerta sofisto ne kapablos liveri eĉ ŝajnvalorajn argumentojn por pruvi, ke la japana lingvo kunfandiĝos kun la rusa kaj ĉi tiu lasta kun la itala ktp. ks. Dume la simpla saĝo kaj nia ĉiutaga sperto diras al ni, esp-istoj, ke en la daŭro de kelkaj jaroj ĉiuj komunistoj, socialistoj, anarkistoj, pacistoj, unuvorte ĉiuj internaciistoj, povus ellerni esp-on kaj praktikadi ĝin. Jam 18-foje SAT pruvis per siaj kongresoj, ke simplaj laboristoj povas interparoli, eĉ pastie interdiskuti en la sennacieca lingvo Zamenhofa.

Insiste mi do rediras : la gvidistoj de la laborista

movado, kiuj **ignoras** (mi substrekas la vorton kaj petas la legantojn, ke ili ĝuste komprenu ties signifon) tiel gravan fakton, kiel estas la eksperimento, farita de SAT, ne indas je nia admiro. Male, la SAT-anoj devas forte konscii, ke ili faras pli utilan, pozitivan laboron ol la famuloj de la diversaj Internacioj, kiuj ĝis nun kapablis nur liveri la kampon por la starigo de diverskoloraj faŝismoj.

*

Gvidistoj kaj oratoroj estas ĝenerale popularaj kaj ofte aplaŭdataj., ĉefe pro tio, ke ili flatas al la popolo kaj antaŭdiras, kion ĝi deziras aŭ esperas.

Tuj post la venko de Musolini, ĉe kongreso de **Komintern** en Moskvo, Klara Zetkin antaŭdiris, ke la faŝismo en Italio ne povos daŭri pli ol ses aŭ dek monatojn. Ŝi "dialektike" argumentis per cito de nombroj pri karbo, ferminaĵo, petrolo, "proporcio de fortoj" kaj similaj marksistaĵoj. Neniu kongresano kontraŭdiris, kaj ŝi estis aplaŭdata. Dekses jaroj forpasis kaj Musolini ankoraŭ regas.

Kiam la itala diktatoro estis entrepreninta konkeri Etiopion, tiam mi havis la okazon aŭdi pri tiu temo paroladon de fama, tre elokventa oratoro anarkista. Li argumentis, ke tia faro de Musolini estis pruvo, ke la ambicio stultigis lin kaj ke ne povas esti dubo pri la baldaŭa forfalo de la itala faŝismo. Longan, varman aplaŭdadon ricevis la oratoro. Sed Etiopio estas konkerita kaj daŭre regas la "stultiĝinta" diktatoro.

Feliĉe por gvidistoj kaj oratoroj malmulte da homoj havas bonan memorkapablon...

*

Iu oratoro el la antikva Grekio, Fosion, se mi ĝuste memoras, neniam flatis al sia aŭdantaro kaj ne timis eldiri malplaĉajn aferojn. Iun tagon, jen aŭdiĝas aplaŭdoj kaj mirigite li demande ekkrias : "Ĉu senatente mi diris senencaĵon?"

*

Sennaciisto povas, ho ve! morti pro (kaŭze de) patrio, sed ne por (favore al) tiu moderna diaĵo.

*

La plej aŭtoritataj teoriuloj pri la socialismo, konsiderata laŭ siaj diversaj tendencoj, ne estis proletoj : Sen-

Simon estis grafo, Kropotkin estis princo kaj Marks, Jores, Lenin, Buĥarin k.a. mortintoj, estis burĝdevenaj intelektuloj. Sekve la socialismo ne estas doktrino de l' proletaro, sed por la proletaro.

*

Ĉiu soci-politika doktrino estas pli-malpli nura metafizikaĵo. Tial la proletoj prefere fidu al sia simpla saĝo kaj neniam, nenial konsentu batali, morti aŭ mortigi por la sukceso de iu doktrino kontraŭ alian.

*Sed batalo por akiri pli bonajn labor- kaj vivkondiĉojn, rilatas al **io konkreta**.*

(1) Tiuj ĉi linioj estas verkitaj en decembro 1938. La legantoj bonvolu atenti pri tio ! - Red. de "S-ulo".

(2) Citita laŭ "L'Espagne Nouvelle" (Nfmes), N-o 48-49, de 13.5.1938.

("Sennaciulo", 25. aprilo 1939)

ĈU PRAVE ? ...

Ni ricevis ĉi tiun leteron, kiun unuamove ni ĵetis en paperkorbon. Tamen, post plua pripensado ni reprenis ĝin el la ujo, denove legis kaj alvenis al la konkludo, ke kelkrilate tiu skribaĵo estas pripensiga kaj sekve presinda. Se ni eraris, la legantoj bv. indulgi nin. Estas almenaŭ menciinde, ke ni tenas la ekz-on de la gazeto preparolita en la letero. **Red.**

Karkason, 25-4-39

Estimata - sed ĉu estiminda ? - Redakcio,

*Sampoŝte mi sendas al vi ekz-on de nia franclingva organo **Nova Tero** (Terre Nouvelle), por ke vi estu informita pri la ekzisto de nia movado. Per la emblemo (falĉileto kaj martelo, sidantaj sur kruco) kiu kuŝas apud la titolo, vi tuj komprenos, ke ni volas iri man-en-mane kun niaj bolŝevistaj K-doj. Per la alpreno de ilia propra emblemo kaj nia deziro pri kunlaboro, ni ne dubas, ke finfine ili ankaŭ akceptos la nian. La kruco ja estas proleta emblemo, ĉar sur ĝi martiriĝis Jezuo Kristo, la ĉarpentista filo el Nazareto.*

Sed ne por diri tion, mi ekprenis la skribilon. La motivo estas pli grava, kaj sendube ĝi estos por vi tre surpriza. Bonvolu noti profunde en vian memoron, ke per ĉi tiu letero mi uzas esperanton por la lasta fojo. Kial ? vi sendube de-

mandos, kunŝovante la brovojn. Bonvolu ne tro ekscitiĝi kaj plue legi. Via surprizo kredeble pligrandiĝos...

Leginte reklamon en iu el viaj gazetoj pri "Vortoj de K-do Lanti", mi antaŭ kelkaj monatoj mendis ekz-on kaj legadis ĝin jen kontente, jen incite kaj eĉ foje kun koleriĝo... Mi povas tamen danki al tiu aŭtoro, ke sur la 31-a paĝo li rekomendas legi la Biblion. Tia neantaŭvidebla rekomendo igis min pensi, ke mi, kristano, neniam tutlegis tiun sanktan verkon. Mi sentis konsciencriproĉon kaj por kvietigi min, senprokraste mendis ekz-on de la esp-a eldono. Jam de unu semajno mi ricevis ĝin kaj kun granda surprizo legis jenon sur la paĝo 12-a :

" 1 - Sur la tuta tero estis unu lingvo kaj unu parolmaniero.
2 - Kaj kiam ili ekiris de la oriento, ili trovis salon en la lando Ŝinar kaj tie ekloĝis. 3 - Kaj ili diris unu al alia : Venu, ni faru brikojn kaj ni brulpretigu ilin per fajro. Kaj la brikoj fariĝis por ili ŝtonoj, kaj la bitumo fariĝis por ili kalko. 4 - Kaj ili diris : Venu, ni konstruu al ni urbon, kaj turon, kies supro atingos la ĉielon, kaj ni akiru al ni gloron, antaŭ ol ni disiĝos sur la supraĵo dela tuta tero. 5 - Kaj la Eternulo malleviĝis, por vidi la urbon kaj la turon, kiujn konstruis la homidoj. 6 - Kaj la Eternulo diris : Jen estas unu popolo, kaj unu lingvon ili ĉiuj havas ; kaj ili ne estas malhelpataj en ĉio, kion ili decidis fari. 7 - Ni malleviĝu do, kaj Ni konfuzu tie ilian lingvon, por ke unu ne komprenu la parolon de alia. 8 - Kaj la Eternulo disigis ilin de tie sur la supraĵon de la tuta tero, kaj ili ĉesis konstrui la urbon. 9 - Tial oni donis al ĝi la nomon Babel, ĉar tie la Eternulo konfuzis la lingvon de la tuta tero kaj de tie la Eternulo disigis ilin sur la supraĵon de la tuta tero."

Estimata, sed ne estiminda Redakcio, la legado de tiu sankta teksto malfermegis miajn okulojn kaj mi klare ekkomprenis, ke grave mi pekis, ekde la tago, kiam mi komencis lerni esperanton. Al ĉiu sincera kaj komprenema homo, kiu legis la Biblion, devas esti evidente, ke Dio ne volas, ke la homoj havu komunan lingvon. Konsekvence, la Zamenhofa entrepreno estas diabla afero kaj nun mi tre bone komprenas la signifon de SAT. Kiam mi aliĝis vian organizon, tiam mi efektive sataniĝis. Sed hodiaŭ mi sunklare vidas mian eraron, sentas egan konsciencriproĉon kaj sincere pentas. Via Asocio ja estas diabla

entrepreno kaj ĉiu kristano nepre devas senkompate kontraŭbatali ĝin. Per ĉi tiu letero mi do informas vin, ke mi eksigas el via satana organizo kaj de nun ĉiel provos forgesi esperanton kaj reakiri senpekan staton. Kun la helpo de Dio, kiu sendube uzis oblikvan vojon por konduki min laŭ ĝusta vojo, mi esperas, ke, post pli-malpli longa tempo, Zamenhof, esperanto kaj precipe SAT restos en mia memoro nur kiel malagrabra inkubsonĝo el mallumega, senstela nokto.

Mi jam diris sufiĉe por ke sur viaj vizaĝoj aperu satana ridetaĉo ; tamen mi volas aldoni kelkajn klarigojn pri miaj nuna spiritostato kaj kompreno pri aferoj. Leginte kaj komprenante la dirojn pri Babel, mi nun havas la konvinkon, ke pli bone mi nun komprenas la veran signifon de la artikolo, kiu aperis en la 475-a n-ro de "S-ulo" kun la subskribo **Tomodaĉi**.

Niaj bolŝevistaj K-doj havas bone prilaboritan tezon pri artefaritaj lingvoj. Per ĝi oni povas klare kompreni, ke estas hereza la pretendo de utopiuloj, kies celo estas, ke esperanto fariĝu mondlingvo. Kaj la fakto, ke Lenin diris, ke Stalin ripetis, ke iam la lingvoj kunfandiĝos en unu solan, neniel kontraŭas al la Biblia diro. Oni bonvolu nur noti zorge en la memoron, ke la marksisma lingvoscienco kondamnas la pretendon kaj agadon de la esperantistoj ĝenerale kaj precipe tiun de l' sennaciistoj. Kiel ĉiu scias, niaj bolŝevistaj K-doj refariĝis tre bonaj patriotoj kaj konsekvence ili ne povas deziri, ke la naciaj lingvoj fariĝu nur dialektoj, dum esperanto ludus la rolon de kultura lingvo tutmonda.

La sola tikla punkto kuŝas en tio, ke laŭ la Biblio estas evidente, ke Dio ne volas, ke la homoj havu nur unu lingvon, dum Lenin antaŭdiris, ke iam la naciaj lingvoj kunfandiĝos. Iu herezulo foje rimarkigis, ke nenia signo vidiĝas pri tia kunfandiĝo estonta. Tiurilate mi plene konsentas kun **Alfesto** (1). Sed tiu tro memfida SAT-ano forgesis, ke Dio estas ĉiopova. Plie, Liaj intencoj estas nediveneblaj. Sekve, ĉiu kristano devas konsenti al tio, ke Dio povas same permesi la ekziston de nur unu sola lingvo, kiel Li malpermesis tion antaŭ multaj jarmiloj. Dio ne malofte faras miraklojn (2) kaj sekve la herezuloj malprave cerbumas por kompreni kiel povos okazi la kunfandiĝo de la lingvoj en unu solan, laŭ la marksista tezo.

Mi ne bezonas insisti pri la gravega signifo de mirakloj ; per ili ebeniĝos la vojo, laŭ kiu ni, kristanoj, povos kun-

labori amike kun niaj bolŝevistaj K-doj. Tiel praviĝas la interplektiĝo de la kruco, falĉileto kaj martelo. Tia trielementa emblemo, cetere, pensigas pri la Sankta Triunuo : La **Patro**, la **Filo** kaj la **Sankta Spirito**. Kiam en Moskvo oni estos komprenita, kiel mi mem, la profundajn kaj subtilajn verojn, kiuj sin kaŝas en la Biblio, tiam mi ne dubas, ke ni povos solidare bataladi kun Stalin por ekstermi ĉiajn herezulojn.

Vi, diablaj SAT-anoj, aŭdu kaj komprenu... Sensalute
P.P. Dupont-Durand, "Terre Nouvelle",
12, rue Pasteur, Carcassonne (Aude)

(1) Komp. la aluditan artikolon kun titolo : **El la notlibro de Alfesto** en n-ro 476 de "S-ulo".

(2) Ekzemple, ĉu la aliĝo de Sovetio al la Ligo de Nacioj ne estas vera miraklo ? Ĉiu ja bone scias, ke Lenin konsideris tiun institucion kiel "kavernon de imperiistaj banditoj".

("Sennaciulo", 25. majo 1939)

EL LA NOTLIBRO DE ALFESTO

Vortoj! vortoj! Kaj kiel efikaj tamen, kiam ili estas aplombe eldiritaj de demagogo kun forta, bela voĉo, kun mieno de profeto !...

Kaj ĉe tia bedaŭrinda konstato mi fariĝas pli ema konsenti, ke inteligenta homo povas sincere kredi je la ekzisto de senlime bona kaj ĉiopova dio, kiu tamen toleras la malbonon en la mondo, kiun li mem kreis.

*

La papo el Romo havas siajn apologiistojn ; al tiu el Moskvo - bv. pardoni, mi pensas pri K-do Stalin, la "Patro de l' popoloj", la "Gvidanto de l' mondproletaro" - ankaŭ ne mankas sufiĉe bone pagataj "inĝenieroj poranimaj". En Sovetio ja ekzistas specialaj lernejoj, kie oni povas akiri la arton pravigi ion ajn - laŭ la maniero uzita de la Nederlanda SAT-ano en la aprilo n-ro de "S.R."

Mi ne dubas, ke tiu K-do argumentis sincere kaj bonintence, tial mi nomis lian rezonon **paralogismo**. - Sed plej ofte la rezonado de la "poranimaj inĝenieroj" estas karakterize sofisma.

*

Jen ekzemplo de sofista rezonado per la apliko de la marka dialektiko. Kio karakterizas nian epokon, tio estas la **naciismo** (tezo) ; la naciismo generas sian malon : **sennaciismo** (antitezo) kaj el tiuj du maloj rezultas la **internaciismo** (sintezo).

*

Oni ne kredu, ke mi fantazias. Sur mia tablo kuŝas libro, kies titolo, sufiĉe signifa, estas : **La Naciismo kontraŭ la Naciojn**. La tezo de la aŭtoro (Henriko Lefebvre) estas montri, ke la internaciistoj estas la plej bonaj amikoj de l' nacioj, alivorte la plej bonaj patriotoj.

*

Sed estas rimarkinde, ke tia tezo tre parencas al la Hitlerismo. La plej aŭtoritata teoriulo de tiu ismo estas Alfredo Rosenberg. Lin ankaŭ oni povus nomi "pomanima inĝeniero". Mi posedas la tekston de parolado, kiun li faris en 1934 antaŭ fremdaj studentoj, kiuj vizitis Berlinon. Jen peco el tiu dokumento :

"Kio estas esenca en la naci-socialismo, tio estas, ke ĝi respektas alies naciecon kaj faras nenian prikulturatan propagandon por trudi siajn ideojn al fremdaj landoj. Tiu kunlaboro de l' nacioj, fondita sur la nacia fiero kaj sur la respekto al la aliaj naciaj apartaĵoj, ebligas veran pacon, por kiu ni ĉiuj devas kunlabori."

*

Sennaciisto ne lasas sin trompi per vortoj ; li atentigas nur faktojn. Kaj la historiaj faktoj instruas, ke la homaj socioj evoluis el klanoj al tribo, el triboj al civito, el civitoj al provinco, el provincoj al nacio. Sekve, oni povas racie antaŭvidi, ke la nacioj ankaŭ malaperos por konsistigi pli grandan unuon.

Ĉio, kio kontraŭas al tiu historia procezo, tio estas esence reakcia. Kaj reakciuloj estas ĉiam ajn patriotoj. Sed mi volonte konsentas, ke ili havas la rajton oferi sian propran vivon antaŭ la altaro de sia idolo...

*

Eĉ se la modernaj diaĵoj, t.e. la nacioj, devus ĉiam ekzisti, tamen sennaciisto neniam konsentos libere partopreni al la defendo de iu patrio kontraŭ alia.

Se saĝa homo estas perforte tenata en frenezulejo, tio ne signifas, ke li ankaŭ devas kondukti kiel frenezulo. Bedaŭrinde, por vivi saĝe inter malsaĝuloj, tio postulas

multe da energio kaj pacienco.

*

Mi scias laŭsperte, ke la plej malfacile transireblaj limoj estas la lingvaj. Kaj tamen per esperanto oni povas facile faligi tiujn barojn...

Limoj nepre restu, por ke vivu kaj bonstatu gvidistoj, generaloj, pastroj, interpretistoj, k.s. parazitaj.

*

- Vi fariĝas ŝovinista ano de Esperantio, ŝerce diris al mi iu samideano.

- Nu, eble, sed tia ŝovinismo povus esti danĝera nur por la loĝantoj de Marso...

(*"Sennaciulo"*, 25. aŭgusto 1939)

AFORISMOJ

La Homaro devos unuiĝi, se ĝi ne volas pereii.

Por ke la Homaro uniĝu, estas necese, ke la homoj povu interkompreniĝi.

La SAT-anoj perfekte pruvas, ke esperanto estas taŭga interkomprenilo tutmonda.

La partoprenantoj de l' SAT-Kongresoj donas ĉiujare novan pruvon pri eblo de unuiĝo super la landlimoj.

SAT devas fariĝi la embrio de mondregno kun esperanto kiel oficiala lingvo.

Pionire la SAT-anoj faras pli pozitivan laboron ol la politikaj agitistoj, kiuj, vole-nevole, estas oportunistoj.

Ni semu, por ke aliaj povu estonte rikolti.

SAT estu konstruata sur rokoj el fido, honesto, lojalo kaj amo.

SAT-ano ne estas esperantano, sed esperantisto.

La nobla celo Zamenhofa ne povas esti atingota per malnoblaj rimedoj.

SAT mem agnoskas neniun dogmon, politikan aŭ religian, sed ne forpuŝas dogmanojn.

Dogmo estas ia mumio spiriteca.

*SAT kontraŭbatalas ĉian makiavelismon kaj jezuitismon.
SAT-ano ofertas kaj ne atendas rekompencan.*

Trankvila konscienco estu SAT-ana virto.

*Nur la konscio esti farinta ion bonan kaj celkonforman
povas ies konsciencan trankviligi.*

*Multaj esperantistoj el la terorlandoj estas spirite kaj kore
SAT-anoj. Ni pensu pri ili kaj profitu ĉiun oportunon por
ilin kuraĝigi.*

("Sennaciulo", 25. aŭgusto 1939)

*Por meriti la nomon HOMO, necesas havi idealon. Kaj ju
pli alta, nobla, estas tiu idealo, des pli ni homiĝos per
konstanta volstreĉado al ĝi.*

*Por antaŭeniri sur la vojo al homeco, esperanto estas bona,
eĉ necesa ilo. Tio tamen ne signifas, ke ĉiu ajn esperantisto
povas jam nun fariĝi homo. Se por transiri riveron, oni
konstruas ponton, tio ja ne garantias, ke ĉiuj transirantoj
uzos ĝin por nobla, bona celo.*

*La egoismo kondiĉas la vivon, kaj ĉiu besto, ĉiu homo estas
egoismema. Sed ekzistas stulta egoismo : tiu, kies konsek-
vencoj malprofitigas la egoistojn mem. Racia egoismo homa
povas nur celi al la utiligado de ĉiuj riĉaĵoj ekzistantaj
sur nia planedo. Tia celo estas atingebla nur per ĉies
interhelpo.*

("Sennaciulo", oktobro 1948)

*Niĉe, la fama filozofo, uzis la vorton "superhomo" por
kvalifi ulon, kiu sin levis super sian homecon. Sed, eble,
estus preferinde diri, ke la ordinaraĵoj, kies menson
karakterizas absolutismo, naciismo, stulta egoismo, estas
nur subhomoj.*

*Stulte egoistaj estas ĉiuj naciistoj, ĉar ilia konduto havas
kiel rezulton, ke ilia lando elĉerpiĝas por celoj detruaj kaj
sekve malfprofitdonaj.*

*La patriotismo de l' regatoj estas nur rimedo uzata de l'
regantoj, por efektiviĝi siajn ambiciajn planojn. La regatoj
ja ne batalas mem.*

("Sennaciulo", junio 1946)

AMARE

Homo povas esti hodiaŭ bolŝevisto kaj morgaŭ faŝisto aŭ inverse. Pri tio ekz-oj abundas. Sed por fariĝi esp-isto, necesas unue lerni la Zamenhofan lingvon, kaj tio postulas relative longan tempon. Kaj kiam homo akiris sufiĉan scion je esp-o, tio ankoraŭ ne signifas kompletan esp-istecon. Tia kvalito akiriĝas nur per plurjara **praktikado** de nia lingvo kun homoj el ĉiuj mondpartoj.

Kiu ĝojas ĉe ricevo de letero, ekz-e el Ĉinio, en kiu estas dirite, ke lia korespondantino, ekz-e el Nov-Zelando, malsaniĝis kaj suferas, nur tiaulo estas vera esp-isto.

*

Mi konas personojn, kiuj povas bele deklami kaj kanti en esp-o ĉe vesperkunveno, kaj kiuj tamen ne estas esp-istoj. Kaj tre malagrablan senton mi ĉiam spertas ĉe la konstato, ke homoj emas papage parkeri kelkajn strofojn, por havi la eblon paradi sur podio antaŭ multnombra ĉeestantaro kaj ricevi aplaŭdojn.

*

La surmeto de insigno ĉe jaketa butontruo plej ofte signifas nenion precizan, rilate al la vera adepteco de ties surmetinto. Ja ne eblas per tio tuj ekscii ĉu la insignoportanto estas sincera, lojala, fervora ano de la movado, partio aŭ kredo, kies insignon li elmontras.

Sed eblas preskaŭ tuj ekscii, ĉu la portanto de kvinpinta verdostelo estas, aŭ ne, esp-isto : sufiĉas ja lin alparoli en nia lingvo kaj atendi respondon al demando...

-Iuelie Alienema-

("Sennaciulo", aŭgusto 1946)

FOR LA DOGMOJ !... EL S.A.T.

- Kion signifas tio ?
- Simple tion, ke dogmanoj povas esti SAT-anoj.
- ! ? ...
- Vi ne miru : se aliel estus, tio signifus, ke la SAT-Statuto mem estas ia dogmo. Miaopinie, al nia organizo povas aliĝi ateistoj, budaistoj, deistoj, katolikoj, mahometanoj, ortodoksanoj, protestantoj ktp., same kiel aliĝas anarkistoj,

komunistoj, pacistoj, sennaciistoj, socialistoj ktp.

Sed ili ĉiuj devas konsenti, ke ilia kredo aŭ konvinko respektiva povu esti kritikata en la SAT-organoj. Ties redaktoro devas nur atenti, ke la kritikado okazu ĝentile, seninsulte.

Iel ni ĉiuj estas kreduloj. Ekz-e, kiam ni ekveturas, tiam ni kredas, ke la veturilo atingos la celitan lokon. Tamen ne ĉiam tiel okazas. Kaj ĉu ne estas konstatebla fakto, ke ateistaj patriotoj kuniĝas kun kiaj ajn religianoj, kiam ili kredas, ke ilia lando estas defendinda ?

Mi antaŭaŭdas K-dojn, kiuj demandas :

- Ĉu do vi deziras, ke SAT neŭtraliĝu ? Ĉu vi pentas esti kriinta : FOR LA NEŬTRALISMON! antaŭ 25 jaroj ?

- Neniel, nenial, mi bedaŭras tiun krion. La burĝa neŭtralismo, kiu celas nur la alprenon de esp-o, estas ia hipokriteco, ia trompo por la ekspluatata klaso. Neniun profiton ricevas la proletaro, se ĉiuj ambasadoroj, konsuloj, militistoj k.s. parazitaj el la tuta mondo parolus nian lingvon...

Sed nemalofte okazis, ke katolikaj kaj protestantaj laboristoj strikis. Kaj por aliĝi al sindikato aŭ kooperativo ne necesas nepre esti ateisto aŭ t.n. liberpensulo. Eĉ en komunistaj kaj socialistaj partioj troviĝas anoj el divers-ekleziaj religioj. Sekve, kial ne estu same en SAT ?

Mi ne kredas, ke la kristanaj SAT-anoj, ekz-e, volus devigi min, aŭ iun ajn alian agnostikiston, partopreni en la konstruado de preĝejo aŭ en la vivtenado al pastro. Sed mi ne estas tute certa, ĉu ĉiuj ateista kultanto al putranta karno tolerus, ke mi staru antaŭ la maŭzoleo de Lenin kun ĉapelo surkape...

Ne malmultaj ateistoj estas dogmanoj. Sur metafizika kampo, plej ofte la neo aŭ la aserto nur signas ian kredon ĉe la neantoj kaj asertantoj. Mi mem ne kredas je la ekzisto de Dio, sed ne ĝin neas.

For la dogmoj!... el SAT, tio signifas, miakomprene, ke la diversspecaj dogmanoj, kiuj konsentas kunlabori laŭ la spirito de ties Statuto, akiris sufiĉan toleremon, por ke ilia dogmaneco ne plu estu danĝera.

Sed, kompreneble, nur la sperto povas pruvi, ĉu tiuj miaj diroj estas aŭ ne pravaj. Mi ne asertas kaj nur hipotezas. Aliel mi mem estus dogmano.

E. LANTI.

("Sennaciulo", aŭgusto 1946)

ONI POVAS BEDAŬRI ESTI ESPERANTISTO

Mendoza, Septembro 1939.

Al la Redakcio de "Argentina Esperantisto" :

Estimataj Samcelaĥoj !

Kiel promesite, mi volas kontribui al la redaktado de via gazeto per modesta artikolo. Por ĝin verki mi nun sidas ĉe tablo kaj tenas skribilon. Sed neniam antaŭe mi sentis tiel forte, kiel nun mian nekapablon esprimi ĝuste, trafe miajn pensojn. Tial sendube sin trudas al mi en tiu ĉi momento frazo de l' franca verkisto Gustavo Flober (Flaubert) : "La homa parolo iel similas al fendetiĝinta kaldrono sur kiun oni tamburas melodiojn, kiuj taugas por dancigi ursojn, dum oni volus kompatemigi la stelojn". Jes ja, mi konscias pri la senpoveco de vortoj por esprimi, kion mi sentas, pensas kaj volus sentigi, komprenigi al aliaj homoj...

Vi atendas de mi artikolon, per kiu mi klarigu al viaj legantoj la utilon, neceson de esperanto. Kvankam multfoje mi plenumis, pli-malpli sukcese, tian taskon, ial nun mi sentas embarason. Antaŭ kelkaj jaroj mi publikigis en "Sennaciulo" artikolon kun jena titolo : "Mi ĝojas esti esperantisto". Ĝi trovis bonan akcepton en Esperantio, ĉar tradukita ĝin reprenis angla, franca, holanda, norvega kaj sveda gazetoj. Kaj nun mi sentas la emon titoli ĉi tiun mian skribaĵon jene : "Mi ĉagreniĝas pro mia esperantisteco".

Kiel vi scias, jam de kvar jaroj mi sencele migras ĉirkaŭ nia eta planedo, kaj antaŭ ol forlasi Eŭropon, mi estis vizitinta ĉiujn landojn de tiu terparto, riĉa je landlimoj kaj pli kaj pli frenezigaĵantaj homoj. Kaj ĉiam dum miaj vojaĝoj mi rilatis nur kun esperantistoj, same kiel okazis, kiam mi estis en Bs. Aires kaj nun okazas en Mendoza. Tio signifas, ke en ĉiuj mondpartoj mi havas gekonatojn, eĉ geamikojn ; sekve da ili mi havas en Britio, Francio, Germanio, Polio, kie homoj amasigis montojn da tre perfektaj mortigiloj kaj lastatempe komencis ĝin uzadi por reciproka buĉado. Ĉe tia penso doloras mia koro kaj mi ja ĉagreniĝas pro tio, ke miaj eŭropaj geamikoj estas en danĝero. Se mi ne estus esperantisto kaj sekve ne havus la okazon akiri amikojn ekster Francio, kie la hazardo faris, ke tie mi naskiĝu, tiam mi timus nur pri francoj kaj nur al ili irus mia kompato. Sed, pro mia esperantisteco, la kampo por mia kom-

patemo pligrandiĝis kaj sekve ankaŭ pligrandiĝas mia ĉagreno. Kaj tial mi nun ja sentas la emon diri, ke mi bedaŭras esti esperantisto.

Verdire, nur mia koro emas tiel paroli : malgraŭ ĉio mia cerbo pensas, ke prave mi agis, dediĉante mian vivon al la esperanta afero. Konvinkita mi restas, ke la energio kaj cetero, kiujn mi elspezis por nia movado konsistigas pozitivan laboron, kvankam ĝi ne vidiĝas konkrete en blindetaj okuloj. Sed ne malofte okazas, ke kulturistoj ne rikoltas el la semitaj grajnoj, kaj tamen ili ne haltas pro tio, sed male semas, semadas senlace.

Kio ĉefe karakterizas nian epokon, tio estas, ke, rilate al la evoluo de l' homaj socioj, malnovaj ideologioj montriĝas eraraj kaj fiaskas. La Ligo de Nacioj jam tute kadukiĝis kaj ludas nun nenian rolon en la ordigo de la mondaferoj. La diversaj Internacioj laboristaj, religiaj aŭ revoluciaj montriĝis tute senpovaj por influi sur la historian procezon. Ankaŭ la porpacaj alvokoj de l' papo aŭ de aliaj religiaj gvidistoj sonas kiel voĉoj en dezerto.

La mondo baraktas en nebulo, rilate al sia estonto. La tekniko faris gigantajn paŝojn antaŭen ; la produktofortoj atingis tian gradon, ke se ili estus saĝe utiligataj, ĉiuj homoj sur la tero povus havi modestan komforton kaj ĝui sekuran bonstaton. Sed malgraŭ tiu grandega revolucio teknika, la spirito de l' homoj restas konservativa kaj iliaj gvidistoj serĉas solvon al la nuntempaj problemoj per rimedoj, kiuj eble taŭgis antaŭ unu jarcento, sed kiuj estas absolute maltrafaj nuntempoke.

La leganto bonvolu atenti, ke mi uzas intence la vorton "gvidisto" kaj ne gvidanto. Pri tiu demando mi donis klarigon en la revuo "Herezulo", kiun mi eldonis antaŭ kelkaj jaroj.

Kaj neniu potenca kaj aŭtoritata voĉo ekzistas nuntempe por aŭdigi vere saĝajn kaj trafajn parolojn, kiuj povus konvinki la homojn pri neceso iri laŭ alia vojo ol la ĝis nun sekvitaj. Certe, se ekzistus tia voĉo, ĝi tamen ne estus aŭdata, tial ke la popoloj estas nun surdaj por prudentaj paroloj. Kaj vane oni provus komprenigi al ebriulo, ke troa trinkado de alkoholo estas malbona por la sano : por tion fari, necesas atendi, ke la ebrio forpasu kaj ke la ebriiĝinto sentu kapdoloron. Certe venos la tempo, kiam la eŭropaj popoloj sentos dolorojn, post la terura ebriiĝo nuntempa kiu kaŭzas, ke ili buĉas sin unuj la aliajn kaj detruas siajn

riĉaĵojn.

Sed la ebrio eble daŭros longe kaj rezultigos neripareblajn difektojn. Dume en Ameriko la homoj nun ne estas milite ebriaj. Ili do havas la bonŝancon ĝui pacon kaj povas labori por teni sekura la civilizon kaj eĉ ĝin antaŭenpuŝi.

Antaŭ kelkaj tagoj la fama aviadisto Lindberg averte alparolis la usonan publikon kaj el liaj diroj mi substrekis jenajn : "Ni devas nepre stari ekster la eŭropaj aferoj aŭ daŭre stari en ili. Se ni ekmilitas por defendi la demokration eksterlande, estas ŝancoj, ke ni perdos ĝin enlande... Se Eŭropo detruigōs per milito, la plej granda espero por la okcidenta civilizo kuŝas en Ameriko..."

Verŝajne tiam Lindberg pensis nur pri Usono, sed mi opinias, ke li konsentus al tio, ke ankaŭ Sud-Ameriko povas kaj sekve devas partopreni en tiu civilizsava laboro. En Ameriko 80 milionoj da homoj parolas la hispanan lingvon kaj tiuj devas nepre konkuri kun anglolingvanoj por starigi en ĉi tiu vasta kaj riĉega kontinento socistaton, kiu povos fariĝi modela por aliaj popoloj.

Cetere, en la suda hemisfero, krom la angla kaj hispana lingvoj ankaŭ la portugala estas parolata de 45 milionoj da homoj. Sekve, la lingva problemo ekzistas en la "Nova Mondo" same kiel en la "Malnova", kvankam ne laŭ tiel akuta maniero.

Mi diris pli supre, ke la homaro devas nepre trovi kaj sekvi alian vojon ol la ĝis nun sekvitajn, por eviti forfalon de l' civilizo ; mi bedaŭras la mankon de kvazaŭa profeto, kiu signus tiun vojon kaj kies aŭtoritato imponus al la mondo. Sed ne necesas esti grandcerba geniulo por almenaŭ ekvidi la direkton al kiu ni devas antaŭeniri ; ne necesas esti eksterordinare klarvida por distingi tion, kio estas nepre **necesa** por nia orientiĝo. Ni celas pacon kaj bonstaton en la mondo ; ni deziras, ke la homoj interfratiĝu. Nu, ĉu do tio ne postulas **unue** interkompreniĝon kaj sekve komunan interkomprenilon ? For de mi la ideo, ke sufiĉas paroli la saman lingvon por rilati frate kun aliaj homoj. Tiu kondiĉo ja ne estas sufiĉa kaj tamen ĝi estas **necesa**. Tial ĉiu agado, ĉia penado por faligi la lingvajn barojn inter la homoj estas bonfara kaj laŭcela, kaj iel ĝi helpas en la serĉado de la espereble eltrovota vojo sekventa.

Karaj gesamideanoj, ĉu ne eblas, ke vi sentu, kompren-

eble iomete, kion mi mem tiel forte sentas kaj klare komprenas, ke la tempo kaj energio dediĉita al esperanto efikas laŭcele kaj pozitive.

Ekzistas multaj bonintencaj homoj, sed blindetaj, kiuj diras : "Esperanto estas ja bona afero, sed nuntempe pli urgaj taskoj postulas niajn zorgojn"... Tiuj homoj pensigas min pri domkonstruistoj, kiuj komencus sian laboron ĉe la tegmento kaj malzorgus fundamentajn angulŝtonojn. Ĉiu mezinteligenta homo povas ellerni nian lingvon kaj per tia faro, per ties praktikado (kiu postulas adekvatan organiziĝon) estas alportata iom de la necesa mortero, kiu garantios la solidon de l' konstruaĵo. Per la skriba aŭ parola praktikado de Esperanto kun homoj el diversaj landoj aŭ rasoj, oni akiras la necesajn ecojn por povi efektive senti fratecon kun homoj el ĉiuj mondpartoj.

Mi parolas laŭsperte kaj povus mencii multajn faktojn. Jen unu el la plej tipaj. Survoje al Japanio, la ŝipo, kiu portis min, haltis en Hong-Kong kaj tie venis renkonte al mi ĉina kaj japana esperantistoj. Kun ili mi iris en la urbon kaj tie ni triope promenis kaj interbabilis. Ambaŭ flavhaŭtuloj neniam antaŭe havis la okazon paroli kun blankhaŭtulo esperante. Mi asertas, ke ni sentis realan interfratecon kaj mi estas konvinkita, ke, se ni uzus, ekzemple, la francan lingvon kiel interkomprenilon, tiu sento ne estus tiel intensa, tiel vigla. La fakto, ke Esperanto ne estas nacia lingvo donas al ĝi specialan econ, nefacile klarigeblan per vortoj, sed sperte tre senteblan.

Nu, mi promesis verki artikolon kaj jen mi rimarkas, ke nur leteron mi verkis. Bonvolu do pardoni. Sed eble ne gravas la formo laŭ kiu mi eldiris miajn pensojn. Ĝi ebligas al mi saluti al la gesamcelanoj kun kiuj mi ne havis la okazon kaj plezuron konatiĝi, dum mia restado en la Argentina provinco de mia lando Esperantio...

Al ĉiuj koran kaj esperantistecan saluton de via

E. LANTI.

("Sennaciulo", februaro 1940)

TROMPO, NEBULO, EKBRILETO

Kiam mi diras, ke jam ekzistas en Sovetio nova ekspluatanta klaso, tiam mi eĉ ne uzas tute taŭgan terminon ; eble la vorto **kasto** estus pli ĝusta, tial ke nur la filoj, parencoj aŭ amikoj de l' teknokratoj havas ŝancon eniri la lernejojn, kie oni akiras la necesajn diplomojn por okupi la alte salajratajn postenojn.

En la kadro de artikolo ne eblas bildigi sufiĉe detale la realan situacion en Stalinio. Mi ŝatus almenaŭ, ke la legantoj akiru la deziron informiĝi pri Sovetio per aliaj organoj ol tiuj, kiuj simple diskonigas la oficialan blufon el Moskvo. Kaj tiucele mi menciuj tre karakterizan fakton. Antaŭ kvar jaroj s-ro Mercje, unu el la francaj grandkapitalistoj, vizitis Sovetion kaj post sia reveno en Parizon verkis libron pri siaj observoj en tiu lando. Mercje estis teknikulo, kiu kutimas prikonsideri aferojn objektivaj kaj eĉ sen antaŭjuĝoj. Li konvinkigis, ke la **liberalisma** kapitalismo tendencas al kompleta kolapso, kaj sekve ke ĝi devos trovi aliajn normojn de funkciado ol la ĝisnunajn. Aliel la nuna ekspluatanta klaso pli kaj pli perdos siajn avantaĝojn. Nu, tiu teknikulo eldiris la opinion, ke kun kelkaj modifoj oni povus alpreni kaj apliki la sistemon, kiu funkcias en Sovetio. Tie la direktoroj de fabrikoj ne timas strikojn. La sovetiaj sindikatoj ludas similan rolon al tiu de l' faŝistaj korporacioj ; unuvorte, ĉio estas organizita laŭ maniero, kiu sekurigas la privilegiojn de la teknokratoj. (La vorto "teknokrato" ne troviĝas en "P.V.". Lanti celas tiujn, kiuj regas super la tuta ŝtata aparato. Red. de "S-ulo").

En Sovetio regas ruĝa faŝismo, funkcias ŝtatkapitalismo, sed la emblemo de la regno estas la martelo kaj la falĉil-eto. Al tiuj du objektoj nun povas enplektiĝi la hokokruco, kiel simbolo de la amikiĝo inter la bruna kaj ruĝa faŝismoj. Ifoje oni kredas sonĝi, kaj malfacile oni imagas tian situacion. Por klarigi al si la nunan sintenon de Kominterno, necesas kompreni, ke jam de dek jaroj ĝi fariĝis nur propagandaparato por nacipolitiko de Stalin. Ĉiuj grandaj ŝtatoj elspezas konsiderinde por sia propagando eksterlanda. Stalin, tre lerte, utiligas tiucele la naciajn sekciojn de Kominterno, t.e. la kompartiojn.

Kvankam mi neniam estis tute ortodoksa marksisto, tamen mi apartenis al la franca kompartio ekde ĝia fondiĝo ĝis 1928. Tiun jaron Stalin deklaris en iu kongreso, ke oni povas konstrui socialismon en unu sola lando, kiam ĝi

estas tiom riĉa kaj vasta, kiom estas Sovetio. Ĉe tiu fama deklaro de Stalin, kiu kontraŭas la opinion de Lenin, mi firme konvinkiĝis, ke la esperoj, kiujn la proletaro metis en Kominterno ne plu havas realan bazon. Mi do eksciĝis el la partio kaj de tiam observis kaj notis kun tute malfermitaj okuloj la okazaĵojn en Sovetio. Dum kelka tempo mi emis pensi, ke se Lenin vivus aŭ se Trocki gvidus en Kremlo, anstataŭ sidi en ekzilo, la situacio en Kominterno estus alia. Nun tian iluzion mi ne plu havas. Mi eĉ akiris la konvinkon, ke ne estus granda diferenco, se Trocki diktatorus anstataŭ Stalin. La fama ekzilito, cetere mem havas sian parton de respondeco en la sovetiaj okazintaĵoj. Kiam li ordonis, ke oni pafadu al la ribelintaj maristoj el Kronŝtad, kiuj simple volis, ke la sovetoj funkcii libere, demokrate kaj ne estu nur aparatoj en la manoj de l' kompartio, tiam la eks-estro de l' Ruĝa Armeo faris la unuan paŝon direkte al la starigo de ruĝa faŝismo...

Mi eĉ eltrovis antaŭ kelkaj monatoj, ke Lenin mem povas esti rigardata kiel la spirita patro de l' faŝismo. En 1904 li ja skribis jenon : **"Oni devas identigi la individuon kun la amaso, la amason kun la partio, la partion kun la ŝtato"**.

Musolini, Stalin kaj Hitler tre sukcese aplikis tiun belan principon !...

Mi ne dubas pri la sincero kaj honesto de l' fama marksisto, kies enbalzamigita kadavro kuŝas en maŭzoleo, staranta en Moskvo. Sed mi konvinkiĝis, ke la senetikeca Historia Materialismo ne liveras al la laboristaro, al la homoj, kiuj celas pacon kaj bonstaton en la Mondo, taŭgan fundamenton ideologian. La okazaĵoj el la 20 lastaj jaroj pravas tion tute klare. La laborista kaj revolucia movado devas trovi alian vojon ol la ĝis nun sekvitajn.

Nunepoke la homaro palpe baraktas en nebulo. Neniu stelo montriĝas ; neniu aŭtoritata voĉo aŭdiĝas por eldiri la vojon irendan. Eĉ seniluziigintaj homoj reiras al malnovaj superstiĉoj. La scienco kaj tekniko faris mirindajn progresojn, sed la homa menso ne progresis paralele ; ĝi malfruas je unu jarcento kaj en tio grandparte kuŝas la ĉefa kaŭzo de l' nuna ĥaoso en la homaj interrilatoj.

Mi ne pretendas esti eltrovinta savan vojon, sed mi kredas, ke ĝi almenaŭ devas konsisti el la sintezo de religieco (ne dogma) kaj racieco. Firme konvinkita mi estas, ke la Marksista, Lenina vojo estas grandparte erara. La homoj ne liberiĝos memvole oferante sian individuan liberon al "fera disciplino" partia. La libero estas unu el la kondiĉoj de l'

homa digno. La bolŝevistaj gvid- kaj reĝprincipoj eble taŭgas por socioj el formikoj, el termitoj, sed ne por **homaj** socioj.

Aliparte, necesegas, ke la homeco superregu la naciecon. Oni ne diru, ke tio estas neebla. Jam dum kvar jaroj mi spertas tra la mondo, ke oni povas amikiĝi kun homoj el ĉiuj landoj, el ĉiuj rasoj. Sed tiucele necesas funde posedi komunan lingvon nenaciecan. Tia lingvo ekzistas ja de 50 jaroj. Ĝi nomiĝas Esperanto kaj jam havas relative riĉan literaturon. Tiu lingvo estas mia preferata kaj plej ofte uzata esprimilo. Kiam, ie ajn tra la mondo, mi troviĝas inter miaj samlingvanoj, tiam mi sentas min hejme. Estas mia plej granda ĝojo intima, konscii, ke per tia konduto mia, mi havas nenian respondecon en la naciecaj frenezaĵoj, kiuj konkrete aŭ latente minacas ĉie la homaron.

Estus eraro kredi, ke ĉiuj esperantistoj havas saman spiritostaton kiel mi. Esperanto per si mem estas nur ilo, kiun oni povas utiligi por bonaj aŭ malbonaj celoj. Same kiel aeroplano povas esti utiligata por transporti bombojn aŭ kuracilojn. Sed por mia sennacieca idealo, esperanto, universala lingvo, estas nepre **necesa**, kvankam ne sufiĉa.

Mia migrado tra la mondo estas giganta pruvo pri la reala forto kaj taŭgeco de nia movado. Ekzistas neniu neceso malesperi pri tiu movado, kvankam la milito terure obstaklas ĝin.

Karaj k-doĵ, fidelaj S.A.T.-anoj, mi varme salutas vin ĉiujn.

Via **E. Lanti**.

("Sennaciulo", aprilo 1940)

VIVA LINGVO ARTEFARITA : ESPERANTO

Gesinjoroj.

La Ĉilia Esperanto-Ligo petis, ke mi faru paroladon pri la temo : **artefaritaj lingvoj**. Post ia ŝanceliĝo mi konsentis. Tamen mi havas neniun titolon, kiu rajtigas min aŭtoritate pritrakti temon antaŭ distinginda publiko. Lingvisto mi ja ne estas kaj eĉ malpli poligloto. Kompatindan nekapablon mi havas rilate al lingvolernado. Jam de unu jaro mi estas en Sud-Ameriko kaj tamen ne eblas al mi konversacii en hispana lingvo. Mi nur povis akiri sufiĉan scion por legi viajn ĵurnalojn kun ofta uzo de vortaro. Per la okuloj mi do iom scias vian lingvon, sed ĝi restas fremda al miaj oreloj kaj lango. La samon mi povas diri pri la angla lingvo, kvankam mi vivis dum preskaŭ du jaroj en Aŭstralio kaj en Nov-Zelando. Mi konfesas al vi, ke iafoje mi sentas ian kolereton ĉe la konstato, ke homoj uzas malsamajn vortojn kaj sonojn por nomi samajn objektojn - dum la samaj bestoj el la tuta mondo blekas same. Ili do tiurilate superas la homojn...

Kredeble la poliglotoj fieregas pro tio, ke ili povas esprimi la saman personon per pluraj lingvoj. Se kelkaj hazarde troviĝus en tiu ĉi ĉambrego, mi petas al ili pardonon, sed pri plurlingveco mi emas konsenti la opinion de Frederiko Niĉe (Nietzsche) :

"La lernado de pluraj lingvoj plenigas la cerbon per vortoj, anstataŭ per faktoj kaj ideoj ; tamen, tiu organo, ĉe ĉiu homo, povas enteni nur limigitan kvanton da enhavo."

La fama kriminalisto itala Lambroso samopiniis tiurilate. Li ja skribis :

"La lernado de lingvoj estas preskaŭ ĉiam elspezo de intelekta energio, kiu neniel perfektigas la rezonkapablon."

Gesinjoroj. Mi jam diris sufiĉe, por ke vi nun ne atendu aŭdi disertadon pri apartaj kvalitoj de naturaj aŭ artefaritaj lingvoj. Kaj tamen mi devas pravigi mian ĉeeston antaŭ vi, ĉi tiun vesperon. Temas ja konvinki vin pri la reala ekzisto de **viva lingvo artefarita**.

Se mi estas ĝuste informita, antaŭ kelkaj jaroj, en ĉi tiu sama loko, iu profesoro demonstris, ke idiomo artefarita ne povas esti vivkapabla. Sendube vi konas la anekdoton pri Diogeno, la cinikulo, kiu ekmarŝis, aŭdante disĉiplon de Parmenid, neanta la ekziston de moviĝo en la mondo. Nu, se mi ĉeestus la menciitan paroladon, mi ne ekmarŝus kiel la fama filozofo greka, sed certe ne povus deteni min

ekkrii en esperanto mem mian proteston kontraŭ pure teoria aserto, kiu malatentas la faktojn.

Mi scias, ke estas malbonguste paroli pri si mem. Bonvolu do indulgi min, se tion mi tamen faros. Sed la sola pravigo pri mia ĉeesto antaŭ vi estas iel atesti per mia propra ekzemplo, ke esperanto estas viva lingvo, parolata kaj skribata en ĉiuj mondpartoj. Eksciu do, ke post dudekjara praktikado tiu lingvo fariĝis al mi pli familiara ol la franca, mia lingvo gepatra. En ĉi tiu momento mi preskaŭ havas la impreson paroli fremdan idiomon. Cetere mi intencis paroladi en esperanto kaj petis al la estraro de Ĉilia Esperanto-Ligo, ke oni aranĝu la aferon tiel, ke mia teksto estu tradukota en hispana lingvo. Oni rebatis al mi, ke en Santiago estas multaj personoj, kiuj komprenas la francan lingvon kaj mi ne insistis en mia intenco uzi mian preferatan idiomon. Ĉu mia cedemo estis prava aŭ ne, nun mi ne scias...

Prezentu al vi, ke esperanto estis mia lingvo hejma dum 11 jaroj. En Paris mia kunulino estis angla esperantistino. Ni kutimis lui al esperantistoj unu ĉambron de nia apartamento ; tiel ke vivis kun ni laŭvice aŭstro, bulgaro, japano, svedo kaj germano. Ĉi tiu lasta estis nia gasto dum 5 jaroj. Tial en mia hejmo aŭdiĝis nur esperantaj paroloj. Plie, mi tiam kutimis esti for el Francio almenaŭ du monatojn ĉiujare. Mi do povis viziti ĉiujn landojn de Eŭropo. Ĉie mi trovis geesperantistojn, por helpi kaj gvidi min. Kaj se mi aldonos, ke jam de 4 jaroj migras mi de kontinento en alian kontinenton, kaj havante rilatojn nur kun esperantistoj, vi certe komprenos, ke la artefarita lingvo povis kvazaŭ penetri en mian karnon, tiagrade, ke mi fariĝis **ĝismedola esperantisto** ; kio rajtigas min aserti, ke esperanto estas **viva lingvo**.

Gardu vin kredi, ke mi estas eksteordinarulo. Fakte, tra la mondo jam ekzistas kelkaj dekmiloj da personoj, kiuj flue parolas esperanton ; almenaŭ 150 000 povas ĝin legi kaj skribi sen tro granda peno. Kaj ĉi tiuj lastaj povus facile akiri kompletan scion de la lingvo, se vivcirkonstancoj devigus ilin tion fari. Ekzistas jam infanoj, kies gepatra lingvo estas esperanto. En 1928, mi ja konatiĝis en Germanio kun kvinpersona familio en kiu la artefarita lingvo estis ĉiam uzata hejme.

Kiel ĉefan pruvon, ke esperanto estas viva lingvo, mi mencias okazintaĵon, kontrolebla per dokumentoj kaj kiun mi travivis en Amsterdam dum la jaro 1931-a. **Senna-**

cieca Asocio Tutmonda (organizo, kiun mi fondis en 1921) okazigis en tiu urbo sian 11-an kongreson. Ĉeestis 400 personoj el 25 diversaj landoj. Inter la ĉeestantoj troviĝis relative forta malplimulto, kiu opoziciis al la Plenum-Komitato de la organizo. Pluraj ĵurnalistoj venis en la kongresojn, por tie observi, kiel elmontriĝos kongreso de esperantistoj. Laŭ tio, kion oni raportis al mi, tiuj informistoj pensis ke la kongresanoj simple legos sian paroladon, aŭ papage eldiros ĝin, post parkerado. Sed certe ĉio ĉi tio estos malbrila kaj senviva...

Sendube vi demandas vin, kiaj estis la temoj, kiuj povis tiaokaze ebligi pasie vivajn diskutojn. Necesas do, ke vi sciu ke S.A.T. ne estas organizo, celanta nur la propagandon de esperanto. Ĝi ĉefe havas kiel taskon uzadi ĝin **praktike** por unuigaj celoj de universala interfratigo. Laŭstatute, S.A.T. estas malferma al ĉiuj esperantistoj, kiuj, laŭ diversaj vojoj, celas starigi pacon kaj juston inter la homoj. Vi do ne miros eksciante, ke en tiu asocio troviĝas homoj el diversaj tendencoj politikaj. Nu, en tiu epoko la esperanta movado estis tre prospera en Sovetio. En 1931, la taktiko el Moskvo ne estis tiu de l' **Popolfronto**, kiel ĝi ekzistas nun en via lando. Tiam la ortodoksaj komunistoj, t.e. la Stalinanoj, havis kiel instrukciojn "bolŝevistigi" ĉiujn organizojn, al kiuj ili apartenas. Estis do tute normale, ke la komunistaj anoj de S.A.T. penadu, por meti ĝin serve al la Moskva politiko. Prave aŭ malprave, mi kaj la aliaj respondecaj gvidantoj de la Asocio estis senhezitaj kontraŭuloj de la Stalina strategio...

Nun vi povas prezenti al vi la atmosferon de la kongreso: la diskutoj estis ekstreme vivecaj kaj pasiaj. Ifoje en la du partioj kelkaj anoj tro ardaĵe interŝanĝis kolerajn atakparolojn. Tial la ĉeestantaj ĵurnalistoj estis tre forte impresataj per tia sceno. Ĉiuj konvinkigis, ke esperanto estas viva lingvo !... Iu el ili eĉ malicete raportis en sia gazeto, dirante, inter alie : "Ne povas esti dubo, ke esperanto estas viva lingvo ; mi aŭdis kongresanojn, kiuj insultis sin reciproke..."

Mi ne kuraĝus aserti, ke estas dank'al tiu kongreso kaj al la ĵurnalistaj raportoj, ke la esperanta movado estas tre prospera en Nederlando. Sed estas fakto, ke en tiu landeto la esperantista organizo laborista nombras pli ol 5 000 anojn. En tiu anguleto el Eŭropo certe troviĝas almenaŭ 15 000 esperantistoj.

Se mi ne timus trouzi vian atenton, mi povus mencii

multe da similaj faktoj, kiuj pruvas pli bone ol ĉiu ajn teoria disertado, ke, post 53-jara ekzistado, esperanto reale fariĝis viva lingvo. Konvenas tamen, ke vi eksci pri la ekzisto en ĉiuj landoj de almenaŭ unu organizo, kies celo estas diskonigi kaj instrui esperanton ; plie, ekzistas 4 internaciaj organizoj : Universala Esperanto-Asocio, Internacia Esperanto-Ligo, Katolika Unuiĝo kaj S.A.T., pri kiu mi jam parolis. La esperanta Biblioteko enhavas proksimume 5 000 volumojn. Verkoj de Dante, de Gete (Goethe), de Moljer (Molière), de Puŝkin, de Ŝekspir (Shakespeare), de Strindberg ktp, ktp. estas tradukitaj en esperanto. Mi mem tradukis **Kandid** de Volter. Pri tio mi kredas menciinda jena **fakto**. Kiam mi estis en Japanio, tiam oni montris al mi japanlingvan eldonon de tiu sama verko. Jen banalaĵo!

vi eble pensas. Jes, sed malpli banale estas, ke la tradukinto konfesas en sia antaŭparolo, ke la esperanta eldono tre helpis lin kompreni plurajn frazojn el la originalo...

Volter mem diris : "Unu el la plej egaj malfeliĉaĵoj en la vivo estas la multlingveco". Se hazarde la animo de l' fama verkisto filozofa migrus en la Niponan imperion, kaj se ĝi povus kompreni la menciitan antaŭparolon, certe granda estus ĝia ĝojo ĉe la konstato, ke universala lingvo, artefarita kaj tamen viva, helpis al regatoj de l' Mikado kompreni la ironion el **Kandid**.

Prave diras italoj : **Traduttore, traditore** (tradukisto, perfidisto). Povas esti, ke mi mem iom perfidis al Volter ; sed tion mi certe faris en malpli alta grado ol ĉiuj, kiuj tradukis liajn verkojn nacilingve. Rajtigas min tion diri la atesto de esperantistoj, sciantaj la francan lingvon, kiuj komparis mian tradukon kun tiuj ekzistantaj en ilia respektiva lingvo nacia. Ekzemple, profesoro "Wajsblum" el Varsovio, skribis al mi jenon en ĉi tiu 16-paĝa letero :

"Mi konas **Kandid**-on en la originalo kaj en du bonegaj tradukoj (pola kaj germana), sed mi konfesas sincere : mi estis mirigita pro la laŭvorteco kaj samtempe - se oni povas diri - laŭspriteco de la esperanta traduko. La tuta subtilo kaj ĉarmo de l' franca prozo el la 18-a jarcento konserviĝis en nia lingvo, dum en la aliaj ili estas ĉiam nur pala rebrilo".

Nu, ĉu do la fakto, ke la artefarita esperanto povis sukcese konkuri kun la pola kaj germana lingvoj ne estas plej certa pruvo, ke ĝi estas la racia solvo al la problemo pri forigo de la lingvaj baroj inter la popoloj ?

Mi ankaŭ tradukis filozofian eseon de la belga profesoro Paŭlo Jil (Gilles) : **Skizo pri filozofio de la homa digno**, kaj mi kredas esti fidele transdoninta la penson de la aŭtoro.

Inter la malmultaj libroj, kiujn mi kuntrenas dum mia migrado, jen **La Sankta Biblio**, tradukita de Zamenhof, la aŭtoro mem de esperanto ; jen **La Komunista Manifesto** en sia tria eldono ; jen **La Maksimoj de La Roŝfuko** (Rochefoucauld) ; jen **Kontrakto de la Ligo de Nacioj** kun komparaj tekstoj en angla kaj franca lingvoj ; jen **Al Eterna Paco** de Kant ; jen **Monadologio** de Leibniz. Krome, jen japana revuo, kiu anoncas la aperon de la kvina volumo de historio pri la **Imperio de la Leviĝanta Suno**, kiu festas nunjare la 2 600-an datrevenon de sia stariĝo - se ne mensogas la tradicio...

Mi menciis al vi nur tradukojn, sed ekzistas ankaŭ originalaj verkoj, kvankam en malpli granda proporcio. Nun la vivo de homo ne sufiĉas por legi ĉion, kio jam aperis en esperanto, kune kun tio, kio daŭre aperas.

Kaj, ĉar mi prenis kiel taskon pruvi al vi nur per **faktoj** la vivantecon de esperanto, mi volas bonuzi la okazon, montri al vi ĉi tiun gravan revuon "El Auto Argentino", kiun hodiaŭ mem mi ricevis el Buenos Aires, kaj en kiu troviĝas artikolo, tradukita al esperanto kaj unue aperinta en la ĉina revuo **Voĉoj de Oriento**.

Estas menciinde, ke en ĉi tiu revuo troviĝas ankaŭ portreto kaj intervjuo je profesoro G.F. Nikolai, kiun vi sendube konas, ĉar li instruas en via Universitato. Nu, antaŭnelonge mi ricevis de tiu fama aŭtoro de **Biologio de l' Milito** leteron el kiu mi citu almenaŭ frazon, kiun mi substrekis per ruĝa kraĵono :

"La celojn de la esperantistoj mi konas kaj tutkore aprobas." En alia parto de sia letero s-ro Nikolai diras, ke li sciopovas legi esperanton. Se okaze la aŭtoritato de famuloj povus favore influi sur vin, mi povas menci, ke Henriko Barbus (Barbusse), Romen Rolan (Romain Rolland), la glorie fama scienculo Alberto Ajnstejn (Einstein), inter aliaj, bonvolis siavice esti honorprezidantoj de kongresoj de S.A.T. En 1926, nia organizo okazigis sian Sesan Kongreson en Leningrad kaj tiam eĉ la tiama popolkomisaro Lunaĉarski konsentis ankaŭ esti ties honorprezidanto.

Ĉar mi menciis la nomon Barbus, vi permesu, ke mi citu unu el liaj multaj diroj, favoraj al la lingvo universala : **"Esperanto estas la A, Bo, Co de la internaciismo..."**

Tiaokaze mi ne povas deteni min diri, ke se la fama verk-

isto parolis prave, tio signifas, ke li mem estis analfabeta internaciisto, ĉar li ne ellernis tiun lingvon. Kaj ĉiuj anoj de la diversaj Internacioj, kiuj ne estas esperantistoj, ankaŭ estas tiurilate analfabetaj.

Se tio ne estus ekstertema, mi povus longe priparoli kritike tiun fakton kaj montri ties bedaŭrindajn konsekvencojn. Mi nur diros, ke estas ĉiam preferinde atenti la farojn de homoj ol iliajn dirojn. Faktoj estas pli konvinkaj ol paroloj. **Verba movent, exempla trahunt** (paroloj emocias, ekzemploj altiras), diras latinistoj. Kaj, rilate al la teorioj, kiuj malatentas la faktojn, mi anticipu diru, ke ili estas nur vana **ĵonglado** pervorta.

*

Esperanto estas viva lingvo. Tamen, malgraŭ ĉiuj faktaj pruvoj, kiujn oni povas kolekti, la plimulto el la lingvistoj daŭre neas la eblon starigi universalan lingvon. Ekzemple, en la tre serioza ĵurnalo franca "Le Temps" (La Tempo), n-o de la 28-a de februaro 1940, oni povis legi frontpaĝe jenon :

"Scienculoj demonstris, ke lingvo komuna al ĉiuj homoj estas ĥimero kaj ke la multlingveco estas nepre necesa. Ili plie demonstris, ke lingvo konsistigas per si mem propran organison, kiu fidele spegulas la apartan karakteron de l' popolo, kiu ĝin parolas, kaj kiu, siaflanke, reagas laŭ decidiga maniero sur la disvolvigo de la spirito de tiu popolo."

Eble ne ĉio estas erara en tiu aserto. Laŭ mia propra sperto volonte mi konsentas, ke la praktikado de iu difinita lingvo povas influi sur la menson de ties praktikantoj. Kaj tial ke ĉiuj naciaj lingvoj estas plenaj je mallogikaĵoj kaj ridindaj esceptoj, eble estas kelkrilate pro tio, ke la mondhistorio plenas je krimoj kaj frenezajoj. Kaj oni sekve povas sin demandi, ĉu la praktikado de simpla kaj racia lingvo, kia estas esperanto, ne havos bonan influon sur la evoluon de l' homaro ?

Sed nun ne temas pri tio kaj mi ne volas tro paradoksumi. Mi ja nur celas konigi al vi la ĝeneralan opinion de lingvistoj, nome, ke ĉiu lingvo konsistigas per si mem vivan organison kaj sekve, ke la pretendo artefari lingvon iel similas al la provoj retorte krei vivan estaĵon.

Tiun tezon, ekzemple, defendas d-ro Albert Doza (Dauzat) en sia verko "**La Philosophie du langage**" (Prilingva Filozofio) nove aperinta en 1927 ; same profesoro J. Vendries en "**Le Langage. Introduction Linguistique à l'Histoire**"

(La Lingvoj en la Nova Eùropo), eldonita en 1918, li dediĉis tutan ĉapitron al la artefaritaj lingvoj kaj el ĝi mi citos tre karakterizan ateston pri esperanto :

"La eblo starigi artefaritan lingvon, facile lerneblan, kaj la fakto, ke tiu lingvo estas utiligebla, estas pruvitaj per la praktiko. Vana estas ĉiu teoria diskutado : esperanto funkciis."

Kaj li klarige aldonas :

"Lingvo estas socia institucio tradicia. La volo de l'homo senĉese intervenas en la lingvo."

Sed mi ne volas trompi vin kaj do ne kaŝos, ke ne senrezerva estas la aprobo de l'fama lingvisto. Ekzemple, li neas, ke esperanto povas havi literaturan valoron. S-ro Meje mortis antaŭ du jaroj. Nu, mi petas pardonon al lia ombro, sed mi asertas, ke li ne sufiĉe zorge viŝis siajn okulvitrojn, kiam li komplezis exploreme ekrigardi al esperanto. Mi ne estas poeto, nek literaturisto, kaj povus kontentiĝi per la atesto de la eminenta scienculo. Sed estas **fakto** - kaj tion mi persone bedaŭras - ke esperanto estas pli uzata por literaturo ol por tekniko.

Cetere, Zamenhof mem, tuj ĉe la komenco de sia elpens-aĵo, ekrajdis Pegason kaj donis al ni poeziaĵojn, iom naivaj, sed emociplenaj, kaj kiuj baldaŭ kaptis la koron de la unuaj adeptoj de la nova lingvo. **La Vojo, Ho! mia kor'** estas ankoraŭ nun ŝate deklamataj kaj aŭskultataj en preskaŭ ĉiuj esperantaj grupoj. Kaj la himno **La Espero** estas kutime kantata ĉe la komenco kaj fino de esperantaj kongresoj.

Mi jam diris mian bedaŭron, ke esperanto ne estas pli uzata por verkoj de scienco kaj **flegma** racio. Sed la demando ne koncernas miajn preferojn ; temas konstati **faktojn**. Jen unu tute freŝdata. Ĝus aperis ĉi tiu 272-paĝa volumo, **Leteroj de E. Lanti**, kiu konsistas el leteroj, kiujn mi skribis en diversaj partoj de l' mondo kaj kiujn eldonis miaj amikoj. Nu, eble netrafe, sed sen ia dubo bonintence, ili almetis, iel antaŭ-parole, relative longan poeziaĵon, kiun dediĉis al mi hungara samideano, kiam mi forlasis Eùropon.

Pri la literatura valoro de esperanto mi mem ne havas opinion. Sed mi povus citi multe da atestoj favoraj. Jen almenaŭ unu de homo, kiu persone ne timis komplimenti al la Muzoj en la Zamenhofa lingvo mem. S-ro Karlo Boduen (Baudoin), profesoro ĉe la Universitato de Ĝenev (Svisio) skribis interalie jenon :

"En la diskutoj pri internacia lingvo oni ne sufiĉe atentis

jenan flankon de la demando : inter la diversaj projektoj ĝi (esperanto) estas la sola lingvo literatura kaj per tio akiris vivon kaj estas vivkapabla. Esperanto realigis ĉi tiun lertaĵon ekvilibri la **muzikon** kun la **algebro**, la emociecan esprimkapablon kun la logikeca esprimkapablo..."

Por la personoj, kiuj volus kontroli ĉe la fonto tiun entuziasman ateston, mi aldonu, ke ĝi aperis en la revuo "Clarté" (Klaro), la 17-an de julio 1920. Tiun gazeton eldonis tiutempe Henriko Barbus en Paris.

La fakto, ke esperanto estis ĝis nun pli uzata por literaturo ol por scienco kaj tekniko estas, miaopinie, klarigebla per tio, ke ĝenerale la esperantistoj estas idealistoj, homoj, kiuj revas pri homaro pli bonstata ol la nuntempa, pri senmilita mondo, en kiu regus interfrateco. Mi konfesas, ke tia celo estas vere tre malaktuala ; kaj eble tio klarigas, kial la mondlingva movado ne progresas proporcie al la fervoro de siaj adeptoj.

*

Mi konjektas, ke inter la afabla aŭskultantaro estas kelkaj personoj, kiuj preferus aŭdi, ĉu esperanto estas facile lernebla. Al tiu demando mi respondas : jes kaj ne. Jes, se temas nur akiri la kapablon legi kaj komprenigi sin; ne, se oni celas eltrovi la kaŝitajn trezorojn, kiujn ĝi entenas. Por funde koni esperanton, necesus esti tute forgesinta sian gepatran lingvon ; necesas, plie posedi laŭ tre alta grado logikecan, raciecan pensmanieron. Neniu nuntempe scipovas senmanke la artefaritan lingvon. Ties aŭtoro mem ne sukcesis tute senigi sin je la influo de naciaj idiomoj dum la praktikado de sia propra elpenŝaĵo.

Sed kredeble mi nun emas paradoksumi. Kiu lernas nacian lingvon, tiu ne celas ĝin uzadi pli bone ol ties klasikuloj. Sufiĉas scii legi iliajn verkojn kaj ĉefe esti kapabla komprenigi sin ĉe hotelo aŭ restoracio, se oni troviĝas en la koncerndlando. Por akiri tian scion de esperanto, oni bezonas dudekoble malpli da tempo.

Antaŭ proksimume dek kvin jaroj, mi legis, ke s-ro Bode (Baudet), tiam prezidanto de la Paris-a Komerca ĉambro, metis en sian poŝon esperantan gramatiketon kun vortareto, kiam li ekveturis al Italio, por ĉeesti, en Milan, konferencon, organizitan kun la titolo **Esperanto kaj Komerco**. Dum la vojaĝo s-ro Bode dediĉis sian tutan tempon al la lernado, kaj du tagojn poste li povis legi raportojn kaj

kompreni preskaŭ ĉion el la esperantaj paroladoj. Mi ne scias, ĉu tio estas tute vera. Je tia "heroaĵo" mi mem ne estus kapabla. Sed mian nekapablon pri lingvolernado mi jam konfesis al vi. Kaj malgraŭ tio, estas **fakto**, ke mi tamen sukcesis akiri pli perfektan scion de esperanto ol de mia gepatra lingvo. Ne miru vi ! Prefere aŭskultu la opinion de la jam menciita lingvisto, A. Meje, pri tiu naciaĵo :

"La uzado de la franca lingvo fare de duonklerulo ridetigas preskaŭ ĉe ĉiu frazo tiujn, kiuj, dank'al sia ĝenerala kulturo kaj al la lernado, kiun ili faris pri la ekzakta signifo de l' vortoj, scipovas sian lingvon... **Necesas ne konscii pri malfacilaĵoj por konsenti sen timtremo skribi kelkajn liniojn en franca lingvo.**"

Kaj tion diris tiu eminenta fakulo rilate al la francoj mem ! Kiom da tempo devas do dediĉi alilandulo, por funde scipovi la lingvon de Volter kaj Anatol Frans (France) ? Kaj la samon oni povas diri pri ĉiuj aliaj lingvoj naciaj.

Ĉar intence mi limigas min je faktoj, jen unu tre freŝdata. Ĝi troviĝas en letero skribita en Buenos Aires, la 16an de ĉi tiu monato. Ties subskribinto estas juna komizo. Aŭskultu lian konfeson :

"Kion mi scias, tion mi mem lernis ; mi ja vizitis lernejon nur ĝis la tria klaso kaj en provinco, kie instruistinoj ĝenerale ne estas tre kleraj. Poste mi devis helpi miajn gepatrojn kaj nur tre malofte havis la okazon ĉeesti specialajn kursojn. La hispanan lingvon mi malbone skribas kaj parolas ; se lastatempe mi iomete kleriĝis, estas dank'al esperanto. Lernante ĝin, mi ja ankaŭ lernis la nacian lingvon."

Ĉu do ne kuŝas en tiu konfeso de simpla homo plej bona pruvo pri la facila lernebleco de esperanto ? Kaj ĉu ne estas ankaŭ tre notinda la fakto, ke esperanto helpas lin lerni sian gepatran lingvon ? Longan komenton mi povus fari pri tiu lasta punkto, se tio ne estus ekster la kadro per kiu mi limigis min. Kaj se iu inter la aŭdantaro havus la plej etan dubon pri la aŭtentiko de ĉi tiu dokumento, li povas sin turni al mia korespondanto, Johano Sabate, Gazcon 1454, Buenos Aires.

Tiaj faktoj estas grandnombraj. En Francio pluraj laboristoj faris al mi similan konfeson ; kaj mi povis rimarki, ke ili uzis esperanton pli korekte ol la francan lingvon.

Sin bazante sur tiaj kaj similaj faktoj, oni rajtas aserti, ke se la lernado de fremdaj lingvoj estus ĉie anstataŭata

per tiu de esperanto, rezultus de tio grandega ŝparo da tempo kaj energio kaj tre profitus la homa interkompreniĝo.

Kial do tia simpla kaj racia solvo ne ankoraŭ sin trudis ? Mi ne estus embarasata, por respondi tiun demandon, sed tio postulus relative longan priparoladon kaj ĝi estas ekster mia temo. Mi ja celis nur pruvi, ke esperanto estas viva lingvo, kaj mi kredas esti farinta tion pli-malpli konvinke...

*

Kaj nun ne demandu min, ĉu mi kredas je la definitiva sukceso de mia **kara lingvo**. Por mi, persone, ĝi jam venkis, ĉar de kvar jaroj mi rilatas nur kun esperantistoj. Per esperanto mi akiris geamikojn, ĉie, kien mia migremo puŝis min. Se mi ne timus paroli tro paradokse, mi konfesus mian nemaloftan **nedeziremon**, ke ĉiuj homoj parolu esperanton. Ial mi ja preferas, ke la esperantista popolo, dislokita tra la tuta mondo, konsistu ĉefe el idealistoj, similaj al mi, kiu tre ofte havas la senton esti naskiĝinta tro frue en tro malnova mondo...

Mi eĉ konfesos al vi, ke en ĉi tiu milita tempo mi preskaŭ bedaŭras esti esperantisto. Mi havas geamikojn en Danio, Norvegio, Britio, Germanio, Italio, Japanio ktp. - eĉ en Francio!... Se mi ne estus lerninta la artefaritan lingvon, estas tre verŝajne, ke da ili mi havus nur en ĉi tiu lasta lando, kie mi hazarde naskiĝis kaj edukiĝis, kaj sekve timus kaj kompatus nur pri francoj. Tio verŝajne ŝajnas al vi nekredebla, nekomprenbla, sed estas nur iaj provincoj de mia patrio **Esperantio**.

Se troviĝas inter vi idealistoj - kaj pri tio mi ne volas dubi - kiuj deziras akiri la esperantan civitanecon, tiuj eksciuj do, ke oni povas lerni esperanton eĉ sen la helpo de instruisto. Mi mem lernis ĝin ĉe la fronto dum la milito el 1914-18 - kiu devis esti la lasta... Kiam mi estis mobilizita, tiam mi kunportis en mia dorsosako lernolibron kaj vortaron, kaj ĉirkaŭ la fino de 1915 mi jam povis korespondi en esperanto.

Tiu lingvo havas vere mirindan econ : du homoj, loĝantaj antipode unu de la alia, kiuj lernis ĝin nur per libroj, povas tamen interkompreniĝi, se hazarde ili renkontas unu la alian. Ĉar mi alprenis kiel metodon argumenti nur per mencio de faktoj, mi finos, konigante al vi unu, kiun vi povos tuj kontroli. Mi ekvidas inter la aŭskultantoj iun, kiu ne komprenas mian nunan paroladon, nome s-ron Garcia. Ĝis antaŭ ses monatoj, tiu junulo neniam havis la okazon paroli en

esperanto kun fremdulo. Nu! kiam mi venis en Santiagon kaj renkontis lin, tiam ni tuj povis interkompreniĝi.

Estimataj aŭskultantoj, bonvolu permesi, ke mi traduku mian diron al s-ro Garcia, kaj poste li mem povos atesti, ĉu mi diris aŭ ne la veron.

(S-ro Garcia ekstaris kaj hispanlingve konfirmis la diron).

Gesinjoroj ! mi preterlasis fari historian skizon pri la multaj artefaritaj lingvoj. Tio tamen estus al mi tasko tre facila, kaj mi povus senpene alpreni sintenon de erudiciulo. Mi volis limigi min nur je la mencio de esperanto, tial ke ĝi fakte estas la sola, kiu sukcesis fariĝi viva. Mi menciis tamen Volapukon, kiu vivetis dum kelkaj jaroj kaj mortis en 1884, tial ke la sperto montris, ke ĝi ne estis tute taŭga. Male, evidentiĝis, ke esperanto perfekte solvas la problemon pri tutmonda interkompreniĝo. Ĉiuj lingvaj projektoj, kiuj naskiĝis post esperanto, restis nur... projektoj. Oni ne malkovras dufoje Amerikon...

Konvenus, ke mi priparoletu la strukturon de la lingvo elpensita de d-ro Zamenhof el Polio. Tion mi tamen ne faros, tial ke mi ne devas trolongigi mian paroladon, kaj precipe tial ke tia priparolo iel ŝajnas al mi superflua. Se inter vi kelkaj personoj konvinkiĝis pri la utilo de universala lingvo, tiuj havas kiel devon lerni esperanton. Tion farante, ili mem konstatos ties simplon, regulecon, logikecon kaj senliman kapablon je termina pliriĝo.

Kiel mi diris al vi komence, jam de 4 jaroj mi estas for el Francio, kaj la lingvo de la lando, kie mi naskiĝis, preskaŭ fariĝis fremda al mi. Kaj - ĉu tio estas konfesinda ? - uzante nun nacian lingvon, mi spertas senton, kvazaŭ mi pekas ; mi kredas aŭdi riproĉojn de la anoj el mia regno ideala Esperantio.

Tamen la franca lingvo ludis dum longa tempo la ĉefan rolon en la internaciaj rilatoj, ĉefe sur la diplomacia kampo. Sed forpasis tiu lingva hegemonio. Ĉe la Ligo de Nacioj, en Ĝenev, kaŝa lukto okazis inter la angla kaj franca lingvoj. Kaj el tio oni povas konkludi, ke neniu nacia lingvo povas esti akceptata kiel internacia - krom se la brit-usona imperialismo konkerus definitive la tutan mondon...

Restas al mi nur danki vin pro via atento kompleza. Estu tamen aldonite, ke mi estas preta respondi al la demandoj, kiujn eventuale vi dezirus fari.

E. LANTI

(Tiu paroladon Lanti faris franclingve en la Universitato de Santiago, 29-4-1940. Ĝi aperis en esperanto en "Sennaciulo", julio 1946)

"... Nun, kiam finiĝis la Hispana tragedio, mi povas tute malkaŝe diri al vi, kion mia intuicio diris al mi, kiam, en Portugalio, mi eksciis pri la komenciĝo de l' milito. Kvantkam mi ne povus tiam argumenti per racia metodo ; kvankam mi ne povus per konkretaj faktoj liveri pruvojn pri mia ...**sento**, tamen mi jam havis la konvinkon, ke Franko venkos. Kaj, plie, la konversacioj, kiujn mi havis en Valencio kun kelkaj stalinanoj konvinkis min, ke se ili venkus, la situacio por la herezuloj el mia speco ne estus pli bona ol sub la regado de Franko. Komprenoble, mia simpatio estis por la K-doĵ el la "Internacia Brigado" kaj por la C.N.T.-anoj. Sed tio ne forigas la fakton, ke mi havis la konvinkon, ke ili elspezas mise, vane sian energion. Kaj tiam mi sendis al "S-ulo" la tekston de penso de Konfucio : **Se iu falis en puton, ne ĵetu vin en la puton por savi la falinton.** Mi petis al la Red., ke tiu penso estu diklitere presita. Tiel okazis, se mi ĝuste memoras. Versajne tre malmultaj legantoj komprenis la aludon al la Hispana tragedio. La anarkistoj el Katalunio, kaj el alie, estas vere tre naivaj, pensante, ke oni nun povas starigi senŝtatan socion, aŭ eĉ socialismon, en iu aparta loko sur nia planedo. Eĉ la tiama Bluma registaro ne permesus tion en Katalunio. Estas tre malagrabra vero, sed vero, ke vole-nevole la homoj fariĝas pli kaj pli interdependaj tra la tuta planedo. Ni pereos, slaviĝos aŭ liberiĝos ĉiuj kune, sed ne aparte. La kapitalistaj landoj ĉesigis siajn atakojn al Sovetio, kiam ties gvidistoj konvinkiĝis, ke tie la konstruado de vera socialismo fiaskis...

Por mi tio estas sunklara. Kio estas al mi ne malpli klara, tio estas, ke la gvidistoj kaj gvidaviduloj neniam konsentos proprincipative forlasi sian regadon aŭ regemon. Kaj por konservi ĝin ili trompos la popolon. Ĉi tiu lasta devas akiri tian spiritostaton, ke ĝi ne konsentu defendi ian ajn regadon kontraŭ alia. Ĉinaj kulioj mortas sen ia ajn profito pro la gloro de Ĉang-kai-Ŝek k.a. registoj. Simile okazis en Hispanio. "Anarkistaj" **ministroj** en iu "maldekstra" registaro vere naŭzas al mi...

Kiam oni forte konvinkiĝis, ke la mondo devas nepre unuiĝi - aŭ refali en primitivan barbarecon - tiam la unua faro, la unua **devo**, estas fari tion, kio estas al ni **ebla, jam nun** por prepari, **kondiĉi** la unuiĝon. Vi certe divenas, ke mi

aludas nian esp-an aferon. La revoluciuloj, kiuj eĉ ne kapablas liberigi sin de la nacieca lingva influo estas vere tro stultaj por efike labori por la starigo de paca, harmonio tutmonda. Kaj la esp-istoj, kiuj kondutas kvazaŭ ili ne estus tiaj, ŝajnas al mi same malsaĝaj kiel estus kamparano, kiu surmetus siajn dimanĉajn vestojn por prizorgi sterkon.

Eble mi jam skribis tion al vi, sed mi ne laciĝos ripeti : Nuntempe la sola **devo**, kiun havas konscia sennaciisto, tio estas fari **ĉion eblan**, por ne viktimiĝi en la frenezaĵoj de naciistoj kaj internaciistoj. Sed tion ili eĉ ne devas diri publike..."

EL LETERO AL PARIZAJ SAT-ANOJ

Santiago, 5-2-1940

"... Jam de pluraj jaroj mi havas la senton, ke mi vivas en granda frenezulejo, el kiu ne eblas forkuri. Sed lastatempe pli forta ol iam ajn antaŭe estis tia sento. Ĉar ne eblas al mi freneziĝi por adaptiĝi al la medio, nemalofte mi cerbumadas pri la demando, ĉu ne estus saĝe imiti al niaj gek-doĵ Aspes kaj Bubo..."

Sendube vi pensos, ke nun mi troviĝas en mondparto, kie la homoj ne estas tiel frenezaj kiel en Eŭropo. Estas vere, ke sur la Amerika kontinento ne tondras nun mortige kanoj, nek eksplodas bomboj. Tamen mi ne havas eĉ ombron da dubo, ke la ĉi tieaj homoj estas same frenezaj, kiel tiuj el Eŭropo. Ili estas ĝismedole infektitaj per la malsano, kies nomon vi mem konas ; nur la stato de la infekto nun ne estas akuta. Ĉilio estas unu el la plej infektitaj landoj kaj tamen nenie alie mi vidis tiom da mizeruloj, da almozpetantoj kaj da ĉifonvestitaj homoj. Estas apenaŭ kredeble! Sed ĉiuj fieras pro sia ĉileco. Kaj ili eĉ havas ĉiujare specialan feston (Fiesta del Roto Chileno) por soleni sian ĉifonulecon...

La esp-a movado apenaŭ ekzistas. Prezentu al vi, ke la surpapere ekzistanta ĉilia Esp- Ligo havas prezidanton kiu neniam lernis, nek lernos nian lingvon. Fakte mi rilatas, de tempo al tempo, nur kun du esp-istoj. Vi do facile komprenos, ke mi sentas min ekzilita. Tial viaj rakontoj pri la Kopenhaga Kongreso forte vibrigis la kordojn de mia koro kaj mi nun sopiras al regiono de Esperantio, iom pli loĝata ol la ĉi tiea. Vi sendube komprenas, ke mi aludas al mondo, kie la homeco superregus la naturan amon, kiun povas senti homo por la loko, kie li naskiĝis aŭ longe vivis.

Ĉu eblas esperi, ke tia homeco, kiun oni povas sperti en la diversaj ĉefurboj de Esperantio, t.e. la urboj, kie okazas SAT-Kongreso, iam fariĝos ĝenerala ? Mi ne scias. Almenaŭ mi ne dubas ke ĉio, kion oni povas fari tiucele igas la vivon vivinda. Kaj tiurilate la SAT-Kongresoj havas netakseblan meriton. Viaj simplaj rakontoj pri spertoj dum la Kopenhaga Kongreso pruvas tion al mi tre klare.

Kaj tia konstato, parenteze dirite, sentigas al mi naŭzon ĉe la penso, ke ekzistas homoj, kapablaj bonuzi nian lingvon, kaj kiuj tamen ne partoprenas la esp-an vivon, tial ke per tio ili ricevas neniom da profito, tial ke ilia politika kariero povus eĉ iom domaĝi pro elmonstro de esperantisteco - Tial ke ne eblas **marksiste** pravigi nian movadon...

Mi ne konas la celon al kiu sin direktas la Homaro ; mi eĉ ne scias, ĉu ĝi havas celon. Sed pli kaj pli firmiĝas mia konvinko, ke la **idealismo**, la **religieco** (ne dogma ; mi uzas la vorton laŭ ĝia etimologia senco) estas same necesa, por unuigi la popolojn, kiel ĉiaj utilaj teknikiloj.

Tial ke malofte mi rilatas ĉi tie kun esp-istoj, mi sentas min nun en ekzilo. Sed per la cerbo, per la koro mi estas kun vi, karaj SAT-Amikoj, kaj mi emas kredi, ke iaj nevideblaj fadenetoj interligas nin.

Ni ĉiuj provu vivi saĝe, eĉ inter frenezuloj, kaj vi memoru la konsilojn de E.L. Itanŝa en sia artikolo kun titolo : **Ĉiu plenumu sian devon** ("S-ulo", nov. 1937).

Elkoran saluton de via

E. Lanti "

EL LETERO AL K-DO D.

Santiago, 15-9-40

"...Jes, vi pravas, en Eŭropo la esp-a afero eniris katakomban periodon. Sed mi scias, ke en Germanio ni havas bonajn kaj fidelajn amikojn. Mi tenas leteron de unu K-do el Bilefeld, ricevitan kelkajn tagojn antaŭ la eksplodo de l' milito, en kiu li diras, ke esp-o vivos en li ĝis lia morto. Kaj lia filo ne timis iri renkonte al la karavano el kongresanoj, kiuj transiris Germanion, voje al Kopenhago. Tiu K-do, kies nomon ne necesas, ke mi menciu, sciigis min pri aliaj eks-SAT-anoj, kiuj pensas kaj sentas tute kiel li mem. Tiu K-do estis pli kuraĝa ol aliaj ; li ja neniam rezignis korespondi kun mi, post la venko de Hitler. En "Leteroj" la 37-a kaj 43-a estas al li adresitaj. Tio pruvas, ke la teruro estas eĉ iom malpli granda en Hitlerio ol en Stalinio.

Mi scias, ke en Sovetio ankaŭ estas K-doĵ, kiuj restis fide-laj, sed neniŭ kuraĝus korespondi kun mi. Cetere tio signifus eble kuglon en la kapon, almenaŭ longdaŭran en-karcerigon.

Tre interesis min via rakonto pri pastro "Stellacci". Ĉar mankas al vi gazetoj, mi pensas, ke eble vi havas intereson legi la antaŭparolon, kiun mi verkis por 260-paĝa libro, kiun mi tradukis. Mi ankaŭ komunikas al vi kopion de letero, kiun mi sendis al iu "ateisto", Stalinano, kiu estas certe pli etcerba ol multaj deistoj. Cetere, la sola esp-isto, kiu konsentas rilati kun mi ĉi tie estas iu katoliko ; sed mi kredas, ke li ne estas tute ortodoksa. Cetere, vi eble rimarkis, kion mi skribis el Madrido (letero 19-a) pri "preĝ-eroj bruligitaj". Mi do ne bezonas insisti, por ke vi kom-prenu mian starpunkton tiurilate. Sed eble menciinda al vi estas la fakto, ke mia kvarjara konduto tolerema kun pastro dum la mondmilito havis kiel rezulton, ke li perdis la kre-don kaj ĉe la malmobiliziĝo li denove ne vestis sin per sutano kaj provis akiri vivrimedojn aliel ol per pastreco. Bedaŭrinde li malsukcesis, mizeriĝis kaj post 6 aŭ 7 monatoj iris al la episkopo pente kaj petante absolvon. Li ricevis postenon kiel kapelpastro en monakinejo. Tiam mi ankoraŭ korespondis kun li kaj eĉ foje havis lian viziton en Parizo. Li klarigis al mi, ke li ne retrovis la kredon, sed estis dev-igita denove surmeti sutanon. Li aldonis, kun la celo prav-igi sin antaŭ miaj okuloj, ke en sia nova posteno li ne bezon-as varbi al sia religio, ĉar ja la monakinoj estas ĝismedole kredantaj, kaj sekve li faras sian pastran laboron, kvazaŭ kontraŭmilitisto, kiu laboras en fabriko, kie oni produktas armilojn. Mi ne riproĉis al li, nek kritikis lian konduton, sed li sentis, ke tamen mi ne aprobas lian konduton kaj iom post iom li ĉesis rilati kun mi letere.

Sed pli menciinda estas la fakto, ke li perdis la kredon ĉefe pro tio, ke li povis observi ateiston, t.e. min, kies konduto estis eĉ kelkrilate pli bona ol tiu de kelkaj el liaj kolegoj (en la ambulanco estis 13 pastroj). Kompreneble ni multe diskutis, senpasie, kun la sola celo trovi la veron. Mi legis librojn, kiujn li rekomendis al mi, kaj li same legis miajn preferatajn aŭtorojn. Li konfesis al mi la perdon de sia kredo nur kiam finiĝis la milito kaj ĉe aŭdo pri baldaŭa malmobiliziĝo. Notu, ke tiu pastro, antaŭ la milito, estis la sekretario de episkopo kaj tiam en bona situacio por fariĝi mem episkopo post pli-malpli longa tempo. Kredulo povus pensi, ke la diablo punis tiun pastron, pro tio, ke li

konsentis amike rilati kun ateisto. Sed mi opinias, ke se mi mem estus maltolerema, insultema ktp. neniel mia tia konduto povus efiki malkredige sur tiun pastron.

Kvankam mi ne kredas je la ekzisto de dio, tamen jam de kelkaj jaroj mi ne plu nomas min ateisto. Nei la ekziston de dio estas ia kredo. Nei ja estas aserti. Sed estas evidente, ke la Dio el la Biblio ŝajnas al mi vera monstro, neniel adorinda. La tuta Malnova Testamento parolas preskaŭ nur pri la kolero, venĝemo, murdado de la "Eternulo Cebaot". Estas al mi evidente, ke tian monstron elpensis la tiamaj hebreoj mem. Nu, mi sufiĉe babilis pri tiu temo..."

EL LA NOTLIBRO DE LI-ŜI

Meksiko, 29-5-41

1. Volupto estas ia spiro - aŭ ŝvito de la eterna plasmato universala.
2. Vi ne amas vir(in)on, se vi ne kapablas senti specialan plezuron ĉe la penso, ke li-ŝi nun ĝuas volupton en alies brakoj.
3. Ho! plifortiĝas mia amo al mia amat(in)o ĉe la ekscio, ke li-ŝi povus senti volupton al tiu bonkora kriplul(in)on.
4. Mi preferus morti pro malsato, ol partopreni festenon, al kiu mi ne estis invitata...
5. Vi malsatas kaj ne mi, tamen mi konsentas volonte doni al vi manĝaĵon. Virino kaj ne viro kapablas fari tian komplezon. El tio oni do povas konkludi, ke la virino superas la viron.
6. Vera amo gea ĉiam entenas amoron, sed ne ĉiu amoro entenas amon.
7. Amoro povas esti arto el la plej delikata kaj subtila speco, sed en tiu fako artistoj ankaŭ estas malmultaj.
8. Gravediĝo estas ia absceso de la universala plasmato. Kaj ju pli da arteca amoro, des malpli la universala plasmato malsaniĝas.
9. Ne ĉiu palato povas ĝue gustumi ĉampanon ; ne ĉiu vizitanto de la insulo Citereio kapablas ĝuadi ties bel-aĵojn kaj ravan klimaton ; ne ĉies oreloj taksas ĝuste muzikaĵon de Betoven ; ne ĉiu cerbo kapablas kompreni filozofion ; ne ĉiu mistikemulo sukcesas atingi ekstazon. Kiu posedus ĉiujn tiujn kapablojn, tiu estus dio.
10. Ekstazo estas ia senalkohola ebriaĵo, ia senseksa volupto,

ia sencerba penso, ia senorgana vivo nepersona.

11. - Ĉu via konscienco riproĉas al vi ?

- Ne!...

- Kiel do vi zorgas por ke neniu eksciuj pri via faro ?

- Tial ke mi timas malaprobos de miaj konatoj.

- Sed ĉu ili mem ne agas same kiel vi en samaj kondiĉoj kaj cirkonstancoj ?

- Mi kredas ke jes...

- Vi do ĉiuj estas hipokrituloj...

12. Bestoj ne ebriiĝas, ne falas en ekstazon, sed ili povas sperti volupton. Bedaŭrinde por ili - aŭ feliĉe - ili ne kapablas rezonadi pri ĝi.

PAROLADO ĈE RADIOSTACIO X.E.W.I

Estimataj geaŭskultantoj,

Meksiko, 31-5-41

En mia antaŭa babilado mi konigis al vi, en ironia formo, mian spiritostaton tiaman. Ĉu vi ĉiuj ĝuste komprenis ? Estas dube. Ne sufiĉas esti samlingvanoj, por ĉiam perfekte interkompreniĝi. Necesas plie, ke la parolanto kaj aŭskultantoj estu en la sama spiritostato kaj havu la saman intereson pri la temo. Tiaj kondiĉoj tre malofte ekzistas.

Aliflanke, oni devas scii, ke, krom se temas pri sciencaj aŭ teknikaj terminoj, la vortoj ne ĉiam havas tute precize la saman signifon. Lingvistoj instruas, ke la vera senco de vorto varias laŭ cirkonstancoj, laŭ la humoro de la parolanto kaj sekve ankaŭ laŭ tiu de la aŭdanto. Samaj aŭskultantoj povas do ne tute same kompreni la aŭditajn vortojn.

Eĉ rilate al teknikaj terminoj, povas okazi, ke homoj ne havas pri ili tute precize la saman komprenon. Ekzemple, ekzistas personoj, por kiuj la tempo pri rendevuo signifas iun difinitan horon, iun precizan minuton, dum por aliaj, temas nur pri malpreciza momento en la mateno, tagmezo aŭ vespero. Ne ĉiuj homoj ja alvenas akurate ĉe kunveno aŭ rendevuo. Kaj horaro de fervojo havas precizan signifon por pasaĝeroj, nur se la trajnoj foriras je la difinita tempo.

Kelkparte mi parolis ironie, kaj vi scias, ke la ironio konsistas en tio, ke oni diras la malon je tio, kion oni pensas. Jen stranga esprimmaniero, ĉu ne ? Sed konvenas ne forgesi, ke etimologie, la vorto ironio havas demandan signifon. Kiam mi diris mian emon dizerti el Esperantio

kaj reiri en mian patrion, Normandio, por tie bataladi, por ke ĝi liberiĝu el la jugo de Francio kaj akiru sian noblan sanktan suverenecon, tio iel signifis demandi vin : "Ĉu tiel mi faru ?"

Personoj, kiuj ne scias tion, kio estas Esperantio kaj kiuj batalis mem por la sendependigo al sia naskiĝlando, ekz-e, Irlandanoj, Ĉekoj, Poloj, Araboj, Koreoj, k.a., tiuj certe ne komprenus la ĝustan sencon de miaj paroloj kaj sen heziti ili pensus : "Certe! li devas reiri en sian patrion, se li havas oportunon." Sed malnovaj esp-istoj, kiuj konas min persone aŭ per miaj skribaĵoj, ne povus kredi, ke tion mi fakte emis fari.

Tio klare pruvas, ke la ĝusta signifo de parolo dependas de diversaj cirkonstancoj. Se estas aŭdintoj de mia antaŭa parolado, kiuj miskomprenis ties kelkajn partojn, ili do bonvolu memore noti, ke neniel mi intencas dizerti el Esperantio.

Vere ne mankas tialoj, kiuj povas vekti dubon en nia spirito kaj nutri pesimismon en nia animo pri la sukceseblo de mondlingvo. Sed oni ankaŭ povas trovi esperigajn motivojn. Verŝajne, en la komenco de sia partopreno en nia movado, ĉiu esp-isto havis pli-malpli forte la iluzion, ke nia lingvo rapide disvastiĝos. Kaj, post kelkaj jaroj, ĉe la konstato, ke la granda publiko tute ne atentis aŭ eĉ mokas nian aferon, multaj seniluziigis kaj forlasis la movadon.

Ĝenerale, la personoj, kiujn interesas nur la lingva flanko de la esp-a afero, tiuj ne restas al ĝi longe ligitaj. Mi aludas al tiuj filistroj, kiuj lernis nian lingvon, nur pro motivoj profitcelaj.

Ĉe tia konstato mi jam delonge konvinkiĝis, ke la disvastiĝo de sennacieca lingvo povas okazi nur paralele al la aliĝo de la homa menso. Por mi estas klare, ke **la nuna freneza stato de l' mondo kaj la indiferento de l' publiko por nia afero havas la saman kaŭzon.**

La homa menso estas ia komplekso el du ĉefaj tendencoj: unu estas **mistike spekulativa** kaj la alia **racieca**. Mi kredas, ke ĉi tiu lasta tendenco pli kaj pli malvolviĝos malprofite al la unua, kaj tiel pli kaj pli taŭgiĝos la grundo, por la dissemado de la esp-aj grajnoj. La scienco kaj ĝiaj teknikaj aplikoj influas ja favore al la malvolviĝo de la racieca tendenco. Sed oni devas ne malatenti la fakton, ke, ekster sia fako, eĉ scienculo povas esti superregata de la mistike spekulativa tendenco.

X
ca
Malgraŭ ĉio ni povas esperi, ke en pli-malpli longa tempo post kelkaj generacioj, la racieca tendenco superregos en la cerbo de multaj milionoj da homoj kaj tiam rilate al la lingva problemo, ili alprenos la racian solvon, kiun proponas la esp-istoj.

Kiel povus nuntempe progresi rapide nia movado, kiam lingvistoj, fakuloj, ankoraŭ skribas dikajn librojn, por "pruvi", ke artefarita lingvo estas kintera afero ? Ni ĉiuj tamen scias, ne spekulative sed **laŭsperte**, ke tia sciencula, sed ne scienca aserto estas ega sensencaĵo.

Sed tio ne signifas, ke tiuj lingvistoj ĉiel eraras en siaj fakaj studoj. Ekz-e, mi tute samopinias kiel ili, kiam ili diras, "ke lingvo fidele spegulas la apartan karakteron de l' popolo, kiu ĝin parolas, kaj aliflanke, ke ĝi reagas laŭ decidiga maniero sur la malvolviĝon de la spirito de tiu popolo".

Estimataj gesamideanoj, mi deziregas, ke tiu aŭtoritata diro engravuriĝu en la cerbo de ĉiuj esperantistoj ; mi ŝatus ke ĉiu el ili spertu mem per sia propra eksperimento la pravon de tiu aserto.

Kompreneble, tian eksperimenton povas fari nur ĝismedolaj esp-istoj, t.e. homoj, kiuj praktikadas nian lingvon ĉiutage, kaj ne simplaj diletantoj. Almenaŭ mi mem povis konstati, ke la praktikado de la sennacieca lingvo kondukis min al klara kompreno pri problemoj, kiuj neniam ricevos taŭgan solvon, ĝis Esperantio estos fariĝinta jura konkretaĵo.

Se Hitler estus praktikinta esp-on, ekde sia junaĝo, mi asertas, ke li ne estus Hitler... Kaj se Ĉeŭrcil ne estus konvinkita, ke la angla lingvo devas fariĝi la mondlingvo, kaj ke ĉiuj popoloj devas esti pli-malpli dominioj de la anglingvaj ŝtatoj, t.e. Britio kaj Usono, li ankaŭ ne estus... Ĉeŭrcil.

La francoj ankaŭ iam pensis, ke ilia lingvo fariĝos internacia ; ĝis antaŭ duonjarcento la francan lingvon ja uzis ĉiuj diplomatoj kaj nur la franca teksto de la kontraktoj inter nacioj havis juran valoron. Forpasis tiu tempo !...

Dume, en Ĉinio kaj Japanio oni lernas kaj praktikas esp-on. Tie aperas esp-aj gazetoj kaj libroj ; embrie vivas nia afero ĉe la flavhautéj popoloj, kiuj en la estonto ludos pli kaj pli gravan rolon en mondpolitiko... Ŝajnas al mi tute racie pensi, ke tiuj popoloj iam rifuzos akcepti eŭropan lingvon nacian, kaj alprenos la racian esp-on sennaciecan.

Kiel mi diris komence, se ne mankas malkuraĝigaj motivoj, ankoraŭ ekzistas aliaj, esperigaj. Mi pensas, ke pesti-

misma spiritostato estas bedaŭrinda, se ĝi malebligas agadon ; sed blindeta optimismo iel estas danĝera ; tial ke eventuala malsukceso povas forblovi ĉe entuziasmaj optimistoj ĉian agemon pluan. Optimistoj, ekz-e, sin turnis al la Ligo de Nacioj, por atingi alprenon de esp-o. Vanaj klopodoj ! naiva espero : esp-o sukcesos nur per la esp-istoj mem...

Nia plej grava tasko nuna estas teni nian lingvon viva ; estas lertiĝi en ĝia uzado. Eĉ Hitler kaj Stalin ne povas malebligi tion. Tiuj tiranoj ne kapablas tute malhelpi, ke en la landoj, kie ili perfortas, esp-istoj parolu hejme en nia lingvo, traduku librojn, pensu, preĝu en esp-o. La estonto dependas de la estanta embrio, kiun konsistigas la nunaj esp-istoj, disaj tra la tuta mondo.

Per laŭcela praktikado de nia lingvo oni kvazaŭ eniras novan mondon, novan vivon, kaj spertas specialan, ne facile klarigeblan plezuron de la konscienco, ĉe la penso, ke oni ne havas respondecon en la internaciaj frenezaĵoj, kiuj faras el la tero inferon.

Karaj gesamideanoj ! ni persiste penadu per ĉiuj fortoj fariĝi ĝisostaj, ĝismedolaj esp-istoj kaj ni tiel boncele uzos nian tempon kaj energion. Kiu volas konstrui pacan mondon kaj ignoras esp-on, tiuj similas al infanoj, kiuj marborde faras konstruojn el sablo.

Hardiĝu nia volo, fervoriĝu nia koro kaj ne laciĝu niaj manoj, por hisi kiel eble plej alten la verdan standardon...

E. Lanti

TRIA PAROLADO ĈE RADIOSTACIO X.E.M.I.

Meksiko, 9-8-41

Estimataj gesamideanoj,

Jam forpasis pli ol du monatoj, de kiam mi babilis antaŭ ĉi tiu aparato. La temo de mia antaŭa parolado estis niaj lingvo kaj movado.

Hodiaŭ mi priparolos la saman demandon, tial ke ĝi estas plurfaceta.

Mi diris, ke ne mankas motivoj por esti pesimista rilate al la finvenko de nia afero. Sed oni eĉ povas argumenti, ke dio, almenaŭ tiu de la **Malnova Testamento**, ne volas, ke ekzistu nur unu sola lingvo. Por pravigi mian diron, mi malfermu la Biblion. Sur la paĝo 12-a de la esp-a eldono

oni ja povas legi jenon :

"1. Sur la tuta tero estis unu lingvo kaj unu parolmaniero. 2. Kaj kiam ili ("la gentoj de la filoj de Noa") ekiris de la oriento, ili trovis valon en la lando Sinar kaj tie ekloĝs. 3. Kaj ili diris unu al la alia : Venu, ni faru brikojn kaj ni brulpretigu ilin per fajro. Kaj la brikoj fariĝis por ili ŝtonoj, kaj la bitumo fariĝis por ili kalko. Kaj ili diris : Venu, ni konstruu al ni urbon kaj turon, kies supron atingos la ĉielon, kaj ni akiru al ni gloron, antaŭ ol ni disiĝos sur la supraĵo de la tuta tero. 5. Kaj la Eternulo malleviĝis, por vidi la urbon kaj la turon, kiujn konstruis la homidoj. 6. Kaj la Eternulo diris : Jen estas unu popolo, kaj unu lingvon ili ĉiuj havas ; kaj jen, kion ili komencis fari, kaj ili ne estos malhelpataj en ĉio, kion ili decidis fari. 7. Ni malleviĝu do, kaj Ni konfuzu tie ilian lingvon, por ke unu ne komprenu la parolon de alia. 8. Kaj la Eternulo disigis ilin de tie sur la supraĵon de la tuta tero, kaj ili ĉesis konstrui la urbon. 9. Tial oni donis al ĝi la nomon Babel, ĉar tie la Eternulo konfuzis la lingvon de la tuta tero kaj de tie la Eternulo disigis ilin sur la supraĵon de la tuta tero."

Sofisto povus rebati, ke la esp-istoj ne celas atingi, ke la homoj havu nur unu lingvon, sed male, ke estu unu plia, tiel ke ĉiu homo havu sian gepatran lingvon nacian kaj krome esp-on. Tia certe estas la starpunkto de la granda plimulto da esp-istoj. Ja, nur la malmultaj sennaciistoj deziras, ke nia lingvo fariĝu la unika kaj ke la naciaj lingvoj arkaikiĝu kiel la sanskrito, la latino k.a. Sed eĉ la ortodoksa starpunkto de esp-istoj, kiuj tamen celas, ke ĉiuj homoj sur la tero povu interkompreniĝi, estas neniel pravigebla antaŭ la okuloj de la Biblia Eternulo : li ja konfuzis la tiaman unikan lingvon, por ke la homoj ne plu povu interkompreniĝi, por ke ili ĉesu fari konstruon, kiu ebligus al ili eniri la ĉielon.

Sajnas al mi tute evidente, ke la Eternulo volas, ke la tero estu ia infero, kaj por atingi tion, li opiniis, ke unu el la plej bonaj rimedoj estas la ekzisto de multaj lingvoj kaj sekve la neeblo por ĉiuj homoj interkompreniĝi. La plej subtila ekzegezisto neniam sukcesos antaŭ miaj okuloj tiri alian konsekvencon el la citita teksto.

Estimataj geaŭskultantoj, koncerne la temon, vi aŭdis la dirojn de Moseo en la Genezo. Nun mi konigu al vi la opinion de la kredantoj je la biblio laŭ Karlo Marks. Unua-pense oni povus kredi, ke la t.n. komunistoj el la Moskva eklezio devas nepre favori la esp-an aferon. Grava eraro!

En la jaro 1932, "Tezoj pri Internacia Lingvo" estis akceptitaj de la popolkomisario de klerigo, en Moskvo. Ili aperis en "La Nova Etapo", kajero tria, revuo, kiu tiam

estis eldonata en Sovetio. La teskto plenigas 3 paĝojn de la menciita gazeto kaj sekve ne eblas, ke mi tute legu ĝin al vi. Almenaŭ necesas, ke mi diru, ke tiuj tezoj havas kiel bazon jenan eldiron de Stalin : "... la naciaj lingvoj devos neeviteble kunfandiĝi en unu komunan lingvon..."

Per kia miraklo tiu kunfandiĝo okazos ? vi eble demandas vin. Tian demandon mi ne povas respondi, tial ke en la tezoj mankas ĉia klarigo pri tio. Sed ŝajne ties verkintoj havas nenium dubon, ke tiel okazos, ĉar ili konkludas jene :

"La kunproksimiĝo de naciaj lingvoj, kiu kondukos al unu monda lingvo, okazas sendepende de esperanto."

Cetere, Lenin mem estis kontraŭulo de nia lingvo, kiel asertis lia fratino, J. Uljanova, dum 1930 en rusa revuo. Kaj al la urbestro el Stokholm, Karl Lindhagen, kiu dum konversacio provis interesigi la faman bolŝeviston pri esp-o li respondis : "Ni jam havas tri mondlingvojn kaj la rusa estos la kvara."

Rilate al la opinio, ke la naciaj lingvoj iam kunfandiĝos en unu solan, eble utilas rimarkigi, ke ne estas videbla ia ajn signo pri tio. Estas vere, ke samaj terminoj, sciencaj kaj teknikaj, eniras la vortaron de ĉiuj naciaj lingvoj, sed tio neniel influas sur ilian strukturon kaj karakteron. Ekzistas eĉ tendenco "purigi" la naciajn lingvojn je ĉio fremda. Sekve, la opinio, ke iam la naciaj lingvoj kunfandiĝos estas absolute fantazia kaj povus okazi nur per ia miraklo.

Sed la apero de la Staline ortodoksaj tezoj havis kiel rezulton, ke en Sovetio la floranta esp-a movado velkis iom post iom, tiagrade, ke "La Nova Etapo", en kiu ili estis publikigitaj, jam de longe mortis. Sovetlanda Esperantista Unuiĝo ĉesis funkcii kaj la esp-a movado en Stalinio eniris katakomban periodon. La verda standardo ne plu flirtas en Moskvo...

Kaj nun ni rigardu al Berlino. En 1935 aperis en **Germana Scienco, Eduko kaj Popola Klerigo**, oficiala organo registara, jena klarigo pri nia afero : "La zorgo pri artefaritaj mondlingvoj kiel esperanto ne havas lokon en la nacisocialista ŝtato. La uzado de tia lingvo kaŭzas malfortigadon al la esencaj valoraĵoj de la popola karaktero..."

Kaj la 20-an de junio 1936 la supera komandanto Himler dekretis : "...la kreo de internacia mikslingvo kontraŭas la principojn de l' nacisocialismo kaj sekve ĉiuj artlingvaj organizoj estas nedezirataj kaj devas likvidiĝi..."

Ĉu do ni miru, ke en tiaj kondiĉoj nia afero stagnas ?

Miriga estus la malo. Kaj tial mi diris en mia antaŭa parolado, ke ne mankas motivoj pesimisme influaj. Tamen mi certigas al vi, ke malgraŭ ĉio mi sentas min kore kaj anime ligita al la esp-a movado. Mi eĉ ne plu starigas al mi la demandon, ĉu esp-o venkos aŭ ne ? Por mi ĝi jam venkis, ĉar de kvin jaroj mi vivas en Esperantio, en tiu senco, ke mi rilatas nur kun esp-istoj. De Narvik ĝis Velington (Nov-Zelando), de Paris ĝis Tokio, ĉie en mia migrado mi povis elturniĝi, dank'al la helpo de esp-istoj. Mi akiris gemikojn en ĉiuj mondpartoj kaj spertas, ke la Hitleranoj estas pravaj, kiam ili diras, ke la praktikado de artefarita, do sennacieca, lingvo povas nur difekti la naciecon ĉe ties uzantoj.

Jes ja, por mi esp-o jam venkis, kaj iafoje mi pensas, ke ne estas dezirinde, ke ĉiuj homoj lernu ĝin. Tion faru nur idealistoj, kiuj kapablas kompreni kaj ŝati la **internan ideon** Zamenhofan. Sed de tiaj homoj ekzistas milionoj kaj milionoj, kiujn ni ne ankoraŭ sukcesis varbi. Sekve, vasta estas nia kampo, kiam revenos pli favoraj cirkonstancoj ol nun.

Dume, karaj gesamideanoj, mi vokas al vi, por ke ĉiutage vi praktikadu nian lingvon dum pli-malpli longa tempo. Nuntempe la esp-istoj estas kvazaŭ grajnoj, kiujn oni devas teni bonstataj, ĝis la venonta semtempo. Ni esperu, paciencu kaj persistu. Ĝis !...

~~esperu,~~

E. LANTI.

EL LA NOTLIBRO DE ALFESTO

13-9-41

1. La homo inventis la biciklon kaj per ĝi plirapidigas sian iradon. Sed kiam la inventinto mem sidas sur sia propra elpenŝaĵo, tiam li fariĝas kvazaŭ sklavo de ĝi kaj nepre devas obei al specialaj leĝoj biciklaj.

2. Per si mem esp-o estas simple interkomprenilo, kaj se oni praktikus ĝin nur kun samnacionoj, ĝi neniel difektus la nacian senton ĉe ties praktikantoj. Sed tia uzado estus sencela, ĉar samnacionoj ne bezonas sennaciecan lingvon por interkompreniĝi.

Zamenhof elpensis sian lingvon por faligi la barojn, kiuj apartigas malsamnacionojn. Kaj naciisto povas prave timi, ke longdaŭra kaj laŭcela praktikado de tia lingvo difektos la nacian senton de la esperantistoj.

3. La kanonoj ne havis kiel **celon** malaperigi la feùdan reĝimon ; tamen ilia uzado havis tiun rezulton, tial ke la fortikaj kasteloj de l' feùdaj nobeloj ne povis rezisti kontraù kanonado.

Similan rolon ludas aeroplanoj kaj esp-o rilate al la naciaj reĝimoj.

4. Naciista esp-isto aspektas antaù miaj okuloj kiel kuracisto, kiu receptus malbonefikan medikamenton por paciento.

5. Estas malprudente eldiri tiajn ideojn, sendube pensos kelkaj legantoj. Eble!... Tamen oni bonvolu prikonsideri jenajn faktojn : 1) la granda publiko indiferentas al nia afero; 2) la personoj varbitaj nur pro pure lingva motivo ĝenerale ne restas ligitaj al la movado, tial ke baldaù ili spertas, ke per esp-o oni ne povas akiri materian profiton ; 3) restas fidelaj kaj estas agemaj nur tiuj, kiujn kvazaù infektis la "interna ideo" Zamenhofa.

Nu, estis tiu **internideismo**, kiu savis esp-on en kriza tempo. Oni ja neniam devas forgesi, ke la aùtoro de **ido**, De Bofron, estis unu el la unuaj, kiuj malaprobegis tiun Zamenhofan koncepton. Kaj esp-o venkis ne pro sia lingva supereco, sed tial ke jam ekzistis sufiçe forta kerno el pioniroj, kiuj, pli-malpli konscie, estis ligitaj kaj inspiritaj de la menciita ismo.

6. Ni ne ĵetu perlojn antaù porkojn. La interideismo ne taùgas por la popolamaso kaj mi ne volus eldiri miajn pensojn en **nacia lingvo**.

Sed ekzistas malgrandaj rondoj, kiuj povas facile akcepti la latentan enhavon de **sennacia lingvo**, tial ke ili havas similan idealon al tiu de nia Majstro, kaj kiuj bedaùrinde ankoraù ne komprenis, ke por labori efike al la tutmonda interfratiĝo necesas **unue** fordetrui la lingvajn barojn.

7. Antaù konservativa publiko oni ne mensogas, dirante, ke esp-o estas absolute neùtrala, ke ĝi povas esti utiligata por bonaj aù malbonaj celoj.

Tiu aserto tamen neniel signifas, ke la **praktikado** de sennacia lingvo inter **malsamnacianoj** ne difektos ĉe ili la naciecan senton.

8. Alkoholo estas senefika - neùtrala - kiam ĝi restas en botelo kaj tamen konservas sian ebriigecon.

Kiu lernis esp-on kaj ne praktikas ĝin, tiu iel similas

al persono, kiu posedas ebrigan likvoron kaj ne trinkas ĝin.

Kaj neesp-isto, kiu celas interfratigi malsamlingvanojn, similas al homo, kiu tenas puran akvon en botelo sur kiun li gluis etiketon kun jena surskribo : **eliksiro**.

9. Celi la pliboniĝon de naciaj lingvoj estas same malsaĝe, kiel deziri la humaniĝon de l' milito. Ĉina pliboniĝinta lingvo restos tamen ĉina kaj uzebla nur de ĉinoj, dum simpla, racia, sennacia lingvo estas uzebla de ĉiuj homoj.

10. Esperantisto, kiu celas plibonigi naciajn lingvojn, similas al kuracisto, kiu konus nepre efikan medikamenton kaj tamen preferas preskribi paliativojn.

11. Celkonscia kaj sincera mondlingvano povas nur bedaŭri, ke naciaj lingvoj estas lerneblaj de diversaj nacianoj kaj sekve deziri, ke tiaj lingvoj fariĝu pli kaj pli komplikaj kaj pli malfacile lerneblaj.

12. Ĉe multaj ne tre spertaj esp-istoj la nacieco sin venĝas per tio, ke ili senkonscie uzas en nia lingvo naciecajn esprimojn.

Cetere, por perfekte, senmanke scipovi esp-on, necesus esti forgesinta sian gepatran lingvon.

E. Lanti.

(Tiu artikolo aperis en "**Satana Bulteno**", n°6, novembro 1941)

MONOLOGE

12-11-41

Kiom kruelaj, senkompataj, estas la germanaj militistoj! Se unu el ili estas mortigita en Francio, tiam ili pafmortigas 100 francojn...

Ho jes!... Sed ĉu **bona** soldato povas esti sentema, kompatema ? Ĉu ne estas tute normala lia penso, ke la vivo de unu sola samlandano lia pli valoras ol tiu de ĉiuj fremduloj ?...

Jes, certe! Tiel devas pensi lojala, **konsekvenca** patrioto..

Pli kruela kaj eĉ nedireble naŭza ŝajnas al mi la faro de kiu frapas sian malamikon en la dorson, sciante, ke tio kaŭzos la morton de 100 senkulpuloj...

Nur spionoj en la servo de Ĉeŭrĉil aŭ de Stalin kapablas tion fari...

Kaj la fakto, ke ekzistas tiaj "homoj", igas min honti pro mia aparteno al la homa gento...

E.L.

MIELPIPRE

Novembro 1941

1. La distanco, kiu apartigas honestan revoluciulon de demagogogo estas same granda kiel tiu ekzistanta inter sincera filozofa kaj lerta sofisto.

Kaj tia distanco estas malfacile mezurebla.

2. Du specoj da motivoj ĝenerale instigos homon agadi : 1) persona ambicio aŭ famaĵo ; 2) plena sinoferemo al iu nobla celo.

Iafoje okazas, ke persona ambicio koincidas kun la intereso mem de la afero kaj tiam ambiciulo tre efike agadas. Sed ne ĉiam tia koincido ekzistas kaj tial ulo instigata nur de ambicio estas latente malbonfarema.

3. "Ne juĝu, se vi ne volas esti juĝata". Bona konsilo, sed absolute neaplikebla : se mi vidas homon, kiu ne agas konforme al tio, kion ĝi opinias bona kaj alcelinda, mi ne povas ne pensi, ke ĝia konduto estas mallaŭdinda. Sekve, mi juĝas.

Sed mia juĝo ne signifas nepre kondamnon.

4. Neniu povas vekti ĉies simpation. Nu, verdire, mi ne bedaŭras la mankon de tiu kapablo : estus al mi iel neagrabla sperti la simpation de nesimpatiinda persono.

5. Kio estas meritinda en homaj interrilatoj, tio estas la glataj rilatoj inter homoj, kiuj ne sentas reciprokan simpation. Sed neniel, nenial mi volus esti ŝulda al persono, kiu ne havas simpation al mi.

6. Ili estas bonaj, afablaj homoj, okaze helpopretaj al vi kaj tamen vi ne emas rilati kun ili. Kial do ?

- Tial ke ili kvazaŭ konsistigas la paston, kiun knedas registoj kaj regaspirantoj kaj tiel senkonscie helpas al tiuj lastaj por fari el la tero inferon ; ili estas el la speco de tiuj, kiuj heroigas laŭkomande.

Patrioto povas esti bona homo kaj tamen mi vidas en li danĝeran ulon, kiu eble morgaŭ volonte mortigos homojn je la nomo de sia idolo patria.

7. La feliĉo estas iu subjektiva stato, kiu plej ofte **rezultas** de kaŭzoj neantaŭvideblaj, iafoje eĉ nekonscieblaj. Kaj tial ke ĝi estas **rezulto** de tiaj kaŭzoj, estas malsaĝe celi nur memfeliĉon.

8. Kiu deziras alies malfeliĉon, tiu tamen ne akiros mem

feliĉon, se okazus laŭ ĝia deziro.

9. Kiel trompa estas la espero, ke per daŭra, profunda kaj sincera pripensado oni povas akiri komprenon pri la naturo, pri la universo ! Laŭsperte mi scias, ke ju pli oni meditadas, des pli da nerespondeblaj demandoj stariĝas.

Ĉe tia konstato ŝajnas al mi saĝe bildigi al si la vivon kiel nekomprenoblan tragedi-farson. Kaj dependas de ni, ke la farsa parto pliiĝu malprofite al la tragedia.

Tial mi emas kredi, ke la plejo de homa saĝo estas ridegi ĉe multaj okazoj kaj rideti eĉ ĉe plorindaj.

Kaj la pleja arto estas ridigi...

10. Se la plimulto de germanoj kapablas ridegi, kiam seriozmiene parolas Hitler kaj se la britoj farus same, kiam ili aŭdas la hipokritajn asertojn de Ĉeŭrcîl, tiam la nuntempa teatraĵo ne havus tragedian aspekton.

11. Eĉ la plej bonaj semoj ne povas doni abundan rikolton en malfekunda grundo ; kaj la plej fekunda, ne produktos abunde, se mankas bonaj semoj.

Iam, ial verkis, Iuelie.

(Tiu artikolo aperis en "Satana Bulteno" n° 6, Novembro 1941)

METAFIZIKE

Respondoj

Al K-do Medamoto - Via kompreno pri la signifo de la titolo de nia anĝela gazeteto estas erara ; ĝi tute ne signifas : "organo de satanoj", kiel vi supozas kaj plie la titola vorto "Bulteno" ankaŭ havas tute specialan sencon. Jen estas la ĝusta klarigo : **satano**, ano, kiu satas je ĉia mensogo kaj ĉia perforto kaj kiu malsatas veron kaj pacon ; **bulteno**, teno de bulo. La satanoj ja tenas bulon el vero, espero, persisto kaj amo, kaj tia bulteno donas al ili forton, kuraĝon, bonhumoron kaj iel ŝirmas ilin kontraŭ la danĝeroj de la granda frenezulejo, en kiu ili estas devigataj vivi...

Tia estas la vera, saĝa, ĝusta, scienca, ktp., difino pri la titolo de nia organo. Almenaŭ tiel komprenas ĝin **Belinero.**

(Tiu ŝerca artikoleto de **Lanti** aperis en "Satana Bulteno", n°6, nov. 1941, eldonita en Los Angeles, Kalifornio).

PRI JAPANIO

Post okdek jaroj.

En letero, skribita en Japanio, la 29-an de julio 1937, mi diris, interalie, "...la sorto de l'homaro por 50-60 jaroj armile decidiĝos en Pacifiko dum pli malpli proksima estonto...". La 7-an de decembro 1941 komenciĝis la efektiviĝo de tiu antaŭdiro. Tamen la legantoj ne kredu, ke mi pretendas esti profeto. Tute ne ! Ĉiu observkapabla homo, kiu konas iom la historion pri Japanio, povus diri la samon. Ni ekrigardetu al tiu ankoraŭ mistera lando, kiu mirigas nun la tutan mondon.

Laŭdire, en la fino de l' 13-a jarcento la italo Marko Polo vizitis Japanion. Li raportis, ke la lando estas tre malofte vizitata de negocistoj, ke la loĝantoj estas "paganaj kulturitaj kaj bonaspektaj", ke tie abundas oro, kies eksportado estas malpermesita, kaj ankaŭ perloj.

Tia aserto estis sufiĉa, por veki ĉe eŭropaj aventuristoj la emon "eltrovi" Japanion. En la 14-a kaj 15-a jarcentoj senĉese blankuloj venis al japanaj insuloj. Kaj inter 1549 kaj 1612 portugaloj kaj hispanaj misiistoj provis tie propagandi la katolikismon. Ili bone sukcesis, ĉefe en la sudaj insuloj Kjuŝu kaj Ĉugoku. En 1582 Ito ŝoguno Joŝitaka estis sendita al Romo por tie viziti la papon. Li estis la unua japano, kiu venis en Eŭropon. Sed poste okazis, ke fanatikaj katolikoj bruligis kelkajn budaistajn templojn, kaj estis eltrovite, ke inter la "misiistoj" estis spionoj aŭ agentoj de fremdaj landoj. Tiel, en 1587, la tiama ŝoguno Hidejoŝi malpermesis la propagandon de la kristanismo kaj forpelis la misiistojn. De tiam neniu japano rajtis forlasi la landon kaj estis malpermesite konstrui ŝipojn, kapablaj navigi tre malproksime for de l' marbordo. Nur la ĉinoj rajtis veni en la landon. Tamen estis permesite al nederlandanoj resti kiel negocistoj en iu sola insulo izolita apud Nagasaki. Ili devis plie kraĉi sur biblion kaj treti krucifikson, kiel pruvon, ke ili neniel celas propagandi la kristanismon. Tiel dum **du jarcentoj** Japanio estis "Ermita Nacio"...

Sed iun nebulan matenon de julio 1853, la usona admiralo M.C. Peri kun **kvar militŝipoj** proksimiĝis al la Jedo-golfeto. Li portis proponon por komercaj rilatoj inter Usono kaj Japanio. La tiama ŝoguno Ijejoŝi ne malakceptis la proponon sed petis tempon por pripensi la aferon. La vido de la grandaj kanonoj surŝipaj tre forte impresis la japanojn kaj

la postan jaron, kiam revenis Peri - tiun fojon kun **dek ŝipoj** - por havi al la peto farita, respondon, tiam ĝi estis jesa ; la du havenoj Ŝimoda kaj Hakodate estis malfermitaj al la usonaj ŝipoj.

Intertempe la franca fregato **Konstantino** estis bombardinta kaj detruinta du japanajn fortikaĵojn. Nur mallongan tempon post Usono, Britio ankaŭ akiris similan kontrakton komercan ; poste Rusio, Francio kaj Nederlando same. En julio 1858, la unua ĝenerala konsulo usona skribis en sia notlibro : "Hodiaŭ mi hisigis la unuan flagon konsulan, kiu iam estis videbla en ĉi tiu lando. Grave pripensiga fakto. Aliĝo plena je konsekvencoj. Kredeble ĝi signas la finon de malnova periodo kaj la komencon de nova..." Kaj la unua vicambasadoro angla en Japanio skribis : "Japanio... ia polvo el insuloj, kiuj etendiĝas oriente ĝis la limoj de la horizonto kaj loĝataj, ŝajne, de groteska kaj sovaĝa raso". La opinio de rusaj kaj francaj konsuloj ne multe diferencis je tiu de la angla diplomato.

La usona konsulo pli saĝe intuciis la gravajn konsekvencojn de la malfermiĝo de lando, kiu dum du jarcentoj, **per la volo** de siaj regantoj, restis ferma al la okcidenta influo. Sed la reganta klaso japana estis ekkompreninta, ke por rezisti al la "barbaroj" el okcidento necesas kelkrilate ilin imiti. Tial, jam en 1855, fondiĝis lernejoj, en kiuj estis instruataj ne nur lingvoj el Eŭropo sed ankaŭ la tiea scienco kaj tekniko. Plie, multaj junuloj japanaj iris al Eŭropo kaj Usono, por tie studadi kaj observadi...

En la mezo de la antaŭa jarcento Japanio estis loĝata de 26 milionoj da homoj, kaj tiu nombro estis jam atingita ekde unu jarcento. Ĝi signis la maksimumon de loĝantoj, kiuj povis vivi en la lando. Tiam la infanmortigado estas "higaeri" kaj "mabiku", kies signifo estas **liberiĝi, maldikigi**, rilate al la kolektivo. Sed kiam la reganta klaso estis decidinta industriigi la landon, tiam la infanmortigado estis malpermesita kaj la loĝantaro kreskis laŭ proporcio je 31 % jare. Tial ke nun en Japanio mem estas proksimume 70 milionoj da loĝantoj kaj en la tuta imperio, t.e. kun Koreio kaj Formoso, ne enkalkulanta Manĉukuon, estas proksimume 100 milionoj...

La rakontoj de Marko Polo pri la riĉaĵoj de Japanio estis tute fantaziaj. Fakte ĝi estas malriĉa lando, kie estas nek oro, nek fero, nek aliaj gravaj mintavoloj. Preskaŭ ĉiuj mineraloj posedataj de Japanio troviĝas en Koreio, Manĉurio kaj Formoso. Importado kaj eksportado estas jam de multaj

jaroj nepre necesa vivrimedo por tiu superloĝata lando. Tial la japanaj varoj jam delonge komencis invadi la tutan mondon, tial ke pro la malalta vivnivelo de l' japana popolo ili estas produktataj tre malkare. En la malmulte industriigita kaj multe loĝata Ĉinio troviĝas vasta merkato. Sed Britio kaj Usono jam de multaj jaroj klopodas por ĝin monopoligi. Kaj la marioneto Ĉang-Kaj-Ĉek helpas en tio. Jam de pli ol kvar jaroj ĉinoj oferas sian vivon ĉefe por la interesoj de l' brit-usona plutokratio. Sed nun britoj kaj usonanoj devas mem partopreni en tiu fia ludo sangoplena. Okdek ok jarojn post la vizito de Peri en la **Lando de l'Sunleviĝo** la tieuloj venis siavice kun militŝipo viziti usonanojn kaj postuli, ke la mondmerkato estu malfermata al ili. Mi diris "postuli", tial ke jam delonge ili petis tion...

La postulmaniero estis tiel elokventa, ke ĝi mirigis la tutan mondon. Blankhaŭtuloj apenaŭ povis kredi, ke flavhaŭtuloj kapablas tiel lerte argumentadi. Nu, ne necesas esti profeto por antaŭdiri, ke ni eniras periodon, dum kiu oni vidos la rolon de l' blanka raso, kristanisme saturita, pli kaj pli malgraviĝi. La ĉinoj kaj hindoj ne estas malpli inteligentaj ol la japanoj kaj same kiel ili kapablas asimili la teknikan civilizon (mi ne diras **kulturon**, tial ke popolo povas esti tre civilizita teknike kaj tamen nekulturita) per kiu ĝis nun superregadis okcidentanoj. Se la blankhaŭtuloj ne kapablas kompreni, ke la tuta tero devas aparteni senescepte al ĉiuj teranoj, ili riskas esti finfine superregataj de l' flavhaŭtuloj, kiuj estas la pli multaj sur nia planedo.

Mi ne estas fakulo rilate al militaj aferoj kaj sekve ne havas opinion pri la venkoŝancoj de Japanio aŭ de la anglosaksa plutokratio. Sed, eĉ se la japanoj malvenkus, tio ne ŝanĝus la donitojn de l' problemo. Iel aŭ aliel Ĉinio imitos - jam komencis - Japanion, t.e. alprenos la okcidentan teknikon. Grandega revolucio, plena je tre gravaj konsekvencoj, okazis lastatempe en la menso de l' ĉina popolo : ĝi fariĝis patriota, militema. En la pasinta tempo la ĉinoj rilatis al militistoj kun malestimo. En la ĉina lingvo la ideografo por signi banditon, ekzekutiston kaj soldaton estas la sama. Sed jam de pli ol kvar jaroj multaj ĉinoj "heroiĝis" kaj nun la soldatoj estas glorataj. Jes ja, grava, gravega revolucio !... Venos tempo, kiam la ĉinoj ne plu estos obeemaj al Usono kaj Britio. Oni ne devas forgesi, ke la hodiaŭaj aliancanoj povas esti morgaŭaj malamikoj. Dum la antaŭa milito Japanio batalis kontraŭ

Germanion alianco kun Britio, Francio, Italio kaj Usono. Kaj nun...

Ĉe la ekscio, ke iam la infanmortigado estis grandskale praktikata en Japanio, kredeble kelkaj legantoj pensos, ke tio signas barbarecon. Sed racie pensanta homo povus rebati ke pli barbare estus permesi, ke ĵusa naskito senkonscia vivu dum pli-malpli longa tempo kaj poste mortu pro malsato kaj mizero. Almenaŭ mi povas atesti, ke en Japanio la infanoj estas bone traktataj, eĉ dorlotataj, kaj ke la lernejoj estas bone prizorgataj.

Japanio estis jam kulturita, kiam eŭropanoj vivis en sovaĝa stato.

Ankoraŭ nun la japanoj havas la senton, ke ili estas pli kulturitaj ol blankuloj, kiuj eniras siajn domojn kaj ĉambrojn kun ŝuoj ĉe la piedoj. La planko de japanaj domoj estas kovrita per matoj, kiujn neniam premas la plando de ŝuo.

Pri la grado de kulturo de blankuloj kaj flavuloj mi mencias du faktojn, kiujn proprokule mi povis observi. En 1914, kiam eksplodis la milito inter Francio kaj Germanio, mi vidis en Paris popolamasojn, kiuj sovaĝe disrompis la vitrojn de butikoj kaj magazenoj, kies montrofenestroj surhavis germanaspektan nomon. Mi estis en Japanio, kiam komenciĝis la milito inter Ĉinio kaj Japanio. Nenie mi vidis nek aŭdis pri scenoj similaj al tiuj viditaj en mia naskiĝlando. Tiam en Japanio estis almenaŭ 50 000 ĉinoj. En la kvartalo, kie mi loĝis en Osaka, estis relative multaj restoracioj ĉinaj. En ili ĉio funkciis kiel en normala tempo.

Versajne kelkaj legantoj miros, ke mi, sennaciisto, parolas simpatie al la japana popolo. Ili pensos, ke male, mi devus senti nur abomenon por lando, kie la amo al la patrio atingis la plej altan gradon. Tamen ne aliĝis mia opinio, ke la patriotismo estas ia mensa malsano, ke la ekzisto de nacioj estas plago por la homaro. Sed mi penas prijuĝi racie kaj ne pasie, sente. Kaj tion farante, mi pli facile komprenas la donitojn de l' problemo : malriĉa, inteligenta, laborema popolo sufokiĝas en siaj malgrandaj insuloj dum tuta kontinento kiel Aŭstralio, ekz-e, havas apenaŭ 8 milionojn da loĝantoj, dum en la tuta Ameriko la loĝateco ankaŭ estas tre maldensa. Sed la nepre necesa ekspansio japana kolizias kun la Brit-Usona imperialismo. Ĉu, por solvi tiun problemon, la japanoj, anstataŭ militi, devus reapliki la devigan infanmortigadon ?

La Versaja kontrakto generis la hitlerismon ; la egoista

konkeremo de l' blanka raso generis la nunan situacion en la Pacifiko. Kaj tiel simile okazos tiom longe, kiom la riĉaĵoj el la tuta mondo ne estos je la dispono de ĉiuj homoj senescepte. Tiun aserton oni povas konsideri aksiomo. Ĉu la homoj iam kapablos ĝin kompreni kaj ties konsekvencojn tiri ? Mi ne scias, kaj nun ne emas profetumi. Prefere mi diru, ke per laŭcela praktikado de esp-ono ni devas jam nun penadi por akiri menson de mondĉivitano. En Esperantio regu ia patriotismo planeda...

Per tia penado ni povas almenaŭ ĝui la senton, ke ni mem ne havas respondecon en la naciecaj frenezaĵoj nunaj - kaj estontaj.

E. Lanti, 15-12-1941.

("Satana Bulteno, januaro 1942)

PAROLAS FAMA VIRINO ĈINA

Temas pri la edzino de la ĉefgeneralato Ĉang-Kaj-Ŝek. Meze de aprilo (1942), ŝi verkis artikolon, kiu aperis en la suplemento de "Sunday Times" (Usono). La originalan tekston mi ne legis kaj raportas laŭ ties hispanlingva traduko, kiu aperis en "Novedades" (Meksikio). Ĉiuj blankhaŭtuloj devus koni kaj primediti la dirojn de tiu inteligenta kaj klera persono, kiu bone konas Orienton kaj Okcidenton.

Skizinte la historion pri la rilatoj inter Ĉinio kaj okcidentaj regnoj, S-ino Ĉang substrekas la fakton, ke la ĉinoj ĉiam havis la opinion, ke ili kulture tre superas la okcidentanojn, kaj konsideris ilian superan teknikon militan preskaŭ kiel signon de barbareco. Siaflanke la okcidentanoj rilatis al la ĉinoj, aparte, kaj al ĉiuj orientanoj ĝenerale, kiel al anoj de malsupera raso, kaj tre saĝe la aŭtorino konkludas, ke Okcidento kaj Oriento devas lerni unu de la alia, ke ambaŭ ne povas tute sufiĉi al si mem kaj, sekve, ke konvenas, ke ili interrilatu sur bazo el justo kaj egalrajteco.

Nun la ĉina popolo ne plu sentas malŝaton pro la okcidenta tekniko. Imite al la japanoj, la ĉinoj pli kaj pli tendencas industriigi sian landon. Kaj certe venos la tago, kiam eĉ la plej stulta el la blankhaŭtuloj ekkomprenos, ke la ĉinoj ne estas rase malsuperaj.

Sed eble tio ne estas la plej menciinda parto el la artikolo de S-ino Ĉang. Vere citindaj ŝajnas al mi ŝiaj rimarkoj

jenaj :

"Dum la lastaj monatoj, la ĉina popolo kun nekredemo kaj mirego eksciis kiel okcidentaj armeoj kapitulacas, laŭdire tial ke tre superas la japana potenco. Por ni tia klarigo estas nekomprenebla... Jam de kvin jaroj ne okazis unu sola fojo, ke ĉinaj soldatoj kapitulacis antaŭ la malamiko. Male, en multaj okazoj la oficiroj kaj soldatoj batalis ĝis la lasta momento, kvankam ili sciis, ke helpo ne venos kaj ke ilin trafos la morto. Se iu proponus kapitulaci, tiu estus rigardata kun malestimego. Multaj militestroj sin mortigis, ĉe la konstato, ke malvenko estas neevitebla kaj ke, por konservi la vivon, ili devus kapitulaci. Ili preferis morton ol malhonoron...

...Por ĉina soldato, la rezisto ĝis la lasta kartoĉo kaj ĝis la lasta viro ne estas nur bela figuro retorika..."

Sufiĉe mi citis, por ke ĉiu leganto povu kompreni la gravegan signifon de la diroj de S-ino Ĉang. Almenaŭ por mi estas tute klare, ke ili signas malestimon por la okcidentanoj, kiuj ĝis nun povis sin trudi en Oriento, ne pro tio, ke ili estas pli bravaj ol la orientanoj, sed nur dank'al pli perfektaj kaj pli multnombraj armiloj.

Mi jam diris, ke la rolo de l' blanka raso pli kaj pli tendencos malgraviĝi. Kiam mi skribis tion, Hong-Kong, Singapuro, Birmanio, Filipino, Indonezio ktp. estis ankoraŭ regataj de blankuloj. Sed la japanoj mem sukcesis ilin forpeli. Venos certe la tago, kiam la ĉinoj ankaŭ kapablos, kiel la japanoj, produkti perfektajn armilojn. Kaj la estonta alianciĝo, en ia aŭ alia formo, de Ĉinio kaj Japanio ne estas eksterdiplomatia eventualo. Por konvinkiĝi pri tio, sufiĉas memori, ke en 1902 diplomatoj de lia Reĝa Moŝto de Grand-Britio, Imperiestro de Hindio, kune kun kolegoj de la Dia Moŝto Surtera, la laŭdira reganto super la Lando de l' Sunleviĝo, subskribis aliancan kontrakton.

Ĉu do neniam la proletoj povos kompreni, ke ili estas nur peonoj en la manoj de diplomatoj, kiuj kvazaŭ ŝakludas sur la internacia kampo ? Ĉiu informita persono almenaŭ tre bone scias, ke la majstro de ĉiuj tiaj filudistoj estas Makiaveli.

La artikolo de S-ino Ĉang estas saturita per iu apenaŭ vualita malestimego por la blankhaŭtuloj, kiuj dum longa tempo malbontraktis ŝian landon. Certe ŝi ne forgesis, ke iam oni povis, ekzemple, legi ĉe la enirejo de parko en Ŝanghai jenan surskribon : **La enirejo estas malpermes-**

ata al hundoj kaj ĉinoj.

Esperinde - ĉu espereble ? - iam la blankuloj ekkomprenos, ke la moralinstruo de Konfucio kaj Budao neniel mal-superas tiun de Kristo. Persone mi pensas, ke ĝi male estas kelkrilate supera. Sed estus eraro konkludi, ke la edzo de S-ino Ĉang, la nuna reganto super la "libera Ĉinio", estas malpli lerta makiavelisto ol siaj okcidentaj kolegoj : li ja nun sukcesas kredigi, ke li batalas por la demokratio, kvankam en 1927 li murdigis amase komunistojn kaj revoluciuulojn. Tiam la bolŝevista gazetaro nomis lin krimulo, turmentisto, fiulo ktp.

Feliĉaj estas la homoj, kiuj ne havas bonan memororganon !...

E. L. (14-5-1942)

(Ĉi tiu artikolo verkita por "Satana Bulteno" estis retenita de la usona cenzuro ĝis la militfino. Ĝi aperis en "La Kosmopolito" de aprilo 1946)

LETERO DE F. AZORIN KAJ RESPONDO DE E. LANTI

Meksiko, 1-11-1942

**Komentoj je kvazaŭ aksiomoj de Lanty
de lia "Malsamidea Samcelano" F. Azorin.**

Mi kunsentas kun la plimulto de viaj aksiomoj (?); sed vi petas rimarkojn kaj, por vin pruvi kiel atente mi legis ilin, jen iaj :

Al 3-a - Mi volus koni kia diferenco estas ĉe vi inter la vortoj Nacio kaj Ŝtato. Por mi la Nacioj = naciujoj aŭ naskiĝuloj estas tiel naturaj entoj kiel nigra raso, vegetala regno, kc. Neniu el ili havas limojn matematike, absolute difinitaj, sed ĉiu komprenas kio estas hispano, franco aŭ negro aŭ planto. Ŝtato, kontraŭe, estas artefarita, historia kreitaĵo. Kontraŭ la Nacioj mi ne estas, ĉar mi ne aspiras unuformigi la homaron ; nur mi subtenus naciojn kaj naci-anojn sub ĝenerala planeda ordo. Rilate al Ŝtato mi opinias, ke ĝi estis grava homara progresilo, hodiaŭ superota per Konfederacio.

Al 4-a - Vi defendas la "Teknokratio", ideo jam sufiĉe diskutita, eksperimentata kaj reĵetita diversloke. Teknikuloj estas kompetentaj en siaj teknikoj, sed la regokapableco estas alia tekniko speciala. La regantoj de grandaj entreprenoj apartenas ordinaro al neniu el la fakoj organizitaj de ili ; la usonaj "reĝoj" de la ŝtalo, de la fervojoj, Ford, k.c.

ne estas fandistoj, nek konduktoroj, nek ŝoforoj. Kial la regantoj de plej grandaj kaj delikataj entreprenoj kiel la urboadministrado, la ŝtata regado devus esti aliaj ?

Al 8-a - Mi ne kunsentas kun vi, ke la Arto estu konsiderata kiel bagatelo, kaprico aŭ distro por pasigi la tempon post la deviga, utila laboro. Arto estas laboro inspirita per la beleco, kaj idealo estas ke ĉia laboro atingus artan kvaliton. Laŭ vi murblankigisto estus utila laboristo, sed se li artisme freskopentras saman muron, jam ne ; ĵurnalisto, redaktoro aŭ kronikisto - certe necesaj oficoj - estos deklarataj utilaj civitanoj, sed kiam ili literaturos iomete aŭ fantazios ĝis la verkado poezia, tiam senutilas ; eble vi konsentus la rutinajn muzikistojn, kiuj edukos senton kaj animon de infanoj ĉe lernejoj, kiuj mildigos la vivon de plenaĝuloj, dum libertempaj horoj ĉe ĝardenoj aŭ parkoj, kiuj en radiaj sendstacioj ludos por distri familiajn enuojn, sed la komponistoj devos esti subestimataj ; la Arkitekto devos esti anstataŭita de la Inĝeniero ? Certe vi ne pensas tiel ; vi ne volis diri tion.

Fine, ĉar miaj kritikoj longiĝas en tiu sama 8-a paraĝrafo, vi aldonas : Por mondmastrumado... "formiĝu iu malplimulto da homoj plejkonsciaj"... kaj tiuj "anticipuloj povos dinamike efiki sur la statikan plimulton kaj tio ebligos starigon de racia socisistemo". Tio estas, amiko Lanty, la malnova doktrino nomita despotismo ilustrita aŭ regado de la malplimulto selektaj, nedaŭra modo dum pasintaj jarcentoj !

Mi ne dubas, ke klarigaj interparoloj alproksimigos niajn vidpunktojn, ĉar vi estas bonintenca, progresema, homareca persono... dume restas altekonsidere via **F. Azorin.**

*

Meksiko, 5-11-1942

Al F. Azorin, Meksiko

Altestimata Samideano, kelkrilate malsamidea, sed certe samcela,

Bv. ne kredi, ke mi nun emas ŝerci per tiu komenco iom stranga. Mi tiele nur celas tuj altiri vian atenton al tio, ke por povi reale interkompreniĝi, necesas nepre havi saman komprenon pri la vortoj uzataj. Kaj tio estas malfacila, tial ke ne ĉiuj havas ĉiam la saman signifon. Iu aŭtoritata lingvisto eĉ diris : "... vorto neniam havas tute la saman

signifon por du malsamaj personoj, nek por la sama persono en du malsamaj momentoj".

La fakto, ke mi aldonis la kvalifon "kvazaŭaj" al miaj **aksiomoj**, estas pruvo, ke mi bone konscias, ke ili ne povas esti tiaj por ĉiu ajn. Mi ja scias, ke aksiomo estas "vero evidenta per si mem", kaj miaj asertoj estas tiaj eble nur por mi sola. Sed kiu povus pruvi, ekzemple, ke la matematika aksiomo : "du kvantoj egalaj je tria kvanto egalas inter si", estas "evidenta vero" por ĉiu homo ? Ekzistas ankoraŭ sovaĝuloj, kiuj apenaŭ povas kalkuli ĝis dek ! Kaj inter kleruloj la abstraktokapablo tre varias : kio estas evidenta por Ejnstejn, tio estas tia nun por proksimume 50 homoj en la mondo.

Cetere, en "La Laborista Esperantismo", pĝ. 22, mi jam menciis la opinion de l' matematikisto Puenkare, kiu diris, ke la geometriaj aksiomoj estas nur oportunaĵoj, t.e., ke oni ne devas ilin konsideri kiel absolutajn verojn...

Nu, sufiĉas, ke vi sciu, ke miaj asertoj pri konstruado de racia socio estas **por mi** aksiomecaj.

Kaj nun mi respondu vian demandon pri "Nacio kaj Ŝtato" Mi mem ne faras diferencon inter la du terminoj. Sed mi scias, ekzemple, ke Prudon vidis en Francio 12 naciecojn. Kaj en la serio da artikoletoj, kiuj aperis en **Renovigo**, mi menciis la opinion de profesoro Angel M. Korzo, kiu vidas en Meksikio 80 naciecojn. Se vi havas tempon kaj emon, vi bonvolu legi, aŭ relegi, tiun verkaĵeton kaj pli facile vi komprenos, kion mi konsideras aksioma.

Vere mirigas min via aserto, ke ĉiu ajn komprenas pri kio temas, kiam oni diras la vortojn "hispano, franco, negro aŭ planto". Ĉu, ekz-e, ĉiu vasko, ĉiu kataluno konsentas esti nomata "hispano" ? Antaŭ ĉi tiu milito, ekzistis en Francio relative forta movado por la sendependiĝo de Bretonio. Aperis tiucele 7 gazetoj en bretona lingvo. Kaj certe tiuj bretonoj ne volas esti nomataj "francoj".

Etimologie, nacio ja rilatas al naskiĝejo, kiel patrio, al la loko, kie vivis kaj entombiĝis la gepatroj. Nu, ĉe mia klaso, en Paris, dufoje mi havis po unu negra lernanto. Ambaŭ **naskiĝis** en Paris kaj tamen ne estis "franco", tial ke liaj gepatroj ne klopodis por akiri la francan civitanecon. Sekve !...

Mi ne faras diferencon inter ŝtato kaj nacio, tial ke la Historio instruas, ke estas la ŝtatoj mem, kiuj, dum la daŭro de jarcentoj, kreis la nunajn naciojn. Estus eĉ nemalfacile

starigi tezon, laŭ kiu ne ekzistas **esenca** diferenco inter **patrio** kaj **partio**. Kaj en la okazoj, kiujn vi mem travivis en Hispanio, oni povus kolekti faktajn argumentojn apoge al tia tezo...

Miaopinie, la naciismo, same kiel la rasismo, estas nur demagogia agitrimedo lerte uzata de regaviduloj. Ĉiu tiuulo preferus esti prezidanto super unumiliona popolo mizera, ol duaranga civitano en centmilionhoma regno, kie ne estus mizeruloj. Kaj estus vera miraklo, se la ambasadoroj de, ekz-e, Hondura, Guatemala, Nikaragva, Salvador, Paragvaj k.s. nacietoj konvertiĝus al la sennaciismo. Pravas la popoldiro, ke **ĉiu ajn preferus esti kapo de muso ol vosto de leono**. Ĉiu ajn naciista agitado fakte ne havas alian celon ol doni regpostenon al iuj politikuloj. Kaj la naiva popolo facile lasas sin trompi de laŭtvoĉaj demagogoj. La registoj de la ĉifonulriĉa Ĉilio eĉ sukcesis atingi, ke iliaj regatoj fieras pri sia mizero. Ĉiujare ja okazas tie "Fiesta del Roto Chileno" (Festo de la Ĉifonulo Ĉila). Tiam oni kanonpafas, kisas la nacian standardon, bruigas la sonorilegojn, ktp. En Meksikio oni povas fari similajn konstatojn.

Mi opinias, ke la marksismo eraras en tio, ke ĝi preten- das klarigi ĉion per la ekonomio. Laŭ tio, kion mi povis observi kaj noti, mi emas konkludi, ke la ekonomio ne estas faktoro en la socia vivo sed nur **kondiĉo**, kiun utiligas regaviduloj. La reg-, potencavido ĉiam estis ĝis nun la decidiga **faktoro** en la historiaj cirkonstancoj. Nu, ni konsideru, ke dum la lastaj 150 jaroj proksimume la vivkondiĉoj pli aliĝis ol dum la tri aŭ kvar mil jaroj antaŭaj. Kaj tia procezo ne haltos ; male, ĝi tre verŝajne pli akceliĝos. Krome, ni ne malatentu la fakton, ke ĝenerale la scienculoj, la inventemuloj ne estas reg- sed **sciavidaj**. Serĉi, observi, eksperimenti estas ĉe ili pasio. Tiajn homojn mi nomas teknikuloj, kontraste al la regaviduloj aŭ politikistoj.

Tamen, inter ĉi tiuj lastaj ekzistas kelkaj pri kiuj oni povus iel diri, ke ili estas teknikuloj en la ...agita fako (la vorton **agiti** mi uzas laŭ la 3-a difino en P.V.). Certe Musolini kaj Hitler estas majstroj en tiu demagogia arto. Cetere, ili povis lerni de la bolŝevistoj. Kaj Lenin mem ŝajne lernis de la jezuitoj, ĉar li rekomendis la ĉiarimedekon. La rezultojn de tia "tekniko" ni nun vidas...

Tion mi diris, por emfazi la neceson havi tute saman komprenon pri la uzataj vortoj. Se mi sukcesis komprenigi al vi la sencion, laŭ kiu mi uzis la vorton "teknikuloj" en

miaj "aksiomoj", eble vi konsentos, ke ne estas tute malsaĝe deziri, ke tiaj homoj anstataŭ la politikistojn en la tasko organizi kaj gvidi la ekonomian vivon. Kaj ĉu ne konvenas esperi, ke venos tago, kiam la popolo mem komprenos, ke ĝia bonstato dependas ĉefe de **racia, bonorda mastrumado super la naturaj riĉaĵoj de nia planedo** ? Se tiu tago alvenus, tiam la ĝisnuna rolo de la politikistoj estus finludita. Anticipe mi vidas ilin, kiel nun oni ĝenerale prezentas al si la sorĉistojn kaj antaŭdiristojn de l' faraona epoko.

Se jam mi ne estus konvinkita pri la rolo, kiun devus ludi teknikuloj, min certe impresus la fakto, kiun, antaŭ tri tagoj, menciis G.A. Palma en "El Universal Grafico". Liadire, en Germanio, Britio, Francio kaj Usono estis antaŭ ĉi tiu milito po 8 aŭ 10 teknikuloj por 100 loĝantoj, dum en Meksikio estas nur 1. Sed ĉi tie pli ol ie ajn alie, mi kredas, svarmas politikistoj ; kaj pri la vivnivelo de l'popolo mi ne bezonas raporti al vi...

Tamen vi ne kredu, ke mi apologias la teknokration. Teknikulo ja povas ankaŭ politikumaĉi, simile, kiel ekzistis - kaj verŝajne ankoraŭ ekzistas - liberpensaj pastroj, kiuj tamen predikis elokvente religiajn dogmojn al la popolo. Mi celas regadon de la **...racikratio**. Supozeble vi komprenas la signifon, kiun mi donas al tiu termino, netrovebla en P.V.

En la antikva Egiptio, teknikistoj konstruis piramidojn kaj mumiigis kadavrojn. Kaj nun en Meksikio, ekz-e, la "panteones" estas teknike bone prizorgataj, dum miloj kaj miloj da homoj estas senhejmaj. Kaj post ĉi tiu milito, kiu certe ne estos la lasta, la teknikistoj pri konstruado de maŭzoleoj por la "herooj" falintaj sur batalkampoj havos multe da laboro.

Lastatempe, mi vidis bildon pri marmora konstruo, kiu superstaras kaj protektas la dometaĉon, kie, en Gori, naskiĝis Stalin. Tio ankaŭ estas verko de teknikistoj, sed havas **nenion komunan kun racia mastrumado socia**. Miakomprene, ĝi esprimiĝas per miaj "aksiomoj" ; kaj ŝajnas al mi facile pruveble, ke per ilia aplikado la mondo ne havus la funebran, dolorigan aspekton, kiun ĝi havas nun.

Tial ke mi parolis pri "universala aparato ordiga kaj kontrola, kiun volonte mi nomus Polico..." vi povis facile dedukti, ke mia tezo ne estas anarkisma. Tamen, ĝis 1914, mi estis anarkista kredulo. Sed la sinteno de Kropotkin, Grav kaj aliaj aŭtoritataj teoriuloj anarkistaj, rilate al la tiama milito (kiu jam devis esti la lasta) instigis min

pensi per mia propra cerbo. Kaj tiam mi komprenis, ke se fakte la Ŝtato estus la kaŭzo de ĉio malbona en la socio, tiam ne eblas klarigi, kial ĝi estiĝis, ĉar la homo ja ekzistis antaŭ la Ŝtato. Sed senŝtata socio restas por mi sopirinda, alcelenda... idealo. Vi do eraras, supozante, ke mi celas despotisman regadon de ia malplimulto da teknikuloj. Kaj se vi memoras la Statuton de SAT, kiun mi mem redaktis, certe ne venus tia penso pri mi. Por ke nia Asocio estu "demokrate" (mi metas la vorton inter citilojn, tial ke necesas, ke mi klarigu mian komprenon pri ĝi. Nur mi diru nun, ke la demokratio, kiel ĝi ekzistas en Meksikio, ekz-e, ŝajnas al mi malsprita ŝerco, groteska farso, ĉar pli ol duono de l' popolo estas analfabeta); por ke SAT estu "demokrate" gvidata, mi rediras, la kongresoj estis nur propon- kaj ne decidrajtaj. Okazis poste referendumo, kiun povis partopreni la tuta anaro. Samideano! favoru min, pensante, ke ni ne diskutas antaŭ publiko, kiu voĉdone povas decidi pri mia aŭ via vidpunkto. La teknikulo, t.e. la arkitekto, superregu la politikiston dum nia diskutado.

Vi certe eraras, dirante, ke la regsistemo, kiun mi rekomendas, estis "nedaŭra modo dum pasintaj jarcentoj". Cetere, neniam ekzistis mondregado **unueca**, kaj, miaopinie, ĝi estas nepre necesa, por certigi mondpacon. Plie, mi konfesas, ke eĉ nun la malvolviĝo de la tekniko ne ankoraŭ atingis la gradon necesan de aplikado, por ke povu funkcii mondregno. Lastatempe oni inaŭguris la "internacian" ponton de Suŝiate, sed malgraŭ tio ne ankoraŭ ekzistas fervojo, kiu kontaktigus Njujorkon kaj Buenosaireson aŭ Riodeĵaneiron. Sed oni ne povas dubi, ke ne forpasos multaj jardekoj ĝis estos finkonstruitaj tiuj fervojoj. Antaŭ kelkaj tagoj mi legis, ke la japanoj komencis konstrui kanalon sub la maro inter sia lando kaj Koreio... Kaj estus superflue emfazi la rolon, kiun, post ĉi tiu milito, ludos la aviado...

Mi do anticipas la tagon, kiam mondregno estos **objektive** ebla; sed tiam malebligos ĝin la fakto, ke la menso de la homoj estas naciece saturita. Tiam la mondo estos en simila - mi ne diras: sama - stato kaosa, kiel Hindio, kiam vivis Budao, kaj Ĉinio en la tempo de Konfuco. Sed nunepoke mistikecaj rimedoj ne taŭgas, por eliri el la kaoso. Mi opinias, ke nur la Racio povas doni la solvon de l' problemo. La teknikon, la sciencon generis la racio. Kaj tial la raciuloj devas anstataŭi la mistikulojn kaj politikistojn en la ordigo de la socia vivo.

Ju pli mi observas la agadon de la Meksikaj politikistoj kaj laboristaj gvidistoj, des pli mi konvinkigâs, ke tiauloj faras absolute nenion efektive utilan. Kaj ĉiam viva restas en mia memoro la naiva entuziasmo de francaj laboristoj, kiuj kredis, ke en Francio oni baldaŭ ekkonstruos socialismon, tial ke Blum fariĝis ĉefministro. Eĉ en "Sennaciulo" esprimiĝis tiu kredo per la plumo de K-do Kaŝon (Cachon, bona homo, tipografisto). Kaj mi mem forkuris el Paris kun la tre forta antaŭento, ke tia revo dronos en sango, post netre longa tempo. Sed mia skeptiko igis min nesimpatia al Kaŝon kaj liaj samkreduloj.

Se mi sukcesis iomete komprenigi min, eble vi konsentos, ke ne ĝustas via opinio, ke la de mi rekomendita malplimulto da "dinamikuloj" povus regi nur despote. Mi male hipotezas, ke, en la kriza, kaosa tempo antaŭvidebla, la granda plimulto da homoj akceptus volonte la raciajn proponojn, kiujn farus teknikuloj, por eliri el la kaoso. Kaj se tiam ekzistus relative forta organizo **sennacieca** el simpluloj, kia mi, kiuj estus jam akirintaj **senton de mondcivitaneco** aŭ **planeda patriotismo**, tio tre helpus la efektivigon de racia plano...

Mi diris sufiĉe por ke vi povu kompreni, ke esp-o ne estas por mi bagatela, flanka afero, sed nepre necesa ilo, kiun devas **uzadi** la homoj, kiuj sincere deziras iri laŭcelan vojon al mondpaco. Kaj krome, vi ankaŭ komprenos, kiom pezas sur mian animon mia ekziliteco el... Esperantio. Mi ja tute ne sopiras al Francio.

Rilate vian diron, por pravigi la ekziston de nacioj, nome ke vi ne "aspiras uniformigi la homaron", mi povas sincere konfesi mian propran ŝaton por varieco. Tial mi diris, ke la universalisma edukado ne celus unutipigecon... Tamen mi ne ŝanceliĝos, por deklari, ke mi preferus unutipan mondon pacan ol la nunan, kies varieco estas vere tro makulita per sango. Sed mi opinias, ke la malapero de nacioj, kiel suverenaj entoj, ne samaspektigus la mondon. Montoj, ebenaĵoj, maroj, klimatoj ktp daŭre ekzistos kaj rezultigos variecon en la vivmaniero. Pruve, mi nur menciu la kontrol-eblan fakton, ke la ekzisto de nacioj ne formalaperigis la provincecojn. Kaj mi antaŭvidas grandan variecon individuan, tial ke ĉiuj homoj havus la eblon malvolvi ĉiujn siajn latentajn kapablojn.

Dume oni povas nun observi ĉie en la mondo usonecan uniformiĝemon, kiu vere naŭzas min. Eĉ en Japanio mi ĉagrene povis konstati la ekziston de kelkaj "coffee-bar"-oj.

Kaj preskaŭ ĉiujn filmojn el Holivud mi trovas vulgaraj ; ili signas al mi civilizitan sed ne kulturitan popolon. Kaj tio pensigas min pri viaj rimarkigoj rilate Arton.

Mi konsentas al via difino pri tiu homa kreado kaj tute ne konsideras ĝin "bagatelo", "kapricio". En la socio, kiun mi revas, ĝi kredeble malvolviĝus ĝis atingi, ke homoj volus eĉ arte morti. Tiucele konstruiĝus eŭtanaziaj palacoj, kiuj, esperinde, malaperigus la funebrajn tombejojn, kie nun oni prizorgas, dorlotas putrantan karnon. La vorto **arto** ankaŭ ne havas tute precizan sencon. Ĝin eble mi uzis netrafe. Nun mi emas anstataŭi ĝin per **lukso**, aŭ serĉi alian formon, por esprimi mian penson.

Klarigcele, mi do diru, ke ŝajnas al mi krime elspezi energion kaj materialon por luksaĵoj, kiam necesajoj mankas al grandega nombro da homoj. Ekz-e, kiam ĉi tie mi promenas ĉirkaŭ la **Palaco de Belartoj**, ĉiam venas al mi la amara penso pri manko de lernejoj por preskaŭ 4 milionoj da meksikaj infanoj, kaj pri la mizera stato de multaj el la ekzistantaj ; mi pensas pri la ŝupurigistoj, ŝarĝportistoj, ĵurnalvendistoj kaj aliaj ĉifonuloj, kiujn oni renkontas preskaŭ ĉiupaŝe. Kaj memorante pri la diro de mi ne plu scias kiu verkisto, ke la gotikaj katedraloj akiris animon laŭ pasado de jarcentoj, tiam mi emas kredi, ke la marmora konstruo, kiu staras apud "Alameda", ne bezonis tiom longan tempon, por ankaŭ akiri animon : ĝi ja hontas stari en la ĉifonulriĉa Meksikio, kaj tial emas pli kaj pli profundiĝi en la teron, por sin kaŝi(1). Sed la meksikaj politikistoj havas almenaŭ motivon por fieri pri la lando, kiu konstruigis tiun artaĵon, laŭ planoj de ...italo, se mi ne eraras.

Altestimata Samideano ! espereble mi diris sufiĉe, por ke nun ne plu estu miskompreno inter ni. Kaj vi ne forgesu noti, ke mi ne havas la kredon, ke miaj asertoj povas efiki aksiome sur iu ajn. Vi nur komprenu, ke ili estas por mi kvazaŭ aksiomoj, sekve de longa cerbumado pri la demando. Kaj la fakto, ke mi respondas tiom longe al via letero, estu pruvo, ke mi dankas vin sincere pro viaj kritikoj. Supozeble, vi divenis, ke instigis min verki miajn "aksiomojn" la konatiĝo kun via propra plano pri la temo, aperinta en **Renovigo**. Verkema mi ja ne estas kaj ĉiam necesas instigo,

(1) La arkitekto ne sufiĉe atentis la fakton, ke en Meksiko la subgrundo estas mola : La Palaco jam enprofundiĝis je pli ol 1 metro kaj estas preskaŭ miraklo, ke ĝi ne forfalis.

por ke mi surpaperigu pensojn, kiuj tamen ofte kvazaŭ sieĝas mian cerbon...

Eble utilas aldiri, ke mi tute ne scias, ĉu la Homaro nepre evoluas al stato de daŭra paco. Oni eĉ povus facile argumenti, ke la homa gento malaperos pro nekapablo sin adapti al kondiĉoj, kiujn ĝi mem kreis. Temperamente mi estas pesimisto kaj nemalofte miras, kiam io bonsukcesas. Se mi penadas agadi laŭ racia maniero, estas ĉefe por akiri la agrablan senton intiman, ke almenaŭ mi persone ne havas respondecon en la frenezajoj de nia multnacia mondo...

Vi bonvolu indulgi min, se tede efikis sur vin la legado de ĉi tiu sendube tro longa skribo. Dume mi restas homece t.e. sennaciece, kaj servoprete via **E. Lanti.**

ĈU LINGVUMI ?...

Eble jes... En nia gloriĉa epoko ja ne eblas senĝene priparoli socipolitikajn demandojn. Tial iu el miaj korespondantoj konsilis, ke mi lingvumu.

Sed lingvisto ne estas mi, kaj eĉ havas nekonfesindan nekapablon pri lingvolernado. Ĉu sekve konvenas, ke mi sekvu la konsilon ? Post ioma ŝanceliĝo, mi tute liberigis je tiu skrupuleto, pensante, ke aŭtoritataj lingvistoj plej ridinde argumentadis pri esp-o. Ili ja demonstris, ke artefarita lingvo ne estas vivkapabla kaj iel similas al retorte farita estulo. Tamen ĉiuj Samideanoj scias laŭsperte, ke esp-o fariĝis viva lingvo. Eĉ kelkaj lingvistoj hereze konfesis tion.

Ne celante teorumi pedante, mi do anekdotos kelkajn el miaj prilingvaj spertoj.

Ĉu esp-o estas belsona ? iafoje oni demandas nin. Antaŭ multaj jaroj, mi mem estus tre embarasata, por respondi sincere tiun demandon. En la komenco de mia esp-ista vivo ja sieĝis min naŭza sento, kiam mi aŭdis la sonon **ĉu**. Klarigcele mi diru, ke en la regiono, kie mi naskiĝis kaj vivis ĝis mia dek oka jaro, la kamparanoj diras : **ĉu!... ĉu!...** kiam ili forpelas porkojn. Tial, komence, esp-o ŝajnis al mi nelerninda lingvaĉo porkpensiga. Kaj tiam, por daŭrigi la lernadon, necesis, ke mia racio forte bremsu mian malsimpation al la **ĉu**-a Zamenhofaĵo.

Kelkaj jaroj forpasis, dum kiuj mi ne tute sukcesis liberiĝi je mia malesperantemo. Nu, en 1921, mi havis la

okazon, en Dresden (Germanio), konatigi kun juna fraŭlino, kiu preskaŭ manie uzadis la konjunkcion **ĉu**. Kiam, ekz-e, mi diris : "Estas al mi tre agrable promeni kun vi...", tiam ŝi respondis : "Ĉu...?" Kaj tiel same ĉe la fino de multaj el miaj paroloj.

Unuafoje mi ricevis la impreson, ke ŝi volas forpeli min, kiel porkon. Sed, rigardante en ŝiajn okulojn, mi tuj konvinkigis pri mia eraro. Baldaŭ mi ne plu pensis pri porkoj, kiam mi aŭdis : **ĉu?** el la buŝo de la aminda Dresdenanino blukula. Kaj dank'al ŝi esp-o ĉesis esti por mi porkpensiga...

Dek naŭ jaroj forpasis kaj mi fariĝis ĝismedola esp-isto, kiu kvazaŭ **sentas** la signifon de **aĉ**. Nu, mia migr-emo puŝis min en hispanlingvajn landojn, kaj mi do havis la okazon aŭdi la vortojn "muchacho" (muĉaĉo, knabo) kaj "muchacha" (muĉaĉa, knabino). Tial, komence, mi pensis, ke la lingvo de Cervantes estas malbelsona, vere aĉa kaj nelerninda. Sed forpasis preskaŭ kvin jaroj, de tiam mi ĉiutage aŭdas la vortojn "muchacho" kaj "muchacha" kaj mi devas konfesi, ke ili ne plu tiklas malagrabla mian aŭd-organon.

El tiuj kaj similaj konstatoj mi alvenis al la konkludo, ke bel- aŭ malbelsoneco de lingvo estas afero pure subjek-tiva, kiu, por la plimulto, varias laŭ latitudoj.

Por miaj oreloj, la plej malbelsona lingvo, el ĉiuj, kiujn mi aŭdis ĝis nun, estas la angla. Kiam mi aŭdas paroli angle, tiam mi ricevas la impreson de siblado kaj kraĉado. Sed mi neniel dubas, ke se mi naskiĝus kaj edukiĝus en London, la lingvo, kiun parolas lia reĝa moŝto de Britio, imperiestro de Hindio ktp., estus por miaj oreloj la plej melodia el ĉiuj kaj nepre indas esti trudata al la tuta mondo...

Nacisente estas saturita nia menso. Kaj por pravigi mian aserton, mi ankoraŭ anekdotos, kion foje mi spertis inter anglolingvaj samideanoj el la suda hemisfero. Neniam ili diris : "Kiel vi fartas?" sed ĉiam : "Kiel vi sanas?". Kaj la kaŭzon de tio mi komprenis, kiam mi eksciis, ke en la angla lingvo **to fart** signifas **furzi**. Sed tiuj samaj malfartemuloj ne hontis diri al mi, ekz-e : "Ĉu mi povas **peti**...?" tial ke ili ne sciis, ke por franclingvano tiu vorto samimpresas, kiel farti ĉe anglo. En la franca lingvo "péter = to fart".

Simile, la japanaj samideanoj ne emas diri : **dankon!** tial ke japane **dan** = viro kaj **kon** = radiko, kio signifas : **peniso**. Ili do preferas diri : "Vi estu dankata" aŭ "Mi dankas vin".

Pri ĉiuj aliaj lingvoj oni povas fari similajn rimarkojn. Tial, konklude, mi diros : ni ĉial, ĉiam, ĉie, ĉiel penadu, por liberigi nin je nacia influo kaj atingi, ke en nia cerbo superregu la sennacieca racio. Tiam la demando pri bel-aŭ malbelsoneco de lingvo fariĝos ekstertema.

E. Lanti (24-2-1944)

LA SINSUGESTO FARAS "MIRAKLOJN"

Konsciulo kaj senkonsciulo

En ĉiu homo ekzistas **du individuoj**, absolute diferencaj unu de la alia. Ambaŭ estas inteligentaj ; sed dum unu estas konscia, la alia estas senkonscia. Pro tio la ekzisto de ĉi tiu lasta estas ĝenerale neperceptata.

Kaj tamen tiu ekzisto estas facile konstatebla, se oni nur penas ekzameni iujn fenomenojn kaj pri ili pripensi dum kelkaj momentoj.

Ekzemple, ĉiu aŭdis pri somnambulismo, ĉiu scias, ke somnambulo ellitiĝas dum la nokto, **ne estante veka**, ke li eliras sian ĉambron vestita aŭ nuda, ke li malsupreniras ŝtuparojn, laŭiras koridorojn kaj ke, farinte iujn agojn aŭ plenuminte iun laboron, li revenas en sian ĉambron, reenlitiĝas, kaj la postan tagon miregas ĉe la konstato, ke finita estas la laboro, kiun la antaŭan tagon li lasis nefinita.

Tamen la somnambulo mem finis la laboron, kvankam li scias nenion pri tio. Kiu estas la forto, kiu impulsis lin? Nur la senkonscia, nur lia senkonscia individuo.

Se ni komparas la konscian estulon kun la senkonscia, ni konstatas, ke la konsciulo havas ne tute bonan memoron, dum la senkonsciulo, male, estas dotita je mirinda, senmanka memoro, kiu sen nia scio enregistras la plej malgravajn faktojn el nia ekzisto. Plie, ĝi estas kredema kaj akceptas, nerezonante, kion oni diras al ĝi. Kaj tial ke ĝi prizorgas la funkciadon de ĉiuj niaj organoj pere de la cerbo, okazas tio, kio povas ŝajni paradoksa, ke se ĝi kredas, ke tiu aŭ aliu organo bone aŭ malbone funkcias, ke ni spertas tian aŭ alian impreson, la koncerna organo, efektive, bone aŭ malbone funkcias, kaj ni spertas tian aŭ alian impreson.

Ne nur la senkonsciulo direktas la funkciojn de nia organismo, sed ĝi direktas ankaŭ la plenumadon de **ĉiuj niaj agoj, kiaj ajn ili estas.**

Estas ĝi, kiun ni nomas imago, kaj kiu, male je tio, kion oni ĝenerale kredas, **ĉiam** agigas, eĉ kaj **precipe** kon-

traù nia volo, kiam estas antagonismo inter la du fortoj.

Volo kaj Imago

Se ni serĉas en vortaro la signifon de l' vorto volo, ni trovas jenan difinon : "Kapablo uzi la spiritalajn fortojn, per kiuj efektiviĝas la agoj." Nu, nenio estas pli erara, kaj tiu volo, pri kiu ni fieras, ĉiam cedas antaù la imago. Ĝi estas **absoluta** regulo sen iu **escepto**.

Klarigcele mi mencias ekz-on. Jen kuŝas sur la tero dekmetre longa tabulo larĝa je dudek kvin centimetroj ; evidente ĉiu ajn povas laŭlonge paŝi sur ĝi, ne metante piedon ekster unu flanko. Nu, ni aliigu la kondiĉojn de la eksperimento, supozante, ke la ekstremajoj de tiu sama tabulo kuŝas sur muroj altaj kiel la turoj de katedralo. Tia-kondiĉe, kiu kapablus antaŭeniri eĉ unu metron sur tiu mallarĝa vojo ? Preskaŭ neniu, **malgraù ĉiuj volpenadoj** la provantoj baldaŭ ekstremus kaj falus teren. Kial do la tabulo estas sekura, kiam ĝi kuŝas sur la tero kaj faliga, kiam ĝi estas alta ? Tute simple, tial ke en la unua kazo oni **imagas**, ke estas facile paŝi sur la tabulo kaj en la dua kazo oni imagas, ke oni **ne povas**.

Rimarkinde estas, ke malgraù la volo antaŭeniri, se oni **imagas**, ke oni **ne povas**, tiam **absoluta** estas la senpoveco. Tamen ekzistas tegmentistoj, ĉarpentistoj, kiuj povas plenumi tian agon, tial ke ili akiris la kapablon imagi, ke ili povas.

La kapturniĝo ne havas alian kaŭzon ol la bildon pri nia falo, kiu aperas antaù niaj okuloj ; tiu bildo aliĝas en agon, **malgraù ĉiuj niaj volpenoj**.

Ĉiam la **imago** venkas la **volon**.

Sugesto kaj sinsugesto

Laù la jama dirito, ni povas similigi la imagon al torento, kiu fatale kuntrenas la kompatindulon, kiu falis en ĝin, malgraù lia volo atingi la bordon. Tiu torento ŝajnas neregebla ; tamen, se oni lerte agas, oni povas deturni ĝian fluon kaj konduki ĝin al fabriko, kie ĝia forto estos aliĝata en movadon, en varmon, en elektron.

Kiam oni estas konstatinta la grandegan forton de la senkonscia aù imaghava ulo, konsiderata kiel neobeigebla, temas kompreni, ke fakte oni tamen povas regi ĝin laŭ simila maniero, kiel rilate al torento.

Unue necesas zorge difini la signifon de l' vortoj **sugesto** kaj **sinsugesto**. La agon trudi ideon al la cerbo de alia

persono oni povas nomi sugesto. Ĉu tia ago reale ekzistas? Ne, ĝi ne ekzistas per si mem, sed nur en la **nepra** kondiĉo ĉe la submetito aliĝi en sinsugeston. Kaj tiun vorton ni difinos jene : "la akceptigo de ideo en si mem per si mem". Oni povas sugesti ion al iu, sed tio ne efikos, se lia senkonsciulo ne akceptas kaj asimilas la ideon kun la celo aliĝi ĝin en **sinsugeston**.

Uzo de la sinsugesto

Ni memoru, ke eblas obeigi la imagon, same kiel oni regas torenton aŭ dresas sovaĝan ĉevalon. Sufiĉas tiucele scii unue, ke tio eblas (preskaŭ neniu scias tion), kaj poste koni la rimedon. Nu! tiu rimedo estas tre simpla ; ĝi estas tiu, kiun, senvole, sence, laŭ maniero absolute senkonscia koncerne nin, ni utiligas ĉiun tagon, de kiam ni naskiĝis, sed kiun, bedaŭrinde por ni, ofte ni malbone utiligas kaj por nia plej granda malprofito. Tiu rimedo estas la **sinsugesto**.

Dum, kutime, oni sin sugestas senkonscie, sufiĉas sin sugesti konscie, kaj la procedo konsistas el ĉi tio : unue, bone pripensi per sia racio la aferojn, kiuj estos la objekto de la sinsugesto kaj, laŭ tio, ĉu ĝi (la racio) jesas aŭ neas, plurfoje ripeti pensante pri nenio alia : "Ĉi tio okazas aŭ ĉi tio forpasas ; ĉi tio okazas aŭ ne okazos, ktp., ktp.", kaj se la senkonsciulo akceptas tiun sugeston, se ĝi sin sugestas, la aferoj senmanke realiĝas.

La **sinsugesto** fakte ne estas alio ol hipnotismo, kiun oni povas difini jene : **Influo de la imago sur la moralan estulon** (aŭ mi-on) **kaj la fizikan estulon de l' homo**.

Multaj personoj estas malsanaj, nur pro tio, ke ili **imagas** esti tiaj. Se iuj personoj estas feliĉaj aŭ malfeliĉaj, estas pro tio, ke ili **imagas** esti tiaj : du personoj troviĝantaj tute en samaj kondiĉoj povas esti unu **tute feliĉa** kaj la alia **tute malfeliĉa**.

Sed, se nia **senkonsciulo** estas la fonto de multaj el niaj malsanoj, ĝi ankaŭ povas kuraci niajn moralajn kaj fizikajn malsanojn. Tiucele necesas izoliĝi, sidiĝi, fermi la okulojn, por eviti ĉiun distrecon, kaj dum kelkaj momentoj nur pensi : "tio estas malaperanta", "tio estas okazanta". Tamen nepre necesas atenti, ke la volo ne partoprenu en la praktikado de la sinsugesto ; ĉar, se ĝi ne akordiĝas kun la imago, se oni pensas : "mi volas, ke tiu aŭ aliu afero okazu", kaj ke la imago diras : "ci volas, sed tiel ne okazos", ne nur oni ne akiras, kion oni volas, sed eĉ la malon.

Temas eduki ne la volon sed la imagon. Kiam la volo kaj la imago konfliktas, ĉiam, **sen iu escepto**, la imago venkas. Sed kiam la volo kaj la imago akordas, tiam unu ne nur aldoniĝas al la alia sed multobliĝas.

Laŭ la dirito, ŝajnus, ke neniu devus iam ajn esti malsana. Tio estas vera. Ĉiu malsano, preskaŭ sen escepto, **povas cedi al la sinsugesto** ; ni ne diras **ĉiam cedas**, sed **povas cedi**, kio diferencas. Sed necesas lerni la praktikadon de la **sinsugesto konscia**, samkiel oni lernas legi aŭ skribi.

La sinsugesto estas ilo, kiun ni posedas ekde la naskiĝo kaj per kiu senkonscie ni ludas dum nia tuta vivo, samkiel suĉinfano kun amuzilo. Sed ĝi estas pli danĝera, kaj povas vundi, eĉ mortigi, kiam oni malprudente kaj senkonscie manipulas ĝin. Male, ĝi savas, per **konscia** uzado.

Kiel oni devas praktikadi la konscian sinsugeston

Ĉiun tagon ĉe la vekiĝo kaj ĉiun vesperon post la enlitiĝo, oni fermu la okulojn kaj, **ne provante fiksi sian atenton** je tio, kion oni diras, oni eldiru, sufiĉe laŭte por aŭdi siajn proprajn vortojn, jenan frazon : "**Tagon post tago, kaj ĉiurilate, mi fartas pli kaj pli bone**". Ĉar la vorto **ĉiurilate** ampleksas ĉion, estas senutile fari al si **apartajn** sugestojn. Tiun frazon oni ripetu dudek fojojn, helpante sin per ŝnureto garnita je dudek nodoj.

Tiu sinsugesto devas esti farata, kiel eble plej **simple, infanece, maŝine, sen la plej eta peno**. Unuvorte, la formulo devas esti ripetata litanimaniere. Oni tiele sukcesas **mekanike** penetrigi ĝin per la aŭdsento en la senkonsciulon, kaj, kiam ĝi estas penetrinta, tiam ĝi agas. **Dum sia tuta vivo oni apliku tiun metodon, kiu estas same malsanevitiga kiel kuraca**.

Plie, ĉiufoje, kiam, dum la tago aŭ dum la nokto, oni spertas fizikan aŭ moralan suferon, tuj **aserti** al si, ke oni forigos ĝin ; poste oni izoliĝu, fermu la okulojn, kaj, ŝovadante la manon sur la frunto, se temas pri io morala, aŭ sur la dolora parto, se temas pri io fizika, oni ripetu tre rapide la vortojn : "**Ĝi forpasas, forpasas, ktp., ktp.**", tiom longe, kiom necesas. Per iom da kutimiĝo oni sukcesas forigi la moralan aŭ fizikan suferon post 20 ĝis 25 sekundoj. Oni rekomencu ĉiufoje, kiam necesas.

(La praktikado de la sinsugesto ne povas en ĉiuj kazoj anstataŭi medicinan kuracadon, sed ĉiam ĝi estas valorega helpo).

Kiel agas la sinsugesto

Por bone kompreni la rolon de la sinsugesto, sufiĉas scii, ke la **senkonsciulo** estas la **granda direktoro de ĉiuj niaj funkcioj organaj**. Ni kredigu al ĝi, kiel jam dirite, ke tiu organo, kiu ne bone funkcias, devas bone funkcii, tuj ĝi transdonas la ordonon, kaj la koncerna organo, eme obeante, ĝia funkcio refariĝas normala, ĉu tuj, ĉu iom post iom.

Per ĉi tio oni povas klarigi laŭ tiel simpla kiel klara maniero, kiel per sugesto oni haltigas sangelfluojn, venkas mallakson, forigas fibromojn, kuracas paralizojn, tuberkulozajn vundojn, vejnoŝvelajn difektojn, ktp.

El "**La Maîtrise de Soi-Même par l'autosuggestion consciente**" de Emile Coué (La Sinregado per konscia sinsugesto, de Emilo Kue), kompiltradukis

E. Ŝoz-Maŝen

Ĉi tiu verko havis eksterordinaran sukceson. La lasta eldono el 1938 pliigis la nombron de ekz-roj ĝis 213 000. La plej granda parto el la 128-paĝa teksto konsistas el atestoj pri kuraciĝoj, kiuj pensigas pri mirakloj. Tamen estas notinde, ke la aŭtoro avertas, ke la sugesto kaj sinsugesto efikas nur rilate al aferoj raciaj. Sed ankaŭ neniam okazis, ke homo de kies kruron aŭ brakon oni fortranĉis reakiris tiun organon per "miraklo", kvankam, laŭdire, Dio estas ĉiopova kaj sekve povus plenumi tian taskon.

En la metodo rekomendita de profesoro Kue forestas ĉia signo je mistikeco ; ne intervenas Dio aŭ ia "Universala Mi" diigita de novspecaj kreduloj. Laŭ tute simpla maniero li instruas kiel utiligi forton, kiu estas en ni mem.

"Lernu kuraci vin, tion vi povas ; iun mi mem neniam kuracis. La kuraca rimedo estas en vi ; utiligu ĝin por via fizika kaj morala bono, voku ĝin kaj ĝi venos kaj kuracos vin, vi estos forta kaj feliĉa." Tion, ekz-e, diris Kue al iu paralizulino, kiu tuj ekstaris kaj poste marŝis. Plenumiĝis "miraklo".

En nia frenezaj- kaj krimriĉa epoko, estas utile memori, ke la sinsugesto povas kuraci, sed ankaŭ malsanigi. Oni do okaze povas utiligi ĝin por senigi sin je soldatkapablo.

Bedaŭrinde la instruoj de profesoro Kue estas senefikaj rilate al la bomboj, kiujn heroaj aviadistoj faligas sendistinge sur iun ajn. Tial ni ne konsideru la sinsugeston kiel universalan kuracilon.

E. Ŝ. M.

(pseŭdonimo de E. Lanti)

Amiko !

Hieraù mi ricevis vian letereton de la 20-a de Marto kaj ekz-on de "H-o". Mirigite mi konstatis, ke miaj ironiaĵoj ŝajnis al vi publikigindaj, kaj eĉ instigis vin plenigi la paĝojn de via revueto per pri- kaj Lantiaĵoj. Sed mi ne dubas, ke vi mem ironias, kiam vi kvalifas min "genia", kaj seriozas per la kvalifo "simplanima". Mi ja kredas, ke kelkriate mi estas tia. Kaj estas ankaŭ fakto, ke mi estas "eksploredema", sed ne ĉiam eksplodas, se antaŭe mi preparas min por fronti al eksplodinstigaj aferoj.

Nu, ĉu vi kredos, ke mi tute ne eksplodis, sed nur ridetis, ĉe la konstato, ke vi persistas rifuzi al mi la kvalifon **sennaciulo**, tial ke mi estas **devigata** havi nacian pasporton, **por povi transiri la limojn de nia**, ho ve! **multnacia mondo** ?

Kvankam mi ne esperas konvinki vin pri la realo de mia sennaciuleco, tamen mi nun ne povas deteni min demandi : ĉu la etiketo gluita sur botelo nepre pruvas, ke ĝia enhavo respondas la aĵon menciitan ? Botelo plena je akvo aŭ urino povus surhavi etiketon kun la vorto **ĉampano**. Mia franca pasporto simile mensogas pri mia franceco.

Mi ankaŭ menciis faktan, miaopinie tre signifan, kiu okazis, kiam mi estis en Ĉilio. Iun tagon, en Santiago, la katolika S-ano R. Garcia venis al mi tenante en mano ekz-on de ĵurnalo, en kiu troviĝis la informo, ke germanaj trupoj eniris Paris-on kaj defilis laŭ la avenuo de la Elizeaj Kampoj, por fine transsubiri la faman Triumfarkon. Nu, ĉe tiu ekscio mi sentis neniun indignon kaj nur ridetis. Ega estis la miro de la ĉila patrioto Garcia, "amanto de Francio", kiu havis funebran mienon. Kaj tiam li demandis min :

- Kial vi povas rideti ĉe la ekscio de tia novaĵo?

- Tial ke eble tio signifas, ke la militfino proksimiĝas, mi respondis. Kaj mi provis klarigi al li mian spiritostaton sennaciecan. Sed apenaŭ li aŭskultis kaj baldaŭ ekparolis pri alia afero...

Nu, forpasis kvar jaroj, dum kiuj, de tempo al tempo, mi korespondis kun tiu S-ano, kaj jen, antaŭ kelkaj tagoj, mi ricevis de li leteron, en kiu li diras, ke kvankam li restas konvinkita katoliko, li tamen nun simpatias al la sennacismo, tial ke fine li komprenis, ke la Homaro suferas kaj sangas pro la ekzisto de nacioj.

Mi ne rakontis tion al vi, por instigi vin imiti S-anon

Garcia. Tute ne gravas, ĉu plaĉas aŭ ne al vi trinki puran akvon, gustumante ĝin kiel ĉampanon, tial ke la botelo el kiu vi plenigis vian glason, surhavas etiketon kun tiu vorto diklitere presita...

Sed eble vi pravos, dirante, ke mi povas esti nur sennaci-
emulo. Mi ne pretendas esti sanktulo. Kaj, kiel vi sendube
scias, eĉ sanktuloj pekis. Mi konfesas al vi, ke jam de kel-
kaj monatoj mi spertas ian patriotismon eŭropan. Kaj se mi
ne timus kunŝovigi la brovojn de lia cenzura moŝto, mi
volonte priparolus longe tiun aferon. Almenaŭ mi diru, ke
iafoje mi sentas ian francecon ĉe la penso, ke en Francio
la negroj estas traktataj tute same kiel aliaj homoj...

Mi ja nun spertas eŭropan patriotismon, sed mi forte
emas kredi, ke se mi legus, ke Kioto, Nara k.a. japanaj
urboj, kiuj entenas artajn trezorojn, kaj kie mi havas ge-
amikojn, estas bombe detruitaj, kiel jam okazis en Eŭropo,
tiam mi tre verŝajne spertus la saman ĉagrenon kaj indignon.
Tial eble ne estas tute senbaza mia pretendo esti planeda
patrioto...

Ino kaj **ulo** havas komunan sencon ; ambaŭ ja signifas :
vivaj estaĵoj. Sekve, ilia kunesto ĉe sama radiko estas balas-
ta. Via ekz-o "lavido" havas neniun rilaton dum la demando.
Lavido analiziĝas **ido lava** kaj sekve havas neniun sencon.
Se oni nepre volas pravigi la kuneston de **ulin**, nu, konvenus
diri : fratulino, amatulino ktp. **Ulino** pensigas min pri
ambaŭseksa (hermafrodita) estaĵo.

Sed longe, tre longe oni povus skribi pri tio. Kaj ne mal-
ofte venis al mi la penso, ke estas domaĝe, ke Zamenhof
ne praktikadis dek jarojn pli sian lingvon antaŭ ol publikigi
ĝin.

Rilate esp-on jam delonge mi alprenis kiel regulon
iun diron de la tre konservativa akademiano Teofilo Kar
(Cart) nome : "En esp-o ĉio, kio estas klara, tio estas bona,
eĉ se ĝi ne estas tute gramatike korekta ; kaj ĉio, kio
estas gramatike korekta kaj ne klara, tio estas malbona".
Mi citas parkere kaj eble mia cito ne estas tute laŭlitera ;
sed mi ne perfidas la sencon. Nu, la vortoj **Sanktino** (ino
sankta), **Virgino** (ino virga) ks. estas same klaraj kiel **Sankt-
ulo** (ulo sankta), **Virgulo** (ulo virga) ks.

La uzo de **ulin** estas same balasta, kiel la uzo de **ec** ĉe
adjektivaj (do ecaj) radikoj. Kaj se vi havas tempon kaj
emon, vi povos konstati per la legado de la Biblio, ke
Zamenhof jen almetis, jen forlasis la sufikson **ec** ĉe adjek-
tivaj radikoj laŭ tute kaprica maniero.

Jam mi diris antaŭe, ke mi ne esperas vian konsenton al mia tezo pri sennaciismo ; sed eble vi tamen povos konfesi al vi mem, ne publike, ke vi malĝuste kvalifas ĝin "anarkia". Se vi bv. legi aŭ relegi, miajn **Postulatojn Sociologiajn**, en kiuj mi kondensis (tro, sed mi pensis pri la formato de **Reno**) mian koncepton pri racia organizado de la homaro, vi nepre komprenos, ke ĝi ne akordas kun la teorio de Eliseo Reclu (Reclus), Kropotkin k.a. eminentaj kleruloj, kiuj argumentis, ke ĉio malbona en la socio kuŝas en la aŭtoritato, en la ŝtato. Celi mondregnon ne signifas malakcepti aŭtoritaton, regadon.

Ĉar mi tenas kopion de letero, en kiu mi traktas iomete la demandon, mi sendas ĝin al vi, petante, ke vi ne ĵetu ĝin en rubujon, sed gardu por eventuala transdono al alia persono. Klarigcele, mi diru, ke antaŭ ol liveri mian manuskripton al Amaja, mi estis sendinta ĝin al F. Azorin, kiu publikigis en **Reno**, n-o 48, sian propran planon pri organizado de l' mondo. Tiu mia manuskripto tiam havis kiel titolon **Aksiomoj Sociologiaj** kaj mi anstataŭigis la vorton "Aksiomoj" per **Postulatoj** sekve de mia korespondo kun Azorin. Samcele mi ankaŭ diru, ke, post la ricevo de mia letero, Azorin vizitis min kaj ni longe interdiskutis. Kaj poste ni ne plu havis la okazon tion fari. Menciinde estas plie, ke la arkitekto Azorin estis hispana konsulo en Francio, kiam okazis la civila milito en Hispanio. Kaj ĉi tie li havas bonan pozicion...

Eble ankaŭ utilas, ke vi sciu, ke pri la nacioj Azorin kelkrilate rezonis kiel vi. Kaj la **Cerbaj Sekrecioj** en la n-ro 52 de **Reno** estas kvazaŭ la sekvo de nia interdiskutado. Mi ŝatus, ke vi legu, aŭ relegu, tiun artikoleon, en kiu S-ro Amaja faris iun ŝanĝeton en la 11-a sekrecio ; li anstataŭigis "sovaĝa besto" per **io**. Okaze, ke vi ne havus tiun n-on de **Reno**, mi volas almenaŭ citi la duan sekrecion:

"Esperi daŭran pacon **inter nacioj** estas same malsaĝe, kiel esperi bonfarton per englutado de veneno : la nacieco ja venenas la homaron".

Vi opiniis utile citi el miaj diroj pri Aŭstralio kaj eble vi pravis. Sed mi scias, ke tiam ili vekis malsimpatian al mi ĉe kelkaj Samideanoj. Kredeble ili ne sciis, ke mi povas ankaŭ mallauda Francion, kiel estas konstateble en mia artikolo kun titolo **Post Okdek Ok Jaroj (1)** kaj aperinta

(1) En tiu artikolo mi komparas la sintenon de la Paris-anoj, en 1914, rilate al la germanoj, kun tiu de la Tokio-anoj, en 1937, rilate al la ĉinoj.

en la n-o 7-a de "S.B". Kaj mi notis, ke la materia vivnivelo de la aŭstrala popolo estas alta. Nun mi povas sincere konfesi al vi, ke la artemo de l' meksikoj neniel en mia juĝo povas kompensi la malaltan, la mizeran vivnivelon de l' meksika popolo ĝenerale. La diferenco de klasoj ĉi tie estas multe pli okulfrapa ol en Aŭstralio. Kaj nun, malgraŭ mia pli kaj pli malaltiĝanta pensio, mi vivas ankoraŭ etburĝe, kompare al la plimulto de l' meksika popolo. En Aŭstralio mi absolute ne povus nun vivi per mia nuna enspezo.

Almenaŭ vi bonvolu neniam forgesi, ke en Sidnej kaj Melburn mi povis akiri vere bonajn geamikojn, inter kiuj mi kalkulas vin, malgraŭ kelkaj miskomprenetoj okazintaj inter ni...

Eble mi jam tro longe babilis, tamen mi ankoraŭ volas konfirmi mian antaŭan diron pri mia sano. Mi ne scias tute ĝuste la kaŭzonde mia nuna bonfarto, sed estas fakto, ke mi sentas min vigla, kiel en mia dudekjaruleco. Kaj kiam mi promenadas, tiam okazas iafoje, ke mi kantetas laŭ diversaj arioj, kiujn mi mem elpensas, jenajn frazojn :

"Mi junas kaj sanas, kiel dudekjarulo" - aŭ

"Kiel dudekjarulo mi junas kaj sanas".

Sed preferinde mi diru, ke ĉiumatene mi gimnastikas dum 10 minutoj, 5 antaŭ duŝo kaj 5 poste. Krome, dum la tago mi kelkfoje spiras profunde laŭ la metodo rekomendita de la "yogis" el Hindio, kaj penas meti mian menson en harmonio kun la kosmaj leĝoj, kiujn nia racio ne povas detale kaj precize koni, sed kiujn eble nia intuicio povas senti.

Bedaŭrinde mi ne kapablas forgesi la kruelajn frenez-aĵojn, kiujn plenumas "homoj", kiuj ekstere similas nin, sed interne tre malsimilas. Fakte, ili ne estas homoj sed naciuloj... Sekve mia spiritostato kaj humoro ne estas kontentigaj. Kaj tial ke mi estas devigata resti ĉi tie, mi sentas min kiel en malliberejo. Krome, mia pensio pli kaj pli reduktiĝas dum la prezo de vivnecesaĵoj daŭre pligrandiĝas. Eble baldaŭ alvenos tempo, kiam mi ne plu povos elspezi por poŝtmarkoj...

Por ke vi povu ĝuste kompreni mian koncepton pri seksrilatoj mi devus skribi tre longe. Nur mi diru, ke la monogamio ŝajnas al mi neracia sistemo. Mi kredas, ke viro povas ami samtempe du, tri, eble kvar virinojn, kies ecoj estas reciproke kompletigaj. Eble virino ankaŭ povas ami samtempe kelkajn virojn ; sed tion ĉi lastan kompren-eble mi ne povas scii laŭsperte... Bondezire kaj sincere via.

EL LETERO AL K-DO D.

Meksiko, 23-7-1944

Kara Amiko,

... Tre interesis min viaj diroj pri britusona influo en Argentino. Pri Meksiko mi povas diri la samon. Cetere mi ne scias precize kial, sed ĉi tie pli kaj pli svarmas la usonanoj. Kaj preskaŭ ĉiutage mi havas la okazon aŭdi almenaŭ unu meksikon, kiu diras al mi : "Thank you, sir", tial ke li kredas, ke mi mem estas usonano. Kaj en grandaj magazenoj kaj luksaj restoracioj oni preskaŭ ĉiam estas alparolata anglalingve.

Tiu konstato kelkrilate apogas la marksan teorion : kiu ĉi tie posedas dolarojn, povas fari ŝatindan mondonacon al servistoj kaj similuloj...

Oni ne povas nei la fakton, ke la anglosaksaj popoloj estas pli organizkapablaj ol la latinaj. Tial mi volonte konsentus, ke ili organizu la ekonomian vivon en la tuta mondo. Sed rilate arton mi abomenus ilian hegemonion. Kaj la Historio instruas, ke Arto povas venki per tute pacaj rimedoj. Ekz-e, la Romanoj konkeris Grekion milite ; sed poste Grekio konkeris Romanion arte...

Eĉ pli interesis min viaj sciigoj pri d-ro J.A.Q.G. Se fakte li konsentis rilati tute neŭtrale kun la aliaj membroj nekatolikaj de la Ligo, kaj se ĉi tiuj lastaj riproĉis lian katolikecon, tio signifas, ke li estas pli larĝmensa kaj pli tolerema ol ili. Kaj tio pensigas min pri Mikaelo Serve (Servet), kiu estis vive brulmortigita laŭ la instigoj de Kalvin ; kio pruvas, ke la protestantoj ne estis malpli fanatikaj ol la katolikoj. Kaj mi ne dubas, ke se mi mem ĉeestus en Stalinio, jam de longe mi ne plu vivus - kio, cetere, ne tre gravus. Ĝenerale la homoj bezonas kredon kaj ĉiu firma kredulo nepre estas fanatika. Tian konstaton jam delonge mi faris kaj ĝi inspiris mian paroladon en Antverpeno dum la jaro 1934, kaj kiu estas eldonita kun la titolo **Absolutismo**.

Mi respektas ĉiun sincerulon ; ne gravas al mi, ĉu li estas katoliko, budaisto, islamano aŭ bolŝevisto. Sed, kompreneble, kondiĉe, ke tiuj sinceruloj ne celu trudi al mi **perforte** sian kredon...

Kiam mi estis en Santiago, mi povis sperti, ke la katoliko Renato Garcia estas malpli fanatika ol la Stalinano Kastijo. Kaj antaŭnelonge mi ricevis de tiu ĉilia katoliko

leteron, en kiu li konfesas sian nunan simpatian al la sennaciismo. Oni neniam povos unuigi la mondon **per unu sola kredo**, religio aŭ filozofia sistemo ; tion oni povas fari nur per toleremo al ĉiaj kredoj.

Sed mi emas ... kredi! (pensi), ke la toleremaj eklezianoj ne havas absolutan kredon ; dubo iajfoje atakas ilin ; sed tial ke ili sentas la neceson de kredo, ili kvazaŭ alkroĉiĝas al sia propra. Kredeble s-ro J.A.Q.G. apartenas al tiu kategorio de homoj.

Mi mem estis kredulo ĝis 1914-15. Antaŭe mi estis katolika kredulo ĝis mia 17-18-a jaro ; kaj mi poste forlasis la katolikan kredon por alpreni la anarkian. Kaj de kiam mi fariĝis skeptika pri anarkismo, de tiam mi ofte povis sperti, ke la skeptiko ne estas agrabla animstato. Sed mi ĉiam restis saturita je idealismo. Kaj mi pensas : se ne eblas atingi absolutan belon, absolutan bonon, absolutan juston, estas tamen dezirinde, ke oni celadu per ĉiuj fortoj al tiuj ecoj. Ne eblas konstrui, ekz-e, radon absolute rondan ; sed ĉiu radfaristo devas penadi al tiu absoluta rondeco.

Ĝis nun tia idealismo estis por mi sufiĉa viv-, laborinstigo. Celi al universala paco, al starigo de justa sociordo en la mondo ŝajnas al mi idealo nepre inda je ĉiuj, ĉiaj penadoj. Kaj ŝajnas al mi klare, ke la homoj devas esti kapablaj interkompreniĝi por povi efektive interfratiĝi. Tial mi sincere ĝojas, kiam esp-o progresas ; eĉ se tio okazas en reakciaj medioj...

LETERO AL J.A., Buenos-Aires

Meksiko, 25-12-1944

Estimata Idealistino,

Hieraŭ mi ricevis kun surprizego vian leteron de la 5-5-44. Mi estis tute forgesinta, ke iam mi skribis al iu spiritualistino el Buenos-Aires. Kaj tiam mi ne supozis, ke ŝia respondo bezonos 7 monatojn por atingi min. Sed iom indigne mi konstatis, ke via letero estas nacilingve skribita. Mi ne estas meksiko kaj la hispana lingvo ne estas mia gepatra. Mi naskiĝis en Normandio kaj vivis en Paris dum 40 jaroj. Sed, se via letero estus en franca lingvo mi sentus la saman indigneton. Vi metis vian anoncon en esp-ista gazeto kaj sekve mi rajtis esperi ricevi de vi leteron en esperanto..

Sed, leginte, ke vi vizitis Azion, Afrikon kaj Eŭropon, mi ne povis deteni min pensi, ke korespondadi kun vi povas

esti tre interesa, tial ke mi mem vizitis, krom ĉiuj landoj el Eŭropo, Japanion, Aŭstralion, Nov-Zelandon, Urugvajon, Argentinio, Ĉilion ; kaj mi estas en Meksikio jam de 4 jaroj, tial ke la milito malebligas, ke mi povu daŭrigi mian migradon. Sekve, mi tre volonte akceptos de vi alian leteron nacilingve skribitan ; sed nur unu. La tempo, kiu pasos inter la sendo de tiu via letero kaj mia respondo al ĝi pli ol sufiĉos, por ke vi povu ellerni esp-on, la sennacian lingvon.

Nu, en tiu espero mi tuj diru, ke mi ne estas spiritualisto, sed tre interesigatas pri tiu filozofia doktrino, kiel pri ĉiuj aliaj, cetere. Mi ne kredas je la ekzisto de Dio, almenaŭ je tiu, kiu estas prezentita en **La Sanktaj Skriboj** judaj kaj kristanaj. Sed mi **ne neas** la ekziston de dio, tial ke **nei** kaj **aserti** ĝian ekziston estas **esence** la sama afero. Mi do ne estas deisto nek ateisto. Kaj mi respektas ĉiujn sincerajn kredulojn. Se Dio fakte ekzistas, Ĝi do povas senpere paroli al mi, evidentigi sian ekziston. Mi ĉiam penadis esti en spiritostato taŭga por akcepti la veron.

Sed, se Dio volas utiligi perantimon, por konduki min al la Vojo ĝusta, kaj se vin Ĝi elektis, nature mi estas preta aŭskulti ĝiajn instrukciojn el via buŝo.

Por ke vi povu iomete kompreni mian nunan staton de kleriĝo, mi diru, ke nun kuŝas sur mia skribotablo : 1) **La Sankta Biblio** en la traduko de Zamenhof; 2) **La Korano** en franca lingvo; 3) **Budaista Biblio** en angla lingvo; 4) **Dekkvar lecionoj pri la joga filozofio** en hispana lingvo...; 5) **Budao** en esperanto, 50-paĝa broŝuro de japano, en kies hejmo mi vivis dum kvar monatoj en la jaro 1937. En Japanio mi restis dum 13 monatoj. Se mi aldonas, ke mi legis relative multan literaturon pri spiritismo, pri la Tutmonda Institucio de la **Nepersona Vivo** ktp, ks, vi certe konvinkigatos, ke mi estas ia Versercanto, kiu ĝis nun ne sukcesis trovi kontentigajn respondojn al la demandoj, kiuj naskigis en mia cerbo...

Por ke vi ekkonu mian fizikan eksterajon, mi aldonas etan foton.

Bondezire kaj homece(1) mi salutas vin

E.A. Lanieps

(1) Vi komprenu, ke per tiu esprimo mi volas diri, ke ĝenerale la dupieduloj, kiuj interbuĉigatas sur batalkampoj estas **unue** kaj ĉefe angloj, francoj, germanoj, rusoj, ktp., kaj nur **due** homoj.

NACIA HONORO

Iam mi difinis la terminon **nacio** jene : "Aparato farita el reg- kaj potencavido, ĵaluzo, malamo kaj stulto, kiun uzas suvereno, diktatoro, partio aŭ klaso, por akiri famon, honorojn, bonstaton ktp. je la malprofito de l' granda plimulto de ties aparateroj, t.e. la simplaj nacioj.

"Memkompreneble, aparato utilas nur al ties uzantoj, t.e. la registoj".

Nun tiu difino ŝajnas al mi ankoraŭ ĝusta, sed iom manko-hava : necesas aldoni, ke tia "aparato" estas parte transportebla. Dum la lastaj jaroj oni ja povis konstati, ke pluraj nacioj alilokiĝis, aŭ, pli precize, duopiĝis. Ĉe la antaŭeniro de Hitleraj armeoj, regantoj de la invaditaj nacioj forkuris, kunportante trezorojn, per kiuj ili povas ĝuadi komforton aliloke. Kaj tiuj forkurintoj ne hontas bombaste proklami, ke ili konsistigas la veran, la "liberan" nacion. Kaj same senhonte tiaj nacioprofituloj sin turnas per la radio aŭ alirimede al la forlasitaj naciaparateroj por ilin instigi al batalado kontraŭ la invadintojn. Ĉe legado de tiuj proklamoj mi ĉiam sentis naŭzan indignon...

Sed aparte naŭzis min la sinteno de la "liberaj" poloj, tial ke ĝi rememorigis min pri tre tipa ekzemplo de **nacia honoro** ĉe iliaj antaŭuloj el la 18-a jarcento. Temas pri Maria Valevska kaj Napoleon.

Pro obeemo al siaj gepatroj, tiu polino ediniĝis, en sia 16-a jaraĝo, kun maljuna magnato el sia lando, A.C. Valevski, al kiu ŝi naskis filon. Nu, kelkajn jarojn poste, en 1807, Napoleon trapasis la vilaĝon, kie ŝi loĝis, kaj vidante ŝin li forte enamiĝis. Tiam li tuj komencis klopodojn por atingi sian celon. Ekz-e, li skribis al ŝi :

"Nur vin mi vidis, nur vin mi admiris, nur vin mi deziras. Senprokraste vi respondu, por kvietigi la senpaciencan ardon de N."

Sed la edzino de Valevski indigniĝis ĉe la ricevo de tia letereto kaj ne respondis. Ŝi ja sentis sin ofendita kaj volis resti fidela al sia edzo. Nu, la princo Jozefo Poniatovski, estro de la provizora registaro pola, kiu mem portis la letereton de Napoleon, insistis, por ke ŝi cedu al lia deziro. Vane! Tiam, la postan tagon, de la mateno ĝis la vespero, la plej famaj magnatoj polaj sinsekve vizitis la edzinon de Valevski, kun la celo atingi, ke ŝi kokru sian edzon. Sed tiuj klopodoj ne sukcesis, kaj tiam la anoj de la provizora registaro skribis al ŝi jenon :

"Sinjorino, etaj kaŭzoj ofte okazigas egajn efikojn. En ĉiuj epokoj, virinoj havis grandan influon en la mondpolitiko. Se vi estus viro, vi oferus vian vivon sur la altaroj de la patrio. Estante virino, estas aliaj aferoj, kiujn vi povas kaj sekve devas fari, eĉ se ili estas al vi penigaj.

"Ĉu vi kredas, ke Ester liveris sin pro amo al la reĝo Aŝasveroŝ ? Ĉu la teruro, kiun li sentigis al ŝi, finfine tiagrade, ke ŝi svenis antaŭ lia rigardado, ne pruvas, ke neniel efikis la korinklino en tiu kuniĝo. Ŝi oferis sin por savi sian nacion kaj havis la gloron ĝin savi.

"Dio volu, ke ni mem povos diri la samon pro via gloro kaj nia feliĉo".

Maria Valevska, kies menso estis saturita per nacipatriota edukado, finfine konsentis prostitue liveri sin al Napoleon. (Mi ja diras "prostitue", tial ke seksrilatoj sen reciproka amo aŭ amoro de la paro estas fakte prostituĝo). Tiele, antaŭ 138 jaroj Polio liberiĝis kaj restis dum kelka tempo, suverena, sendependa, libera ktp. nacio. Poste, Germanio kaj Rusio denove "subpremis" ĝin kaj dividis inter si. Kaj, en 1918, la "subpremata", "martira", nacio refariĝis "libera"...

Nu, kion tio signifas ? Faktoj respondu mem tiun demandon. En 1922 okazis ĝenerala balotado kaj elektiĝis parlamento, kies ekzisto estis kvarjara. En 1926 la marŝalo Pilsudski eniris Varsovion kun siaj trupoj, renversis la registaron kaj fariĝis diktatoro, imite al Musolini kaj Hitler. La konstitucio el 1921 estis nuligita kaj stariĝis nova, kiu deklaris nelaŭlegaj ĉiujn partiojn, krom unu, nomita **Kampado de Nacia Unuiĝo**.

Tia estis la stato en Polio, kiam eksplodis la nuna milito. Regis tie la plej aĉa feŭdismo de bienposedantoj kun mizera stato de la grandega plimulto de l' popolo. La vivnivelo de l' germana popolo, sub la diktatoreco Hitlera, estis konsiderinde pli alta ol tiu de l' pola popolo, sub la Pilsudskia diktatoreco. Sekve, la polaj kamparanoj kaj laboristoj havis absolute neniun intereson defendi la **suverenecon** de Polio, de ento profitdona nur al tre malgranda malplimulto da naciprofituloj. Sed tiauloj, kies menso iel similas tiun de prostituistoj, sukcesas trompi la naivan popolon per belsonaj vortoj kiel "libero", "demokratio", "nacia honoro" ks. kaj tiel la trompitoj konsentas morti aŭ mortigi por defendi alies interesojn. Por la naciprofituloj la simpla popolo ludas similan rolon, kiel tiu de prostituino rilate al sia prostituisto. Kaj estas fakto, ke virino povas eĉ amegi sian eksplu-

atiston.

La ekzisto de nacioj estas plago por la homaro. Ni devas celi al sennacieca stato kaj tiucele saturi nian menson per planeda patriotismo...

E. Lanti

(Majo 1945)

Meksiko, Julio 1945

PRAVIS HITLER...!?

En la januara n-o (1945) de **SAT-Amikaro**, aperanta en Paris, troviĝas raporteto, kiu, miaopinie, indas esti komentata. Temas pri renkontiĝo, kiu okazis en la ĉefurbo de Francio, dum la jaro 1942-a, inter germana soldato kaj du Paris-anoj. Iun tagon, ĉi tiuj lastaj promenis enurbe kaj havis verdan stelon ĉe butontruo de sia vesto. Tial la germano alparolis ilin dirante : "Saluton, s-anoj! Ĉu vi estas burĝaj aŭ laboristaj esp-istoj?" Surprizite sed senhezite la du k-doj respondis : "Ni estas SAT-anoj!..." (Anoj de **Sennacieca Asocio Tutmonda**). Tiam la okuloj de la germano ekbrilis pro ĝojo kaj li tuj aldiris : "Mi ankaŭ estis SAT-ano ĝis la ekregado de Hitler..." Li parolis flue esp-on kaj klarigis, ke en la urbo, kie li vivis, neniam la tieaj k-doj ĉesis kaŝe kunveni, por buŝe praktiki la lingvon. Sed mi citu laŭvorte la raporton:

"Kiom ĝojiga estis la konatiĝo ! La tutan tagon ni promenis tra la urbo kaj vespere tre malagrabla estis la disiĝo. Sed li promesis viziti nin hejme iun vesperon, kaj fakte li venis. Denove ni babilis vere intime, kamaradece, fratece. Poste li sendube foriris el Paris, ĉar ni ne plu vidis lin... Kie ci estas nun, frato ?..."

"... Fakte estas, ke post dek jaroj da blanka teruro, iu SAT-ano el S... apud la Rejno, parolas pli flue la lingvon ol multaj el ni kaj pensas pli **sennaciece** ol iuj "esp-istoj". Tial mi volas tuj saluti kaj gratuli la SAT-anojn el Germanio kaj aliaj landoj blankaj, kiuj konservis malgraŭ ĉio nian idealon en la profundo de sia koro. - Andreo."

Kredeble legantoj pensos, ke tia fakto ne kongruas kun la titolo de ĉi tiu artikolo. Klarigcele mi do konigu, kiel Hitler pravigis la malpermeson je propagando kaj instruado de esp-o en Germanio. Tiam estis publikigita interalie jeno :

"La praktikado de sennacieca lingvo kun eksterlandanoj povas nur difekti la naciecan senton ĉe ties praktikantoj".

Jes ja, tiel estas, kiel pruvas la ĉi supre raportita fakto. Cetere, mi povus menci i aliajn el mia propra sperto. Sed eble sufiĉos, ke mi senhonte konfesu, ke lastatempe, kiam mi legis, ke Kioto, Nara kaj aliaj urboj japanaj, kiuj entenas artajn trezorojn kaj kie mi havas geamikojn, estis bombardataj, tiam mi spertis la saman ĉagrenon, kiel antaŭe ĉe la ekscio, ke francaj urboj estis bombe detruitaj. Per mia longdaŭra **praktikado** de esp-o kun homoj el plej diversaj mondpartoj mi sekve perdis ĉian naciecan senton kaj akiris ian patriotismon planedan.

Ĉie en la mondo estas bonaj kaj malbonaj homoj. Kaj la nacieca patriotismo povas fari sovaĝan beston eĉ el plej bona homo. Pri tio tre tipa estas la angla moto : "Right or wrong, my country" ; kio por angla patrioto signifas, ke li defendas sian landon, ĉu ĝi pravas aŭ malpravas.

Nu, se fakte Hitler pravis en sia opinio pri **praktikado** de sennacieca lingvo, tio signifas, ke ĉiuj liaj kontraŭuloj malpravis, malatentante la esp-an aferon. Kaj mi firme konvinkigis, ke ĉiuj homoj, kiuj ne **praktikadas** esp-on, tiuj havas sian parteton da respondeco en la milito. Ili kvazaŭ konsistigas naciecan paston, kiun knedas regavidaj politikuloj, kaj tiel ebligas, ke diverslandaj patriotoj interbuĉiĝu.

Necesas ja penadi por senigi sin je nacieco kaj tiel atingi nuran sentkapablon homecan, se oni sincere volas agadi efike por starigo de daŭra paco en la mondo.

Kiu ne lasas sin trompi per bombastaj frazoj de regnestroj kaj diplomatoj, tiu povas klare konstati, ke la nunaj rilatoj inter la "unuiĝantaj nacioj" jam entenas multajn ĝermojn demalpaco, kiuj kreskos ĝis okazigo de tria mondmilito. Tial por mi fariĝis kvazaŭa aksiomo tio, kion mi jam diris en **Reno** antaŭ tri jaroj, kaj ne laciĝos ripeti :

"Esperi daŭran pacon **inter nacioj**, estas same malsaĝe, kiel celi bonfarton per englutado de veneno : la nacieco ja venenas la homaron."

E. Lanti

(Tiu artikolo aperis en "Renovigo", n-ro 71, aŭgusto 1945)

K-DO LANTI RAKONTAS PRI MEKSIKIO

Ĉe la unua promenado, kiun mi faris tra la antaŭurba kvartalo de Meksiko, tuj altiris mian atenton aplaudsimila bruo, kiun mi aŭdis preskaŭ ĉiupaŝe. Maldiskrete mi proksimiĝis al iu pordo, kie aŭdiĝis tiu bruo, kaj tie ekvidis ses virinojn, kiuj staris ĉirkaŭ granda forno, kaj platigis bulojn el farunpasta, frapante ilin aplaudmaniere. Aro da rondaj, plataj kaj maldikaj tortetoj bakiĝis sur la forno.

Tiaj tortetoj el maizfaruno konsistigas la ĉefan nutraĵon de l' Meksikia popolo. Tritika pano estas ĉi tie preskaŭ lukso.

Biero, vino, brando estas ankaŭ ia lukso. La ordinara trinkaĵo de l' popolo estas la **pulkeo**, alkoholaĵo, suĉita el agavo, sufiĉe ebriiga kaj tre malkara. La pulketrinkejoj donas vere originalan aspekton al la laboristaj kvartaloj en Meksiko.

Estas malpermesite al neplenaĝuloj kaj virinoj eniri tiujn drinkejojn. Sed tial ke mi estas eĉ pli ol sufiĉe plenaĝa, foje mi eniris iun el tiuj ejoj. Nenie kaj neniam antaŭe mi vidis pli naŭzan spektaklon. Estis tie aro da ebriuloj, kiuj krie parolaciis antaŭ vendotablo, dum aliaj urinis aŭ vomis kontraŭ muro paralela kaj ne malproksima de l' tablo. Ĉio aspektis malpure kaj haladzis. Parenteze mi diru, ke pli poste mi rimarkis, ke eĉ en bier- kaj vintrinkejoj, kiuj estas pli decaspektaj ol la pulkejoj, tie ankaŭ urinejo troviĝas en la trinkĉambro.

Virinoj kaj infanoj ne rajtas eniri en la pulketrinkejojn, sed ili povas ricevi la ebriigaĵon el speciala aperturo, antaŭ kiu preskaŭ ĉiam staras klientinoj. Ricevinte la malkaran trinkaĵon ĉu en poto, kruĉo, botelo aŭ sitelo, ili ĝenerale portas ĝin hejmen, sed ne ĉiuj : oni nemalofte povas vidi kelkajn, kiuj trinkas en la strato mem. Apud la pulkejoj ĉiam staras aŭ kaŭras aro da gedrinkuloj, kiuj trinkadas laŭvice el sama ujo. Ordinare tiuj pulketrinkuloj estas ĉifone vestitaj, malpuraj, naŭzaj, kompatindaj...

Kio donas ankaŭ specialan fizionomion al la ĉi tieaj stratoj, tio estas la multnombraj ŝarĝportistoj. Jen unu kun ŝranko surdorse, jen alia kun lito, jen alia kun skribtablo, jen kelkaj kun sakoj plenaj de mi ne scias kion ; jen alia kun kestego, en kiu premiĝas meleagroj...

Evidente, azenoj, ĉevaloj kaj aŭtoj ne povas konkuri kun tiuj dupieduloj, kiuj aspektas pli bestece ol homece. Ili ĉiuj

estas klientoj de pulkejoj, marŝas nudpiede aŭ kun sandalaĉoj, kiuj kovras nur parte la piedojn kaj ebligas, ke oni vidu la amasiĝintan malpuraĵon, kiu, kun la tempo, akiris aspekton de io normala, natura.

Tiuj portistoj estas ĉiuj indoj aŭ mestizoj. En iu historio pri la konkero super la lando fare de hispanoj, mi legis, ke ĝis tiam ĉevaloj, azenoj, muloj k.a. ŝarĝbestoj estis nekonataj en la Azteka Imperio. Homoj portis ĉion surdorse aŭ surŝultre. Jarcentoj forpasis : ĉevaloj, azenoj, muloj, bovoj ekzistas grandnombre en Meksikio ; la kristanismo anstataŭis la idolanan religion, sed malgraŭ tio homoj estas ankoraŭ utiligataj kiel ŝarĝbestoj...

Hominoj ĝenerale ne surmetas ĉapelon, kio ŝajnas al mi tre laŭdinda, ili portas ŝalon sur la ŝultroj kaj dorso kaj iafoje, en preĝejo ekz-e, ili kovras per ĝi sian kapon. Tiu ŝalo servas ankaŭ por porti surdorse aŭ ĉeflanke infaneton. Granda nombro da virinoj ne nur iras sen kapvesto, sed marŝas ankaŭ nudpiede.

Ĉe la kamparo tiaj nudpiedinoj estas la plimultnombraj. Granda parto el la loĝantoj ne havas litojn hejme t.e. en siaj kabanaĉoj ; ili dormas sur mato kaj sin kovras per ĉifonoj.

La spektaklo videbla surstrate en kelkaj kvartaloj estas io nepriskribebla. Ĉiupaŝe oni tie kolizias kun vendisto, kies varoj (nemalofte nur kelkaj fruktoj) sterniĝas sur la trotuaro. La preterpasantoj senĉese devas atenti, por ne meti la piedojn sur vendotaĵojn. En la centro de la urbo oni estas senĉese tedata de loteribiletvendistoj aŭ de ŝupurigistoj ; ili ja svarmas en kelkaj lokoj kiel kuloj en marĉo.

Sed tiu drinkema kaj ĉifonvestita popolo estas la plej pia, kiun mi iam vidis. Multnombraj estas la preĝejoj kaj kiam homulo preterpasas iun el ili, la kapveston li demetas. Eĉ ebriuloj tion faras. En la didomoj (katolikaj) oni povas vidi gepiulojn, kiuj kisas la nepuran plankon kaj trenas sin surgenue de la ĉefpordo ĝis la ĉefaltaro kun brulanta kandelago ĉemane. La vendo de kandelegoj estas tiel same prospera negoco ĉi tie, kiel tiu de pulkeo. Estas evidente, ke tiuj piuloj estas sinceraj.

Notinda ŝajnas al mi la fakto, ke ĉefe la Sankta Virgino estas ĉi tie kultobjekto. Preskaŭ en ĉiuj preĝejoj ŝi venke konkuras kun sia filo, rilate la nombron de altaroj, statuoj kaj pentraĵoj...

Kontraste al la bone prizorgataj preĝejoj, la stato de la ŝtataj lernejoj estas vere mizera kaj apenaŭ kredebla :

pordoj kaj fenestroj difektitaj, vitraĵoj rompitaĵ, ĉio kaduka, malpura kaj senorda. Eĉ en Ĉilio, kie la vivnivelo de l' popolo estas proksimume la sama kiel ĉi tie, mi ne vidis tiel mizerajn lernejojn. Kaj nunjare ĵurnaloj raportis, ke en la **Federa Distrikto**, t.e. unu el la 28 "ŝtatoj" aŭ distriktoj de Meksikio, mankis loko en lernejoj por 50 000 lernantoj ! Kionia estas la nombro por la tuta lando ? mi nun ne scias.

*

Oni bonvolu ne kredi, ke la tuta ĉefurbo de Meksikio havas la aspekton, kiun mi skizis. Estas agrablaj kvartaloj, kie la stratoj estas pavimitaj kaj pulketrinkejoj nevideblaj. Tamen, eĉ en tiuj burĝaj restadejoj oni povas vidi rubon en la stratoj dum la tuta tago.

En burĝaj kvartaloj troviĝas privataj lernejoj mastrumataj de fremduloj : angloj, francoj, germanoj, usonanoj k.a. Tiuj fremduloj eĉ havas sian tombejon apartan, kiun ĉi tie oni nomas "panteon". La termino "cementerio" (tombejo) estas kredeble tro vulgara por paradema popolo, kiu tro ofte estas kontentigata per belsonaj paroloj trompaj. Eble la ĉi tieuloj kredas, ke ili diiĝos postmorte kaj pro tio bezonas diejon.

Bedaŭrinde ne ankoraŭ ekzistas en Meksikio esperantista "panteon" kaj tial mi ne deziras resti en tiu lando ĝis mia morto...

Ĉinoj konsentas esti entombigitaj nur en sia lando, kaj sekve la kadavro de tiuj, kiuj mortis eksterlande, estas transportata al Ĉinio. Pro tio ne ekzistas ĉi tie "panteon" por ĉinoj. Ili tamen estas multnombraj kaj eĉ monopoligis la mastrumadon super la mezklasaj restoracioj.

Kio ankoraŭ altiris mian atenton en la komenca tempo de mia ĉeesto en Meksikio, tio estas la senĉesa maĉado de multaj personoj.

Mi eĉ emis kredi, ke ili apartenas al iu raso el remaĉuloj. Oni ja povas ĉi tie vidi virojn kaj inojn, kiuj senĉese movas la suban makzelon kaj maĉas, maĉadas, mi ne scias kion, kaj ŝajne nenion englutas. Eble estas pro tio, ke la ĉi tieuloj havas sanajn dentojn.

Sed tiu ŝatinda dentostato havas bedaŭrindan konsekvencon ĉe policistoj kaj ŝtatoficistoj : ili ĉiuj mordas. La "mordida" (mordo) estas iu tre karakteriza moro en Meksikio. Klarigo necesas : la **mordo** de policisto, ekz-e, signifas, ke donacante al li monon, oni povas tute mal-

atenti la leĝon. La mordado estas tiel bona negoco, ke lasta tempe ĵurnaloj raportis pri falsaj policistoj, kiuj mordis. Tiu nelojala konkurenco kompreneble ne povis daŭri longe.

*

Ofte mi legas en gazetoj, ke en 1910 la meksikia popolo faris revolucion kaj konkeris liberon. Mi ne scias kian ; eble temas pri la libero ĵeti ĉian rubon surstraten, fumadi en tramoj kaj busoj kaj bruadi tage kaj nokte. Aŭ ĉu temas pri la libero por laboristoj manifestacii surstrate, organizi festo tagojn honore al la armeo kaj ĉiaokaze kriadi : Vivu Meksikio !?

La Unuan de majo, la sindikatanoj havas la liberon manifestacii, sed ne por foresti la manifestacion. Kiu forestas, tiu ricevas monpunon je tritaga salajro. La laboristaj gvidistoj formas la embrion de nova klaso ; ili enspezas duoble pli ol metiisto, kvaroble pli ol simpla laboristo kaj certe dekoble pli ol la bestsimilaj portistoj pri kiuj mi parolis. Tiuj gvidistoj ne ebriiĝas sin per pulkeo, sed per biero, vino kaj brando.

(...) Antaŭ unu jarcento Usono konkeris grandegan parton de Meksikio, kaj tie la vivnivelo de l' popolo estas konsiderinde pli alta ol en la nekonkerita, sendependa, suverena, libera ktp. parto. Tial, se mi estus Meksikia laboristo, mi dezirus, ke Usono denove invadu la landon kaj tute konkeru ĝin. Sed certe mi ne havus la liberon diri tion publike al miaj samsortanoj...

Ĝis nun mi ne havis la oportunon vivi surkampare en Meksikio, sed dum vojaĝoj tra la lando mi povis ekvidi la loĝejojn de kamparanoj ; ili ĝenerale estas kabanaĉoj ne eĉ komparindaj al staloj el multaj landoj.

*

Turisto, kiun interesas nur pitoreskaĵoj, pentrus tute alian bildon. Veturante en la ĉefurbo aŭtomobile, li eĉ ne vidus la spektaklojn, kiuj ĉiutage naŭzas min. Li sendube rakontus pri la kolosaj piramidoj el Teotihuakan kaj el Ĉolula, kiujn mi ankaŭ vizitis, kaj kiuj atestas pri la grado de kulturo de la Aztekoj, antaŭ la hispana konkero ; li dirus sian emociion antaŭ la belaj pejzaĝoj, antaŭ la mirindaj sunmalleviĝoj tropikaj ktp. Sed mi ne povas deteni min esti ĉefe interesata pri la vivo de miaj samgentanoj.

Antaŭ ol meti la finan punkton al ĉi tiu skribo, konvenas diri, ke la meksikia popolo estas artema. Bonstataj viroj,

kiuj ankoraŭ vestas sin per nacia kostumo, aspektas tre pitoreskaj kun sia diversforme kaj plurkolore dekorita ĉapelo, kies ĉirkaŭrandoj larĝe elstaras, kun sia jaketo ankaŭ brile dekorita, kun siaj pantalonoj, alĝustigitaj al la formo de l' gamboj, kaj kiuj ankaŭ havas dekorojn. Sed tiuj bildoj nur de tempo al tempo prezentiĝas al mi, dum ĉiutage miaj okuloj vidas ĉifonulojn, mia nazo flaras malbonodorojn kaj miaj oreloj aŭdas kriaĉojn el la drinkejoj.

("Sennaciulo", septembro 1946)

KIEL NASKIĜIS KAJ DISVOLVIĜIS LA FAŜISMO ?

El diversaj fontoj mi eksciis, ke eĉ inter esp-istoj troviĝas uloj, kiuj malamegas senescepte **ĉiujn** germanojn ; sekve, eĉ siajn "samideanojn" el Germanio. Evidente tiaj malamantoj ne kapablas kompreni, kial la demagogaj naci-socialistoj sukcesis influi la menson de la plimulto el la germanoj.

Unue, konvenas ne malatenti la fakton, ke la iniciatinto de l' faŝismo ne estis la aŭstro Hitler, sed la italo Musolini. Kaj kial li sukcesis akiri la regadon en Italio ?

Por ĝuste respondi tiun demandon, necesas memori, ke en la unua mondmilito Italio - kaj Japanio - estis alianciĝinta kun Britio, Francio ktp. Sed en la **paĉkontraktoj** ĝiaj petoj estis grandparte malatentataj, kaj pro tio okazis granda elreviĝo ĉe la itala popolo.

Ne eblas en ĉi tiu artikoleto menciigi la petojn de la itala registaro tiama. Sed sufiĉas scii, kaj ne forgesi, ke Italio estas **superloĝata** lando, malriĉa je naturaj krudaĵoj. Oni prezentu al si, ke 45 milionoj da italoj devas vivi sur areo je 312 000 kvadrataj kilometroj. Aliflanke, nemalatentenda estas la fakto, ke en multaj ne dense loĝataj landoj estas starigitaj limigoj al la enmigrado. Tial Musolini havis tre bonan grundon por sia agitado.

Nu, Germanio same estas **superloĝata** : tie 70 milionoj da homoj disponas malpli grandan teritorion ol la 42 milionoj da francoj.

Similan konstaton oni povas fari pri Japanio kaj el tio nepre deduktiĝas, ke tiuj 3 **superloĝataj** landoj pli bezonas koloniojn ol Britio, Francio kaj Usono. Kiam senantaŭjuĝe oni frontas al tiuj faktoj, tiam klare aperas unu el la ĉefaj kaŭzoj de la naskiĝo kaj elvolviĝo de la nigra, bruna kaj

flava faŝismoj. Kaj mi estas firme konvinkita, ke se ekzistus en la t.n. landoj demokrataj similaj kondiĉoj, tie ankaŭ aperus demagogoj el la speco de Musolini kaj Hitler, kiuj sukcesus akiri la regadon.

Estas mensoge aserti, ke la germana, itala kaj japana popoloj pli militemas ol aliaj. La Historio male pruvas, ke dum la lastaj jarcentoj la nacioj, kiuj plej ofte militis estis Britio kaj Francio.

- Sed Belgio kaj Nederlando estas ankaŭ superloĝataj landoj kaj tamen tie ne ekregis faŝistoj...

- Jes, sed la unua landeto posedas en Afriko kolonion je 2 385 120 kv. kilometroj, kaj la dua, koloniojn je 1 900 000 kv. km en Oriento...

Kaj kiam oni prezentas al si, ekz-e, ke tuta kontinento, kiel Aŭstralio, havas nur 8 milionojn da loĝantoj, tiam oni povas facile kompreni, ke tia nenormala stato, kompare al Eŭropo, Ĉinio kaj Japanio, entenas militĝermojn.

Neniam regos daŭra paco sur nia planedo ĝis ties naturaj riĉaĵoj estos dispone al ĉiuj teranoj senescepte ; alivorte, ĝis ekzistos mondmastrumado, t.e. sennacieca mondo.

Povas esti, ke eĉ inter la SAT-anoj estas kelkaj, kiuj malamas la germanojn. Se ili troviĝas en Holando, ekzemple al tiuj mi diras : "ĉu do vi ne scias, ke same indonezoj malamas la holandanojn ?"

Almenaŭ, koncerne min, se iam mi havos denove la okazon kontakti kun malnovaj SAT-anoj el Germanio, estas tute certe, ke tiam kun granda ĝojo kaj forta emocio mi premegos al ili la manojn...

E. LANTI

("Sennaciulo", septembro 1946)

LETERO DE K-DO LANTI

Meksiko, la 13-10-1945

Karaj Gek-doj (Banje kaj Ge-Glodo)

Kiel vi povis sperti plurfoje, mi estas pli grumblema ol gratulema. Tamen, leginte viajn informojn pri SAT, nun mi vere sentas la deziron gratuli vin pro via fervoro kaj persisto, - kaj grumbblas al mi mem, tial ke mi estis malpli fervorema kaj laborema ol vi. Sed eble vi min indulgos, eksciante, ke jam de preskaŭ kvin jaroj mi estas ekzilita el... **Esperantio**. Ĉi tie ja ne ekzistas esp-a vivo, malgraŭ

tio, ke en Meksiko estas proksimume 20 esp-istoj. Sed neniam ili kunvenas. Kaj mi menciis al vi fakton apenaŭ kredoblan : jam de kelkaj monatoj mi loĝas en la domo de S-ano Amaja, la eldonanto de **Renovigo**, kaj tamen mi tre malofte vidas lin kaj plejofte niaj interrilatoj estas skribaj. Nur kun K-do Jozefo Serano mi regule rilatas unufojon ĉiusemajne. De tempo al tempo mi ankaŭ renkontas S-anojn Azorin kaj Mangada, kiujn vi certe konas, almenaŭ nome. Sed tiaj renkontiĝoj neniel povas forigi ĉe mi la penson pri viaj kunvenoj kun multaj ĉeestantoj en la Laborborso Parisa. Kaj se mi aldiras, ke jam delonge mi ne plu havas sciigojn pri miaj korespondantoj el Germanio, Japanio, Sovetio kaj kelkaj aliaj landoj, vi certe komprenos, kial mi havas fortan senton de ekzilito kaj nepriskribeblan malamon al ĉio nacieca, tial ke la ekzisto de nacioj estas io nenormala en epoko, kiam oni povas ĉirkaŭveturi nian planedon en unu semajno...

Sed eble preferindas, ke mi konigu al vi mian nunan opinion pri la esp-a afero. Tuj mi konfesas al vi, ke kelkfoje okazis, ke mi demandis min : "Ĉu vere ci pravis, kiam, post la unua mondmilito, kiu jam devis esti la lasta per starigo de iu **Ligo de Nacioj**, ci kriis : "For la Neŭtralismon"?". Tiam mi naive pensis, ke la internaciistaj medioj konsistigas la plej fekundan grundon, kie povos abunde kreski la semoj de "internacia" lingvo. Logike ja tiel devus esti. Sed pli poste, sekve de miaj observoj kaj konstatoj, mi komprenis, ke, ĝenerale, la politikuloj kaj la sindikataj gvidistoj, konscie ĉe kelkaj el la plej lertaj kaj ruzaj, nekonscie ĉe la plimulto, ne deziras, ke la simplaj anoj de iliaj organizoj havu rektan, senperan kontakton kun siaj samsortanoj eksterlandaj. La **internaciaj** kongresoj de la laboristaj organizoj iel similas la konferencojn de diversnaciaj registoj kaj diplomatoj. Kaj en la buĝeto de la laboristaj organizoj estas facile disponi monon por salajri tradukistojn.

Same naive la neŭtraluloj sin turnis al la **Ligo de Nacioj**, por sukcesigi la esp-an aferon. Ni ĉiuj devas konvinkiĝi, ke esp-o venkos nur per la esp-istoj mem aŭ neniam venkos...

Kaj nun ni supozu, ke nia lingvo jam venkis, t.e. ke ĝin uzas la ambasadoroj, konsuloj kaj similaj parazitaj tra la tuta mondo. Ĉu tio signifus la emancipiĝon de 'proletaro'? Faktoj respondu mem tiun demandon. En ĉi tiu kontinento estas 19 nacioj "suverenaj", "sendependaj", "liberaj" - kaj ĉefe ĉifonulriĉaj - kun **komuna lingvo**, la hispana. Samlingveco sekve tute ne sufiĉas, por ke la popoloj unuiĝu,

kunfandiĝu kaj starigu **justan** sociordon per forigo de ĉia paraziteco. El tio sekvas, ke la propagando por esp-o je neŭtrala, pure lingva vidpunkto estas ĉe proletoj misuzo de tempo kaj energio. Tial hodiaŭ, kiel antaŭ 25 jaroj, mi povus rekrii : "For la Neŭtralismon!"

Kaj nun mi starigas jenajn demandojn : 1) kial esp-o ne ankoraŭ venkis post 58 jaroj de propagando ? - 2) kial ĝi ne mortis, kiel volapuk ? Post longa cerbumado plurfoje mi respondas ilin jene : a) artefarita lingvo konsistigas ian revolucion en la lingvistiko ; ĝia propagando kolizias kun la rutino, tradicio kaj eĉ kun la intereso de relative multaj personoj ; b) esp-o ne mortis, tial ke ĝia aŭtoro ligis al ĝi specialan ideologion. Nu, malgraŭ la admiro, kiun mi havas por Zamenhof, tamen mi devas konfesi, ke la laborista klaso ne povas trovi en lia **homaranismo** solvon al la sociaj problemoj. Sekve, la esp-istoj laboristaj devas trovi alian ligilon idean.

Nu, ju pli mi cerbumas pri la demando, des pli mi konvinkiĝas, ke la internaciismo estas konservativa ideologio ; mi eĉ emas diri **reakcia**, tial ke fakte ĝi estas tia, kiam la internaciistoj partoprenas kun la naciistoj batalojn kontraŭ la imperialismon. Necesas je ne malatenti la fakton, ke multaj el la nun ekzistantaj nacioj rezultas de imperialisma politiko. Prudon ja demonstris, ke Francio, ekz-e, konsistas el 12 naciecoj. Aliparte, estus facile pruvi per diplomataj dokumentoj, ke nacioj, kiel Belgio, Luksemburgo, Nederlando, Danio, Litovio, Latvio, Estonio k.a. ekzistas aŭ ekzistis nur tial ke ili ludas rolon de ia bufro protekta al Britio.

Tiaokaze mi ne povas preterlasi la oportunon diri, ke ne mankas bonaj argumentoj, por pruvi, ke tiu lando portas la plej grandan respondecon en la okazigo de la lastdata militego. La britaj registoj timis, ke Francio fariĝu tro potenca sur la kontinento kaj tial permesis, ke, malgraŭ la Versaja kontrakto, Germanio rearmiĝu. Kaj por tiu celo Britio, kaj eĉ Usono, pruntedonis monon al Hitler...

La internaciismo, kiel ĝi nun estas praktikata de politikuloj, nur signifas iun artifikon por kontentigi kaj ekvilibrigi ilian regavidon reciproke. Klarigcele mi citu hispanan popoldiron : "**Preferindas esti kapo de muso ol vosto de leono**". Kaj mi menciuj konkretan ekz-on. Lastatempe la nova ambasadoro de Nikaragvio en Meksikio prezentis sian oficialigan leteron al la prezidanto de ĉi tiu lando. Okaze de tiu ceremonio ĵurnaloj publikigis la portreton de la du politikuloj kun flataj paroloj. Nu, kvankam

mi ne vizitis Nikaragvion, tamen mi havis plurfoje la okazon ĉi tie legi pri la vivkondiĉoj de l' popolo en tiu 700 000-homa nacieto "suverena", "libera", "glora" ktp. : ili estas treege mizeraj. Kaj tamen antaŭ 14 jaroj, ĉiuj laŭdegis la batalon de generalo Sandino, por atingi, ke Nikaragvio estu plene suverena lando.

Hodiaŭ mi estas pli firme konvinkita ol kiam mi verkis la **Manifeston de la Sennaciistoj**, ke la agitado por la suvereneco nacia estas trompo al la popolo, estas artifiko de regaviduloj. Nia maksimumo estu **KLAS-kaj ne nacibatalo** ! Kaj paca povas esti klasbatalo. Se la laboristoj de iu industrio strikus en la tuta mondo, ties mastroj devus cedi. Ni batalu por starigo de justa sociordo, kaj tiel estos nur kiam simpla kamparano povos ĝui la saman vivnivelon, kiel metiisto en urbo ; kaj kiam enurba metiisto simpla ricevos la saman salajron, kiel inĝeniero. Tiam la diferenco de vivmaniero inter la homoj ne plu rezultos de iliaj enspezoj, sed de iliaj gustoj, emoj. Komprenible neniam artisto organizos sian vivon, kiel faras, ekz-e, boksisto...

Ŝajne mi forgesis, ke mi skribas leteron kaj ne ĉapitron de tezo. Vi min indulgu, karaj Gek-doj ! Sed vi certe komprenos, ke mia disertemo nuna ĉefe pruvas, ke mi konscias pri la respondeco, kiun vi elportas pro via SAT-gvidado. Mi deziras, ke vi komprenu, ke esp-o per si mem ne estas grava afero. Kio vere gravas, tio estas ĝia uzado. Se la sennacieca lingvo estus uzata nur por naciecaj, negocistaj kaj turistaj celoj, mi tiam certe dizertus el Esperantio.

En la vivo praktika pli utilas la scio de kelkaj frazoj ordinaraj el la lingvo parolata en la lando, kie oni troviĝas, ol funda scio de esp-o. Kaj la lernado de tiaj frazoj ne postulas tre longan tempon. Eĉ en Japanio mi fine povis iomete komprenigi min ĉe poŝtejo, restoracio kaj hotelo.

Kvankam tiu ĉi letero estas eble jam tro longa, mi tamen ne volas meti la finan punkton antaŭ ol diri, ke en Esperantio jam delonge troviĝas iaj politikuloj. Per tiu mia diro mi nun ĉefe aludas al la stariĝo de I.E.L. Konvinkita mi estas, ke la ekzisto de **internacieca** organizo signas etan simpton de la malsano, kiu periode sangigas kaj suferigas la homaron. Tro longe mi devus skribi, por ke vi povu tute ĝuste kompreni mian penson. Nur mi diru, ke dum iuj el miaj ekskursoj al Citero, antaŭ 26-27 jaroj, mi havis la okazon halti en la strato Kliŝi, kie sidis la **Esp-a Centra Oficejo** kaj tiam povis observi, ke la sennacieca organizo fondita de la memorinda kaj honorinda H. Hodler

(mi aludas al U.E.A.) estis tie rigardata envie. Por iuj politikulecaj esp-istoj tute ne gravas ĉu la anoj de la asocio, kiun ili prezidas aŭ avidas prezidi, estas efektivaj esp-istoj. Por tiauloj ilia ĉefa celo estas havi kiom eble plej da kotizpagantoj...

Tion mi diris, por ke vi neniam, nenial cedu, rilate al la nepra neceso konservi la **sennaciecan strukturon** de la Asocio, kiun vi nun gvidas. Kaj vi bonvolu ne konkludi el tiu mia diro, ke nia sennacieca organizo devas fariĝi sennaciista. Tute ne ! Miaopinie, la sennaciisteco povas kaj devas rezulti nur de daŭra **praktikado** de esp-o en **sennacieca** kadro. Aliel la akcepto de la sennaciismo estus ĉe multaj SAT-anoj nur iu nova kredo. Kaj la Statuto de nia Asocio krias : **For la dogmoj!**

Vi scias, ke temperamente mi estas pesimista kaj ĉiam iom miras, kiam io bona sukcesas. Nu, en la epoko atom-bomba, kiun ni eniras, pesimisto povus starigi bone argumentitan tezon laŭ kiu la homaro pereos pro nekapablo adaptiĝi al kondiĉoj, kiujn ĝi mem kreis. La ekzisto de nacioj en nia epoko estas io absurda, arkaika. La racio postulas mondmastrumadon, malaperon de landlimoj. Aliel la tria mondmilito povus signifi la malaperon de nia planedo. Tio cetere ne gravus... al mi !

Sed optimisto ankaŭ povus argumenti, ke nova mondmilito ne okazos, tial ke la regnestroj, ministroj, ambasadoroj ks. ne plu havos la ŝancon, kiel ĝis nun, eviti la morton...

E. LANTI

("La Kosmopolito", marto 1946)

LETERO DE HEREZULO

Meksiko, 5-5-1946

Estimataj Gek-doj !

En la letero mia, kiun vi publikigis, mi rakontis, ke ĉi tie neniam la esp-istoj kunvenas. Nu, mi devas nun raporti, ke lastatempe ili kunvenis kaj mi mem **intence** forestis. Tiu kunveno okazis en tombejo, ĉe la enterigo de S-ano Julio Mangada. Jam delonge mi konigis mian opinion pri la malracieca kulto al kadavroj kaj sekve ne bezonas klarigi al vi la tialon de mia foresto. Sed konvenas, ke vi sciu, ke mi vizitis la hejmon de la mortinto la du lastajn tagojn de lia vivo. Tiam li estis jam senkonscia kaj mi do ne povis

esprimi al li mian estimon kaj mian deziron, ke li resaniĝu.

Mi scias, ke kelkaj k-doĵ iom miris ĉe la ekscio, ke mi amikiĝis kun "generalo". Nu, ili pli bone komprenus la aferon, se ili sciis, ke tiu amikiĝo estiĝis ĉe renkontiĝo en kunveno de kvakeroj. Kiel vi scias, mi estas scivolema pri ĉiuj ideologioj kaj sekve interesis min kontakti kun homoj, kiuj rifuzas uzi armilojn kaj konsideras ĉian ajn militon fratmortiga.

Ĉe kvakeraj kunsidoj oni silentas, enpenŝiĝas, ĝis iu el la ĉeestantoj spertas dian inspiron, kaj tiam ekparolas. Bedaŭrinde - aŭ feliĉe - neniam Dio - supozante, ke Ĝi ekzistas - favoris min per inspiro ; kaj per la aŭdado kaj observado de "Die inspiritaj" parolantoj, mi akiris la konvinkon, ke tiam temas pri sugestiĝo. Tial mi ne povis konvertiĝi al la kvakerismo kaj jam de longe ne plu rilatas kun la ĉi tieaj kvakeroj, ĉefe pro tio, ke ili ne interesiĝas pri esp-o ; sekve ilia menso restas saturita je nacieco, kiun mi abomenas...

Sed pli notinda estas la fakto, ke longdaŭra partopreno al la esp-a movado kaŭzis, ke maljuna militisto konvertiĝis al la kvakerismo, aŭ almenaŭ simpatiis al ĝi. Estas plia pruvo, ke... Hitler pravus !

Kredeble mi diris sufiĉe, por ke la "mirigitaj" K-doĵ povu ĝuste kompreni tiun strangan amikiĝon inter ĝis-medola sennaciulo kaj generalo. Kaj ili krome devas scii, ke ĉiam mi sentis la saman malsimpatian por marŝalo Peten, kiu lakeis al Hitler kiel por generalo Degool, kiu lakeis al Ĉerĉil kaj al Rusvelt.

Tamen mi havus motivon, por senti malpli da simpatio por la unua militisto ol por la dua. Kiam Peten regis en Francio, tiam mi povis per mia emerita salajro vivi etburĝe en Ĉilio kaj Meksikio, kie la vivnivelo de l' popolo estas tre malalta. Sed kiam lin anstataŭis Degool, tiam mi fariĝis proleto ĉi tie. Kaj, parenteze, kiel klarigi la fakton, ke de kiam en Francio regas komunistoj kaj socialistoj, de tiam mi estas mizerulo, kiu ne ankoraŭ malsatis ĝis nun, nur dank'al la monhelpo de S-anoj el Usono kaj Brazilio?...

Sed, kredeble, preferindas, ke vi sciu, ke sincere mi kondolencas al la familianoj de "generalo" Mangada, kaj ke nun mi devas klopodi por varbi ties anstataŭanton por kunlaborado al nia **Plena Vortaro Ilustrita**. Al S-ano Mangada mi ja estis komisiinta la trakton pri vortoj, kiuj rilatas al ĉi tiu kontinento kaj kiuj mankas en la elĉerpita

eldono de P.V. Nia verko ja devas havi tutmondecan karakteron kaj ne ĉefe eùropecan.

Antaù ol meti la finan punkton al ĉi tiu letero, mi ne povas deteni min diri, ke la K-doĵ, kiujn mirigis mia amikeco por kvakerismema generalo, verŝajne ne malpli miros, kiam ili ekscios, ke jam de kelka tempo mi simpatias al la strategio de marŝalo Stalin. Sovetio ja povas esti kva-zaù ponto inter Oriento kaj Okcidento. Kaj se la t.n. ruĝa armeo sukcesus unuigi Eùropon, tiam mi vere ĝojus. Kompreneble, mi preferus, ke tiu unuigo okazu laù sennaciisma metodo paca ; sed se ĝi povas okazi nur imperialisme, tiam neniel mi volus kontraù al tiu procedo. Kaj mi aplaudus la likvidigon de ĉiuj tronoj. Al mi estas io nekomprenebla, ke en Britio, ekz-e, daùre estas tolerata la gereĝa parazit-eco, kiam regas tie la laborpartio...

("Sennaciulo", novembro 1946)

E. LANTI

LETERO AL K-DO G. VARINGJEN

Meksiko, 14-5-1946

Kara Amiko,

Jam de unu semajno mi ricevis vian leteron de la 28-4 kaj nur nun mi havas sufiĉe da tempo kaj energio, por ĝin mallonge respondi. Mi ja volus fari longan, detalan pledon pri la afero propranoma. Sed nun mi ne povas, kaj eble ne utilis. Nur mi starigu jenan demandon : ĉu decas, ke en verko enhavonta parton pri esperantigitaj nomoj propraj, ties kovrilo estu makulita per naciaĵo ? Kaj vere stranga, miriga, al mi estas via diro ke "neniu franca leganto... retrovos mian nomon sub Varingjen". Ĉu do la P.V.I estos libro por francoj ? Ne! milfoje ne, ĝi ne devas esti tia ; ĝi devas taŭgi por ĉiuj esperantianoj. Kaj ne ĉiuj scius, kiel elparoli la nomon "Waringhien". Kompreneble, se vi preferas, ke en Esperantio via nomo estu GWARDIHEJMO, nu, neniel mi kontraùdirus al tio. En Francio, inter francoj, mia nomo estas ADAM, sed en Esperantio ĝi estas LANTI.

Via vidpunkto pri propraj nomoj signas al mi klare, ke vi estas ankoraù saturita je nacieco. Sed mi ne rajtas tro forte indigni, tial ke mi mem, dum kelkaj jaroj, subskribis "Lanty".

En 1937 (S-ulo dec. n^o) mi jam skribis : "Respekto al la nacia formo de sia propra nomo, tio estas signo pri konscia aù nekonscia naciismo. Propra nomo ja pensigas pri familio, kio estis la unua formo de patrio, pri regiono,

lando, tradicio kaj ĉio cetera, kio premŝvebas super la popoloj kaj konsistigas la spiritan atmosferon, kiu ebligas militojn...". La artikolo, en kiu troviĝas tiu cito, estas subskribita NARAZU MONO (japane : **vagulo, sentaŭgulo**) kaj havas kiel titolon : **"Ne ankoraŭ ekzistas mondlingvo!"**

Jes ja, bedaŭrinde tiel estas kaj la L.K. kaj Akademio baraktas en kontraŭdiroj kaj sofismaj argumentoj koncerne la demandon pri propraj nomoj, tial ke ties anoj estas, kosncie aŭ ne, ĉiuj naciistoj. En via letero al mi, aperinta en S.R. (junio 1939) vi ĝentile rimarkigis, ke mi estas senkompetenta en lingvaj aferoj kaj devus silenti tiurilate. Eble vi pravas en tiu opinio pri mi. Sed restas la fakto, ke mi estas ĝismedola esp-isto, kiu ne povas toleri, ekz-e, spertojn, kiel jenajn. Foje oni demandis min pri K-do "Boubou", elparolante bo-u-bo-u kaj mi respondis, ke lin mi ne konas. Tial en Esperantio la franco "Boubou" devas fariĝi BUBU, por ebligi interkompreniĝon. Alifoje mi estis prezentata al iu anglalingvano sub la nomo de la franco Adam, kaj tiam tiu angla s-ano demandis min : "Kiel sanas s-ano "Lente"?". Lin mi ne konas, mi respondis, ne pensante, ke temas pri mi mem t.e. LANTI. El tiuj spertoj kaj multaj aliaj similaj mi akiris la firman konvinkon, ke la propraj nomoj devas esti esperantigataj, simile, kiel ili estas naciigataj. Ekz-e, franco scias, kiu urbo estas "Aix-la-Chapelle", hispano, kiu estas "Aquisgran", germano, kiu estas "Aachen", kaj same la esp-istoj havu nomon por tiu urbo : ĝi estu "Aĥen". Tiom longe, kiom ne tiel estos, tiom longe ni blufe parolos pri ekzisto de mondlingvo ; kaj tiom longe okazos similaj neinterkompreniĝoj, kiel tiuj, kiujn mi menciis. En Esperantio, la esp-istoj ĉiam parolu esp-e, t.e. prononcu la nomojn, kiel ili estas skribitaj. **La grafismo kaj la fonetismo plene harmoniu en nia lingvo.**

Per spertado mi akiris tiun konvinkon, same kiel antaŭe mi konvinkiĝis, ke perfekta interkompreniĝo per esp-o povas okazi nur se ties uzantoj lernas la signifon de la vortoj en la sama libro. Tial mi iniciatis la eldonon de P.V. kaj tiucele devis, dum almenaŭ ses monatoj, plede argumentadi kun Groĵan-Mopen, kiu komence opiniis la aferon utopieca, almenaŭ antaŭtempa kaj fiaskonta... Tamen la sperto pruvis, ke la senkompetenta, analfabeta, sendiploma ktp. Lanti tiurilate pravis en sia argumentado kontraŭ la Profesoro, Akademiano ktp. G.M. kun kiu, hontinde! mi devis paroli franclingve...

Viaj citoj el la verkaro de Devjatnin ne kontraŭdiras mian vidpunkton. Mi ne vivas en nuboj. Kvankam mi estas pli ol iam ajn antaŭe sennaciisto, tamen mi, ho ve! bone scias pri la ekzisto de nacioj, sekve, pri la neceso de pasporto, se mi volas migri ĉirkaŭ nia planedo. Mi scias, ke ne ekzistas multaj poŝtistoj esp-istaj kaj pro tio, bedaŭrinde, necesas uzi naciajn nomojn sur leterkovertoj ktp. Tial mi projektas, ke apud la esperantigotaj nomoj troviĝu per tute etaj literoj la nacia ortografio de tiuj nomoj. Kaj mi neniel intencas rezigni mian procedon uzi ludkubeton por decidi pri dubaj kazoj. Kaj mi ne havas la iluzion, ke nia Vortaro povos esti 2 000-paĝa, kiel la "Petit Larousse", kaj enhavi mapojn ktp. **Sed mi celas montri la vojon, kiun devus laŭiri la esp-istoj ; mi volas liveri regulojn kiuj ĉesigos la kaoson nun reganta rilate la proprajn nomojn.**

En iu letero Banje raportis al mi, ke vi kaj li estas embarasataj pri la demando, kiun kvalifon aldoni al mia nomo. Sed neniam mi petis, ke mia nomo aperu, kiel kunaŭtoro de nia Vortaro. Nur mi diris al li, ke, konsidere mian mizeran situacion nunan, estus racie, ke mi ricevu honorarion. Se G.M. ankoraŭ vivus, li povus atesti, ke en la unua eldono de P.V. mia kunlaborado eble pli valoris ol tiu de Grenkamp. Tamen li enspezis honorarion kaj ne mi. Kaj tio pensigas min nun, ke la difinoj pri BOLŜEVISMO kaj FAŜISMO estas miaj. Multaj aliaj ankaŭ estas miaj. Nu, sufiĉe pri tio. Prefere mi diru, ke senhezite mi konsentas, ke la parto 3-a de la difino pri bolŝevismo estu forstrekata. Pri faŝismo mi opinias, ke la tuta difino devas esti aliigata. Ne urĝas nun kaj mi do proponos al vi pli poste novan tekston. Tre trafa ekz-o, kiu pravas, ke ne ĉiuj vortoj konservas ĉiam la originan signifon...

Verdire, nun mi ne scias, kion respondi al via demando pri la radikoj Zamenhofaj. Almenaŭ mi tuj povas diri, ke ĉiuj vortoj troviĝantaj, ekz-e, en **La Biblio** devas ankaŭ esti en P.V.I. Sur mia ekz-o de P.V. mi notis plurajn el la mankantaj. Mi povos sendi al vi ties liston, se vi jam ne ricevis de alia s-ano.

Ĉio, kio simpligas, raciigas, havas mian aprobon. Tion mi jam diris al Azorin. Sed lin mi ankaŭ atentigis pri obstakloj kontraŭ kiuj la racia simpligo povas kolizii. Ekzemple, ĉu vi proponos, ke la oficiala vorto MATEMATIKO kun la nuna signifo je scienco... aliĝu en MATEMATIKIO ? Kaj ĉi-okaze mi rimarkas, ke en P.V. mankas la vorto MATEMATIKISTO, kiu fariĝus MATEMATIKO, analoge

al BIOLOGO-BIOLOGIO, FIZIOLOGO-FIZIOLOGIO ktp...
Ĉu tia aliigo ne vokus la indignon de la rabenecaj esp-
istoj ? Mi kredas, ke jes. Kaj tio starigas alian demandon :
ĉu nia verko, en la nuna stato de la esp-a movado, havas
ŝancon renversi la obstaklojn, kiujn mi aludis ? Eble vi
mem povus pli bone ol mi respondi tiun demandon. Alme-
naŭ, mi konsilas, ke antaŭ ol findecidi, ni akiru la konsen-
ton de kiom eble plej da aŭtoritataj fakuloj.

Jam delonge mi mem uzas la formon ANARKISTO kaj
ne "anarkiisto", tial ke la iumado tiklas malagrable mian
aŭdorganon. Pro la sama motivo mi diras ALIEL kaj ne
"aliiel", kiel kelkaj s-anoj nederlandaj. Kaj nun mi deman-
das : se oni decidus alpreni la sencon, kiun vi proponas,
tiam oni devas logike diri : ANARKIO-ANARKO. Kun
K-do Azorin, kiun mi renkontas ĉiudusemajne, mi jam havis
la okazon iomete pridiskuti similajn demandojn kaj ĉiam
konklude mi diris : **Ni faru ĉion eblan, por ke nia verko
estu, kiom eble plej racieca. Sed ni ankaŭ ne malatentu
la obstaklojn de la tradicio, aŭtoritato de Zamenhof ktp...**

Antaŭ kelka tempo mi ricevis leteron de NEERGAAR ;
nun li estas survoje al Usono, kie li restos dum 8 monatoj.
Mi ĝojas, ke li fariĝis kunlaboranto.

Mi havas ankoraŭ multon por diri, sed ĉi tiu letero
fariĝis jam pli longa ol mi projektis. Kaj nun mi rimarkas,
ke mi ne rebatis unu el viaj diroj pri neceso de nacieca
ortografio de propraj nomoj. Laŭ via argumentado, la nomo
ADAM ekz-e ne ebligas, ke oni distingu en la franca lingvo
la unuan viron, de Dio - aŭ de Diablo - kreita, je Adam,
franca skulptisto, je Adam, angla arkitekto, je Adam muzi-
ka komponisto, je Adam verkisto, je Adam verkistino ktp...

Kara amiko Gvardihejmo, mi konsilas, ke vi ne mal-
atentu vian subkonscian naciecon...

E. Lanti

BUDAISMO

Nuraj ideoj

1. Ĉio originas en la menso. Same kiel magiisto lerte aperigas ion ajn, tiel same ĉi tiu mondo el iluzio originas en nia menso. Homoj rigardas super ĝi kaj rimarkas ĝiajn aper- kaj malaperojn, kaj ili kredas tion reala kaj nomas ĝin vivo kaj morto. Tio estas, ke ĉio estas mensfarita kaj ne havas signifon ekster la menso.

Oni povas prezenti al si la homan menson funkciaanta sur tri malsamaj niveloj de kono. Sur la plej malalta nivelo ĝi estas distinga menso ; sur tiu nivelo ĝi havas la kapablon vidi, aŭdi, gusti, flari, tuŝi, kombini siajn sentumajn konceptojn, ilin distingi, kaj iliajn rilatojn pripensi. Sur pli alta nivelo ĝi estas intelekto ; tie ĝi havas la kapablon fari enajn alĝustigojn, necesaj por harmoniigi la reagojn de la distinga menso kaj rilatigi ilin inter si kaj al iu tuta mikoncepto. Sur la plej alta nivelo ĝi estas la Universala Menso. Kiel tia, ĝi estas pura, trankvila, senkondiĉa, en sia vera esenca naturo, sed pro ĝia rilato kun la pli malaltaj mensoj ĝi fariĝas la enmagazenigo de iliaj reagoj kaj estas per ili malpurigata.

*

2. La homa menso distingas sin mem de la aĵoj, kiuj ŝajnas esti ekster ĝi mem, ne komprenante, ke ĝi unue kreis ilin. Tiel ĉiam okazis kaj la iluzio firme fiksiĝis en la menso kaj eĉ aliĝis al la aĵoj mem. Pro tiu distingo inter la memo kaj la ne-memo la menso ekkonsideris sin kiel mipersonecon kaj ligiĝis al ĝi, kiel estulo iom malsama kaj pli daŭra ol la aĵoj de l' mondo. Tiele, la homoj maturiĝas en la nescio pri la fakto, ke distingo kaj pendo de mempersoneco estas nur aktivoj de la universala menso.

La Universala Menso, dum ĝi restas pura kaj trankvila kaj senkondiĉa en sia mem-naturo, estas la fonto de ĉia mensa procezo kaj estas, tiel, la fundamento por la aliaj du mensoj kaj retenas en si mem ĉiujn iliajn spertojn. La Menso, tial, simile al akvofalo, neniam estas malaktiva. Ĝuste kiel kvietita oceano subite fariĝas ia tumulto el ondoj pro la okaziĝo de ia ventego, simile la oceano de la Menso fariĝas ekscitata per la ŝtormoj el iluzio kaj la ventoj de de la karmo (1). Kaj ĝuste kiel la oceano denove kvietiga-

(1) Ago kaj ties laŭa rezulto.

kiam forpasis la ŝtormo, simile la Oceano de la Menso retrovas sian naturan trankvilon, kiam la ventoj el karmo kaj iluzio kvietigis.

*

3. La korpo kaj ĝia medio estas samaj produktoj de iu menso, sed observitaj per homaj okuloj ili ŝajnas esti malsamaj kaj ili estas klasigitaj kiel "observanto" kaj "observataĵo".

Sed, ĉar nenio en la mondo ekzistas ekster la menso, tie ne povas esti esenca diferenco inter subjekto kaj objekto. La mi-memo kaj la ideo pri posedo ne havas veran ekziston. Temas nur pri tre malnova kutimo el erara pensado, kiu kaŭzis, ke la homoj perceptas kaj distingas diversajn aspektojn de l' mondo, dum reale ekzistas nur unu. Ĉiuj objektoj, ĉiuj vortoj, ĉiuj faktoj en la mondo, ĉi tiu korpo, ĉi tiu trezoro, ĉi tiu loĝejo, estas ĉiuj ŝajnoj, kiuj ekaperis pro la iluziigoj, kiuj estas esencaj en iliaj propraj procedoj mensaj.

Se la homoj povus aliigi siajn vidpunktojn, povus detruiti tiujn ĝisnunajn penskutimojn, povus liberigi sian menson el la deziroj kaj malsaĝigoj de la egoismo, tiam la saĝo de la vera elkleriĝo estus ebla. Se ili povus mem ekkompreni, ke ĉio estas nur aperigoj de ilia propra menso, se ili povus malebligi, ke ilia menso estu konfuzata per ŝajnoj kaj trompata per bildoj, tiam estus eble, ke ili akiru veran elkleriĝon. La elkleriĝo predikita de Budao estas la vera elkleriĝo. Ĝi okazas kaj povas nur okazi, kiam la menso estas senigita je ĉia malpuro kaj liberigita el ĉiuj malvirtaj ideoj rilatantaj la memon kaj ĝian medion.

*

4. Tial la iluzia mondo kaj la mondo de elkleriĝo estas el la sama menso. La penado teni la menson senigita je distingaj ideoj, tiel ke ĝi povu ĝuste kompreni la veran naturon de elkleriĝo, por tiuj ĉiuj okazoj estas ĝustaj kaj ĉiuj lokoj estas en la Pura Lando de Budao.

Reale ĉiuj Buda-landoj estas destinitaj por esti feliĉigaj al la homoj, ĉar la homaj mensoj kaj la Buda-landoj estas ĉiuj el la sama naturo. Ĝi estas kiel domo konstruita sur bona fundamento. Kie ajn vivas homoj, tie estas la Pura Lando de Budao. Sed la Lando de Budao devas esti elkons-

truita per puraj mensoj. Ĝi devas esti la animo el kompato kaj amo, ĝi devas observi la regulojn, ĝi devas esti pacienca kaj humila, ĝi devas esti fervora kaj persista, ĝi devas esti trankvila kaj serena, ĝi devas esti la animo el saĝo, same kiel la animo el kompato, la animo, kiu fervore uzas saĝajn kaj bonfarajn rimedojn kaj metodojn por konduki ĉiujn homojn al elkleriĝo.

*

5. Se la homoj volas fari ian Buda-landon el ĉi tiu mondo ili devas unue purigi sian propran menson. Se la mensoj estas puraj, la medioj estos puraj. Se la medioj estas senmakulaj kaj la mensoj puraj, ĉi tiu mondo estos domo por Budao. Tiam iu volos demandi, kial ĉi tiu mondo estas tiel plenigita per malpuraĵoj ?

Blindulo ne povas vidi la sunon nek la lunon, sed tio ne estas motivo, por ke li ne la ekziston de la suno kaj de la luno. Kiam homoj havas malpuran menson, tiam ili estas blindaj rilate la veran naturon de la aferoj ; ili ne povas vidi la puron, kiu ĉirkaŭas ilin ĉie en ĉi tiu mondo. Kiu havas puran kaj diafanan menson, en tiuj estas okulo el saĝo, per kiu ili kapablas koni, eĉ en ĉi tiu mondo, la Puran Landon de Budao.

El "The Teaching of Buddha" (The Buddhist Bible) tradukis

E. Ŭatisnem

kiu tiras la atenton de la legontoj al la de li substrekita frazo en la parto 3-a. Se ili konsentos kun tiu aserto, ties logika konkludo estas, ke ĉi tiu traduko estas nur ŝajno kaj sekve nekritikebla.

MI FARIĜAS IMPERIALISMEMA....

Ĉiu pripensema homo observkapabla ne povas malkonsenti jenon : ni eniras novan epokon, la atombomban, kaj nun la homaro staras ĉe ia vojkruĉiĝo, nome, rapida atingo de komforta vivo por ĉiuj homoj per tiucela uzado de maŝinoj, ĉiam pli kaj pli perfektaj, aŭ refalo en primitivan staton, pro nekapablo de la plimulto da homoj adaptiĝi al novaj vivkondiĉoj, kreataj de la scienco kaj tekniko.

Sur nia planedo la distancoj **tempe** ne plu ekzistas, ĉar du homoj, loĝantaj antipode unu de la alia, povas tuj voĉe interrilatiĝi. Kaj por ke ili povu premi al si reciproke la manojn, sufiĉus nur duonsemajna flugado direkte unu al la alia.

Sed, malgraŭ tio, la homaro restas nacie dividita. Neniam antaŭe la landlimoj estis tiel malfacile transireblaj kiel nuntempe, tial ke multe pligrandiĝis la nombro da doganistoj kaj diversspecaj kontrolistoj pri en- kaj elmigrado.

Kaj estas plorinda fakto, ke, malgraŭ la promilita turmentado, la popoloj nun estas eĉ pli naciulecaj ol antaŭmilito. Oni eĉ povas konstati nemalofte, ke granda nombro da nacioj ne ankoraŭ akiris naciulecon, tial ke ili restas ĉefe saturitaj je provinceco aŭ regioneco. Tia estas la realaĵo...

Kioma ironio amara ! antaŭ unu jarcento, Karlo Marks vokis : "Proletoj el ĉiuj landoj, unuigu!". Kaj Zamenhof metis iliadisponu unuigan lingvon, duonjarcenton pli poste... Ĉe tiaj konstatoj, estus do trompi sin mem, se oni volus nepre kredi, ke la popolamasoj tendencas al starigo de socistato kongrua kun la teknika stato nuna. Precipe la esp-istoj povas facile kompreni la signifon de tiaj faktoj, ĉar ili ĉiutage spertas, ke ilia lingvo ne vekas intereson ĉe la grandega plimulto el la dupieduloj, kiuj konsistigas la paston, kiun knedas siaprofite diverspartiaj regaviduloj.

Sekve, sin trudas nepre la penso, ke nur la imperialismo povas unuige efiki. Tial mi ne ŝanceliĝas por diri, ekzemple, ke estus bone, se Usono unuigus ĉi tiun kontinenton per malaperigo de la entoj, kiujn oni nomas nacioj "liberaj" "sendependaj", "suverenaj", "gloraj", ktp. De tio malprofitus nur tre malmultnombraj politikuloj kaj profitus la tuta popolo trompita kaj ekspluatata.

Pri tio atestas historia fakto. Antaŭ unu jarcento, konkeris Usono preskaŭ la duonon de Meksikio tiama kaj en tiu konkerita parto la vivnivelo de l' popolo estas pli alta ol en la nekonkerita. Kaj mi povis ĉi tie, dum la lastaj

jaroj, vidi proprokule milojn kaj milojn da meksikiaj brak-laboristoj, kiuj vice atendadis dum semajnoj kaj eĉ dum tuta monato antaŭ ŝtatoficejoj, por tie ricevi la permeson forlasi "sian" patrimon, dum limigata tempo, kaj iri en la apudan, t.e. en Usonon, kie ili enspezos por unu taglaboro pli grandan sumon ol por tuta semajno en "sia" lando...

Kaj nun ni ekrigardetu al Hindio, kie okazas vasta agitado por ties "liberigo". Necesas koni kaj ne malatenti la **fakton**, ke ne la tuta landego estas regata de britoj. Naŭdek tri milionoj da hindoj estas "liberaj", ĉar ilin ekspluatas sampatriaĵaj princoj, kiuj vivas eĉ pli lukse ol la britaj gereĝoj. En tiuj princlandoj la mizero de l' popolo estas nepriskribebla. Nur mi diru, ke preskaŭ ĉiujare mortas tie pro malsato kelkcentmiloj da homoj.

Sed ni revenu al Meksikio, kie antaŭnelonge oni celebris la "patriaĵajn festojn", t.e. la datrevenon de la "nacia liberigo". Laŭ raportoĵoj de ĉi tieaj gazetoĵoj, neniam antaŭe regis tiom granda entuziasmo ĉe la popolamaso. Mi ja povis fari mem la malagraban sperton, ke la nombro da raketoĵoj eksplodigitaj, tage kaj nokte, estis nekalkulebla. Ŝajnas, ke la ĉifonvestitaj infanoĵoj senhejmaj, kiuj vagas en la ĉefurbo, forgesis per tiu bruado sian malsaton kaj pro tio dume spertis ĝojon.

Almenaŭ tre notindaj estas pri tio la diroj de S-ino R.S. MALEN, kiun oni povas legi en la grava ĵurnalo "Excelsior", N^o de la 17-9-1946. Mi citu parteton :

"Ĉu la meksikia popolo havas nuntempe pli da motivoĵoj, ol antaŭe por ĝojegi ? Tute ne. Neniam en nia lando, kiel nun, vidigis tiom da riĉegaĵo luksa unuflanke kaj tiom da mizero aliflanke. La riĉaĵo nacia estas tiele disdonita, ke nur malmultaj ĝuas ĝin, dum la granda plimulto el la popolo spertas afliktiĝon kaj mizeron. Tiu kontrasto estas ĉiutage pli rimarkebla. Ĉiutage la malriĉo de la malriĉuloĵoj kaj la riĉo de la riĉuloĵoj estas pli grandaj..."

Ja tiel estas. Kaj tamen la popolo daŭre lasas sin trompi per bombastaj paroloĵoj kaj ĉiam estas preta oferi sian vivon, por defendi alies interesoĵojn.

Neniam mia situacio estis pli proleteca ol nun. Tial mi riskas diri, ke la proletaro, kiel tuto, ne konsistigas progresigan faktoron en la procezo historia. Kiam, ekz-e, doganistoj aŭ arsenallaboristoj strikas por ricevi pli altan salajron tio neniel signifas tendencon al starigo de justa kaj paca sociordo en la mondo.

Pro tiaj konsideroj mi amare alvenas al la konkludo, ke la nura faktoro efike unuiga sur la socia kampo estas la imperialismo. Kaj tial mi nun emas krei "heil" Stalin! ĉe la penso, ke la ruĝa armeo eble unuigos Eŭropon, tie forbalaos la tronojn kaj tiam Sovetio fariĝos la ponto inter Okcidento kaj Oriento...

Oni ne rebatu, ke la malapero de nacioj, kie la arto kaj kulturo atingis altan gradon, estus bedaŭrinda. Al tio respondas tre signifa fakto historia : En la antikva epoko la Imperio Romana armile konkeris Grekion kaj poste estis arte kaj kulture konkerita de la grekoj. Kaj mi estas konvinkita, ke oni povas starigi bone dokumentitan tezon, laŭ kiu la disfalo de la Imperio Romana signis historie grandan malprogreson, kiun karakterizis la Mezepoko.

Kompreneble, mi mem ne volus aktive partopreni en la imperialisma procedo unuiga, tial ke mi kredas esti akirinta menson de mondcivitano per **praktikado** de esp-o kun homoj el ĉiuj mondpartoj. Kaj, kiel ano de **Sennacieca Asocio Tutmonda**, mi ĉiam celis ke tiu organizo estu la **embrio** de mondmastrumado.

Sed, malgraŭ la fakto, ke S.A.T. vivas jam de 25 jaroj kaj okazigos sian 20-an kongreson en Danio, proksiman jaron, estus iluzie kredi, ke ĝi jam provas efiki en la historia procezo. La malrapida disvastiĝo de esp-o pruvas, ke la proletaro restas inerta elemento netaŭga por starigo de mondpaco laŭ SAT-aneca metodo ; tial mi nun emas al la sendube dieca imperialismo...

E. LANTI

Meksiko, 26-9-1946

("Sennaciulo", februaro 1947)

Komento de K-do VALO : Koncerne imperialismon, inteligentaj legantoj scios interpreti la Lantian "heil Stalin!", kaj komprenos, ke tio estas manifestaĵo de la Lantia inklino al paradokso, kaj maniero vipi la inertecon de la proletaj amasoj : "se vi ne estas kapablaj memstare unuigi, nu do, venu imperialista despoto, kiu perforte unuigos vin". Simile oni dirus : "vi molaj dormemuloj, vi estas maturaj, por ke diktatoro veku vin per batoj". Eble, se tiu letero aperus izolite, iuj povus erari pri ĝia vera signifo, sed en la kunteksto de aliaj, neniu kredus, ke Lanti sincere deziris la regadon de Stalin aŭ de iu alia tirano sur tuta Eŭropo. Cetere oni scias, kion li opiniis pri la "patro de l'popoloj" kaj lia kremla kliko.

Nia kamarado E. Lanti
estingiĝis la 17. de januaro, en Meksiko...
Li estis 67-jara.

Jen la malĝojiga informo, kiun portis al ni aerpoŝta letero de Kdo Azorin, - kaj tion ni ekscias ĝuste kiam eksukcesis niaj klopodoj ĉe la oficialaj instancoj pri lia reveno al Paris.

Jam delonge LANTI suferis ; ĉiu el liaj leteroj entenis pli kaj pli da malespero je resaniĝo ; lastatempe la doloroj (pro verŝajna tumoro en la kapo) fariĝis tiel netolereblaj, ke li decidiĝis al tiu ekstrema solvo ; ĥirurgiisto intencis trepani lin, sed dum la nokto, antaŭ la tago fiksita por la operacio, LANTI sin sufokis ; ĝis la lasta sekundo li montris eksterordinaran karakteron.

S.A.T. perdis do sian kreinton ! Kia ajn estu nia ĉagreno pro la tro frua malapero de tiu filozofa de la esperantismo, ni ne lamentadu. Lia sindonemo al la esperanta afero estu por ni modela kaj imitinda...

LANTI mortis ! Vivu liaj instruoj ! Ni daŭrigu lianverkon !

(En "Sennaciulo", februaro 1947)

Presis : Baudé, F 47340 Laroque Timbaut